

FORENINGERS SAMARBEJDE MED KOMMUNALE INSTITUTIONER

Klaus Levinsen og Bjarne Ibsen

2017:2

Foreningers samarbejde med kommunale institutioner

Klaus Levinsen

Bjarne Ibsen

Foreningers samarbejde med kommunale institutioner

Klaus Levinsen og Bjarne Ibsen
Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund,
Institut for Idræt og Biomekanik, Syddansk Universitet

Udgivet 2017
ISBN 978-87-93496-56-9

Serie: Movements, 2017:2
Serieudgiver: Institut for Idræt og Biomekanik

Forsidefoto: Getty Images
Opsætning: Lone Bolwig

Tryk: Print & Sign, Odense

SDU

Undersøgelsen er gennemført i et samarbejde med og med økonomisk støtte fra

Odense Kommune
Faaborg-Midtfyn Kommune
Faxe Kommune
Rudersdal Kommune
Boligsociale Fællessekretariat i Aarhus
Nordea-fonden

FAXE KOMMUNE

Indholdsfortegnelse

Forord.....	5
1. Indledning.....	7
2. Data og metode.....	12
3. Foreningslivet i de fem kommuner.....	15
Foreningstæthed og foreningssammensætning.....	15
Foreningernes alder og størrelse.....	16
Aktiviteter og målgrupper.....	17
Formål og værdier.....	18
Forholdet til lokalsamfundet.....	20
Det frivillige arbejde i foreningerne.....	21
4. Foreningernes samarbejde med kommunale institutioner samt andre foreninger.....	24
Samarbejde med kommunale institutioner.....	24
Samarbejde med andre foreninger.....	28
Samarbejde med kirke og private virksomheder.....	31
Foreningernes samarbejde på tværs af typer af kommunale institutioner.....	31
Hvilke foreninger samarbejder med kommunale institutioner? En samlet analyse.....	34
Udviklingen i samarbejdet med kommunale institutioner.....	37
Foreningernes involvering i offentlige og politiske emner.....	37
Sammenfatning.....	39
5. Hvad samarbejdes der om med de kommunale institutioner?.....	41
Foreningernes involvering i forskellige typer af samarbejdsaktiviteter.....	41
Formaliseringen af samarbejdet.....	43
Sammenfatning.....	44
6. Holdninger til og vurderinger af samarbejdet med kommunale institutioner.....	46
Foreningernes principielle holdning til samarbejdet.....	46
Hvor vigtigt opleves samarbejdet?.....	48
Foreningernes vurdering af samarbejdet med kommunale institutioner.....	49
Foreningers vurdering af samarbejdet: Samlet analyse.....	51
Sammenfatning.....	53
7. Sammenfatning og diskussion.....	55
Litteratur.....	65
Bilag 1: Tabeller af bivariate analyser.....	67
Bilag 2: Udvidede statistiske analyser.....	77

Forord

Undersøgelsen i denne rapport er en del af forskningsprojektet 'Samspillet mellem den frivillige og den kommunale sektor', der med økonomisk støtte fra Nordea-fonden gennemføres i samarbejde med Odense Kommune, Faaborg-Midtfyn Kommune, Faxe Kommune, Rudersdal Kommune og Det Boligsociale Fællessekretariat i Aarhus Kommune.

Projektet har som overordnet formål at blive klogere på fordele og ulemper ved forskellige samarbejdsformer mellem det frivillige og det offentlige, og hvordan det kan udvikles i fremtiden. Projektet består af fem sammenhængende dele. For det første gennemføres der både i 2015 og 2018 en spørgeskemaundersøgelse af alle *danske kommuners politik og konkrete indsatser på området* for at belyse mulige forandringer i den undersøgte periode samt forskelle mellem kommunerne og indsamle erfaringer fra samspillet med foreningerne. Resultaterne af den første undersøgelse er offentliggjort i rapporten 'Kommunernes samarbejde med civile aktører' (Ibsen & Espersen 2016).

For det andet undersøges *den kommunale politik på området* i alle ovennævnte fem kommuner i løbet af undersøgelsesperioden. Dette sker ved analyser af interviews og dokumenter om de politiske holdninger og indsatser på området (støtteformer, partnerskaber, kampagner mv.). Den første analyse deraf forventes at foreligge i efteråret 2017.

For det tredje gennemføres *en kortlægning af den samlede frivillige indsats* inden for kommunens afgrænsning (foreninger og andre organisationer og institutioner, som benytter frivillig arbejdskraft) og samspillet med kommunen. Analyser af de kommunale institutioners samarbejde med og vurdering af samarbejdet med foreninger og frivillige er publiceret i rapporten 'Kommunale institutioners samarbejde med foreninger og frivillige' (Ibsen & Levinsen 2017).

I denne rapport fremlægger vi resultaterne fra en kortlægning af foreningerne i de undersøgte kommuner samt en spørgeskemaundersøgelse af foreningernes samarbejde med kommunale institutioner, som er gennemført i 2016. I undersøgelsen har vi gentaget flere af spørgsmålene fra tidligere undersøgelser af foreningslivet (Ibsen, Thøgersen & Levinsen 2013) og desuden suppleret med nye spørgsmål om, hvad samarbejdet går ud på samt foreningernes vurdering af samarbejdet. Med henblik på at undersøge mulige ændringer og virkninger af de kommunale politikker på området gentages undersøgelsen i 2018.

For det fjerde omfatter forskningsprojektet dybdegående kvalitative analyser af 16-20 projekter eller særlige indsatser, der søger at fremme samarbejdet med foreningslivet eller inddrage frivillige i kommunale opgaver i de kommuner, som indgår i undersøgelsen. Projekterne repræsenterer forskellige typer af samspilsformer og dækker forskellige samfundsområder. Disse projekter følges tæt over to år. Analyserne af disse projekter og indsatser vil foreligge sidst i 2018.

For det femte skal projektet give kommuner, foreninger og frivillige organisationer inspiration til og viden om, hvordan samarbejdet mellem kommunen og foreningerne og de frivillige kan udvikles. Dels ved at stille ekspertise til rådighed for de involverede kommuner, dels ved – såvel i projektføreløbet som efter – at informere om viden og erfaringer fra projektet og skabe debat herom gennem afholdelse af konferencer, løbende formidling på hjemmeside og andre sociale medier samt halvårslige møder for de fem kommuner, hvor erfaringer udveksles og ideer til nye initiativer til samspillet diskuteres.

1. Indledning

Overordnet set kan man skelne mellem to forskellige forståelser af frivillige organisationers samfundsmæssige rolle. I den første forståelse er uafhængighed et centralt begreb. Et stærkt civilsamfund består her af sammenslutninger af borgere, som i fællesskaber organiserer og arbejder for deres interesser og søger indflydelse på politiske beslutninger. Det er denne forståelse af civilsamfundet, som dominerer, når såvel politikere som udviklingsorganisationer taler om behovet for at styrke civilsamfundet i udviklingslande med autoritære regimer. Denne forståelse findes også i den kommunitaristiske tænkning, der fremhæver 'fællesskaberne' som de centrale samfundsmæssige enheder (til forskel fra individet eller nationen), og at solidariteten og varetagelsen af kollektive opgaver bedst varetages i frie fællesskaber. Derfor ser man inden for denne forståelse kritisk på den offentlige sektors overtagelse af en række opgaver, som man mener, har svækket den lokale solidaritet og borgernes omsorg for hinanden. Denne civilsamfundsforståelse er især stærk i USA (Etzioni 1995; Wolfe 1989; Amnå 2006), men den kommer også til syne i diskussioner om civilsamfund og foreningsliv i Danmark.

Det første 'Charter for samspil mellem det frivillige Danmark / Foreningsdanmark' fra 2001 var præget af forestillingen om et selvstændigt og uafhængigt civilsamfund.

'Foreningernes og organisationernes selvstændighed er et fundamentalt vilkår for det frivillige Danmark / Foreningsdanmark. Det er medlemmerne og deltagerne, som via deres demokratiske rettigheder tager beslutninger om foreningernes og organisationernes virke'.

Denne tilgang præger også de formelle rammer for forholdet mellem det civile samfund og den offentlige sektor på flere samfundsområder, især lovgivningen for kommunal støtte til folkeoplysende foreninger og organisationer. Mange frivillige organisationer bygger på den grundlæggende opfattelse, at organiserede fællesskaber er bedre end individuel handling, fx idrætsforeninger og -organisationer som ser kritisk på tendenserne til at dyrke idræt alene eller i uformelle grupper i stedet for i foreningsfællesskaber. Selvom mange foreninger samarbejder med kommunale institutioner, så dominerer dette syn på foreningernes rolle blandt foreningerne (uddybnet i kapitel 6).

I det andet syn på civilsamfundets samfundsmæssige rolle er 'samarbejde' og 'samspil' med den offentlige sektor de centrale begreber. Frivillige organisationer, foreninger og frivillige ses her i højere grad som en integreret del af velfærdssamfundet med tætte relationer til og i mange tilfælde også støttet af den offentlige sektor. Civilsamfundets samfundsmæssige rolle er altså forbundet med dets værdi for velfærdssamfundet – og selvom det kan forstås bredere end velfærdsstaten, så er det foreningernes og de frivilliges værdi i forhold til den offentlige sektor, som interessen samler sig om. Den svenske forsker Erik Amnå mener, at dette syn på civilsamfundet præger de skandinaviske lande.

'Scandinavian civil society generally was given no intrinsic value, but it had instrumental value, namely to strengthen representative democracy through political socialization and a legitimacy-delivering corporatist arrangement. As citizens, Scandina-

vians were taxpayers, clients, users, and civil servants; in other words, in a multitude of ways they were linked to, or 'uploaded' to, the welfare state in terms of social citizenship' (Amnå 2006).

I det reviderede Frivilligcharter fra 2013 kommer denne forståelse af civilsamfundet tydeligere frem. Nu er der i højere grad fokus på den enkelte borgers frivillige indsats til forskel fra charteret fra 2001, hvor det især var foreningernes værdi og rolle, charteret handlede om. I 2013 blev 'Foreningsdanmark' erstattet af 'Den frivillige Verden', og nu er der fokus på, hvordan frivilligheden kan bidrage til samfundets udvikling og samarbejde med det offentlige derom.

'Det offentlige bør inddrage organisationerne, foreningerne og de frivillige i alle relevante spørgsmål og sammenhænge (...). Den frivillige verden og det offentlige skal gennem dialog skabe rammer for den enkeltes og det fælles engagement, der motiverer til at løfte opgaver og møde udfordringer, så endnu flere bliver aktive medborgere (...). Såvel den frivillige verden som det offentlige styrkes af et øget samarbejde og et øget kendskab til hinanden'.

Selvom charteret blev til i et samarbejde mellem Regeringen og en række frivillige organisationer, så er det nok især i den offentlige sektor og blandt politikerne, at denne forståelse af foreningernes og de frivilliges rolle dominerer.

Forskellige samspilsformer

Graden og karakteren af samarbejdet mellem den frivillige og den kommunale sektor varierer meget. På baggrund af tidligere undersøgelser af foreninger og selvejende institutioner kan man skelne mellem fire former for samarbejde.

Den første form er kendetegnet ved *økonomisk uafhængighed*. Det er foreninger, som hverken modtager offentlig støtte eller har et konkret samarbejde med offentlige institutioner. Mange af disse foreninger vil dog alligevel ofte benytte kommunale lokaler til fx afholdelse af generalforsamling og særlige arrangementer, og mange af foreningerne vil ofte kommunikere med offentlige myndigheder i bestræbelsen på at fremme medlemmernes interesser eller en bestemt sag. Den seneste større undersøgelse af foreningerne i Danmark, gennemført i 2010, viser, at mere end halvdelen af alle foreningerne ikke modtager nogen form for direkte offentlig støtte. En del af disse foreninger, især på idræts-, fritids- og kulturområdet, benytter dog offentligt ejede lokaler og faciliteter, som de ikke skal betale for (Ibsen, Thøgersen & Levinsen 2013). Denne relation til det offentlige finder vi især blandt 'lokalforeninger' (grundejer- og boligforeninger og lign.) samt 'interesseforeninger' (foreninger for specifikke faglige, erhvervsmæssige, økonomiske og holdningsmæssige interesser), men det gælder også for mange fritids- og kulturforeninger, som kun har voksne medlemmer (især hobbyforeninger).

Den anden samspilsform er kendetegnet ved *økonomisk støtte uden offentlig indblanding*. Under denne samspilsform modtager foreningerne typisk en forholdsvis lille direkte økonomisk støtte baseret på lovgivning og kommunalt fastlagte kriterier for støtten, og samtidig

benytter foreningerne kommunale lokaler eller faciliteter, der stilles gratis til rådighed, eller får dækket hovedparten af udgifterne til egne eller selvejende faciliteter. De kommunale krav for at opnå denne direkte og indirekte økonomiske støtte begrænser sig til krav til organisationsformen og den måde, den offentlige støtte må anvendes på, mens der typisk ikke stilles specifikke krav til foreningens formål og aktiviteter og den konkrete anvendelse af den offentlige støtte (Ibsen 2014). Foreningerne står altså for opgaver og aktiviteter, de selv organiserer og har ansvaret for, og det offentliges rolle går ud på at give økonomisk støtte og evt. stille lokaler og faciliteter til rådighed samt fastlægge vilkårene for denne støtte. Denne form for samspil, der kan betegnes som 'demokratisk selvorganisering' og i den internationale forskning betegnes som 'associative democracy', er den helt dominerende samspilsform i Danmark (Hirst 1994; Kaspersen & Ottesen 2001), og den findes især på idræts-, fritids- og kulturområdet - baseret på Folkeoplysningsloven og den mangeårige tradition for forvaltningen af dette område.

Den tredje samspilsform har mere karakter af *samarbejde eller partnerskab*, hvor foreningen og den kommunale institution har et konkret samarbejde om fx en facilitet eller et udstyr, som begge benytter; et 'projekt' (fx en indsats i forhold til en bestemt gruppe); foreningens deltagelse i aktiviteter på fx et plejecenter, en skole eller i kommunens flygtningeindsats; eller foreningens deltagelse i udvalg, råd eller nævn, som kommunen har nedsat. Nogle af disse former for samarbejde betegnes i den internationale litteratur som 'co-production' eller 'co-design' (se bl.a. Brandsen & Pestoff 2006) og omtales i den danske debat som samskabelse eller samproduktion. I 2010 var det knap halvdelen af foreningerne – på tværs af forskellige foreningstyper – som havde en eller anden form for samarbejde med en offentlig (som regel kommunal) institution i denne brede forståelse, som i mange tilfælde ikke indebærer et økonomisk mellemværende, og som i de fleste tilfælde heller ikke er særligt tæt (Ibsen, Thøgersen & Levinsen 2013). Det er primært denne samspilsform, vi interesserer os for i denne rapport og belyser i kapitel 4, 5 og 6.

Den fjerde samspilsform har en mere formel og forpligtende karakter i form af *formelle aftaler* eller driftsaftaler. Samarbejdet bygger her på en formaliseret aftale med specifikke krav til ydelse, økonomisk støtte og krav til den offentlige støttes anvendelse. Det er denne samspilsform, som i Danmark har fået en særlig institutionaliseret form i de selvejende institutioner, der kendetegner de frie skoler, de selvejende plejehjem, børnehaver mv. samt de selvejende kultur- og idrætsanlæg. Men samarbejdsformen gælder også for en række foreningers samarbejde med en kommune om fx et kommunalt projekt, som foreningen deltager i. Som regel er formaliseringsgraden dog forholdsvis lav i disse tilfælde. Undersøgelsen af foreningslivet i 2010 viste, at omkring hver femte forening havde en sådan formaliseret aftale med en kommune eller anden offentlig institution, og lidt overraskende var der forholdsvis små forskelle mellem de forskellige foreningstyper på andelen af foreningerne, der har et formaliseret samarbejde med en offentlig institution (Ibsen, Thøgersen og Levinsen 2013). Formaliseringsgraden af foreningernes samarbejde med kommunale institutioner indgår også i denne rapport's analyser (se kapitel 5).

Ud fra en kommunal synsvinkel kan man også tale om en femte samarbejdsform i de tilfælde, hvor en kommunal institution samarbejder med frivillige uafhængigt af en forening, når fx plejecenteret eller skolen selv rekrutterer og organiserer frivilliges indsatser på den

pågældende institution. Det kan fx være besøgsvenner på plejecenteret, lektiehjælpere i skolen og frivillige, der assisterer kommunen i arbejdet med at integrere flygtninge. Den ovenfor omtalte undersøgelse af kommunernes samarbejde med civile aktører viste, at 59 pct. af de kommunale forvaltninger benytter eller samarbejder med frivillige, der ikke i denne sammenhæng er knyttet til en forening (Ibsen og Espersen 2016). Denne samarbejdsform belyses ikke i denne rapport.

Denne rapport

Formålet med denne rapport er først og fremmest at belyse udbredelsen og omfanget af samarbejdet mellem foreninger og kommunale institutioner i kommunerne samt at analysere foreningernes vurderinger af og holdninger til samarbejdet.

Vi interesserer os især for de samspils- og samarbejdsformer, hvor foreningerne aktivt indgår i et samarbejde med kommunale institutioner. I Danmark har der gennem mange år været relativt tætte relationer mellem offentlige institutioner og dele af foreningslivet (Ibsen & Habermann 2006), men i løbet af de seneste tyve år har forskellige politikker på området forsøgt at fremme en stærkere grad af formalisering af samarbejdet mellem foreninger og offentlige institutioner. Det er bl.a. sket gennem indgåelse af partnerskabsaftaler (Hjære 2005; Høyer-Kruse et al. 2008; Henriksen 2013) samt en styrkelse af den kommunale koordinering og udvikling af samarbejdet med foreninger og frivillige ved økonomisk støtte til frivilligcentre (Henriksen 2009), oprettelse af kommunale stillinger på området samt vedtagelse af frivilligheds- eller civilsamfundspolitikker for den kommunale indsats. Tidligere studier peger også på, at samarbejdsrelationerne mellem foreninger og offentlige institutioner i stigende grad formaliseres, hvilket særligt gør sig gældende i store kommuner (Levinsen, Thøgersen & Ibsen 2012; Thøgersen 2012; Ibsen, Thøgersen & Levinsen 2013). Hertil kommer, at den øgede interesse for samskabelse bl.a. er udtryk for, at især politikere og offentlige institutioner er optaget af, hvorvidt og hvordan borgere og foreninger kan bidrage til og samarbejde om at løse samfundsopgaver.

I foreningsforskningen er der særligt to grunde til, at man interesserer sig for foreningers samarbejde med andre organisationer og institutioner. For det første kan samarbejdsperspektivet fortælle noget om foreningernes kapaciteter, når det handler om at deltage i løsningen af samfundsopgaver sammen med andre aktører. Dette kan fx handle om foreningernes rolle som aktive producenter af goder og velfærdsydelser. For det andet kan et øget samarbejde mellem parterne have konsekvenser for foreningernes demokratiske rolle og betydning. Demokratiperspektivet omhandler bl.a. foreningernes roller som kollektive aktører, der bidrager til den offentlige meningsdannelse og debat i samfundet, deres betydning som socialiseringsarenaer, der potentielt kan bidrage til medlemmernes demokratiske dannelse, samt deres eksterne demokratiske rolle, hvor foreningerne kan ses som potentielle sociale og politiske brobyggere i samfundet (Warren 2001). Foreninger, der samarbejder med andre organisationer og institutioner, kan fx muliggøre etablering af forbindelser mellem borgere på tværs af geografiske, sociale og kulturelle forskelle i befolkningen og bidrage til at involvere og engagere borgerne i samfundsmæssige opgaver.

Undersøgelsen er designet ud fra fire overordnede antagelser, som vi i denne rapport søger

at belyse holdbarheden af.

For det første antager vi, at den kommunale kontekst har betydning for omfanget og karakteren af samarbejdet. Derfor gennemføres undersøgelsen i meget forskellige kommuner: En stor bykommune (Odense), en kommune med et forholdsvis højt indtægtsgrundlag (Rudersdal), to kommuner med et forholdsvis lavt urbaniseringsniveau (Faaborg-Midtfyn og Faxe) samt sociale, almennyttige boligområder (i Aarhus). Det dækker ikke alle typer af kommuner og kommunale kontekster, men de valgte kommuner repræsenterer en forholdsvis stor forskellighed, som giver mulighed for at belyse, hvilken betydning den kommunale kontekst har. Vi antager således, at urbaniseringsgraden har betydning for samarbejdets udbredelse, idet vi forventer, at foreninger i mindre byer og landsbysamfund i højere grad samarbejder med de dertil hørende kommunale institutioner, end foreninger i større bysamfund gør.

For det andet antager vi, at omfanget og karakteren af samarbejdet mellem foreninger og kommunale institutioner afhænger af, hvad foreningen primært beskæftiger sig med, dvs. hvilket foreningsområde foreningen hører til. Vi antager, at andelen af foreninger, der samarbejder med en kommunal institution, er størst på de områder, hvor kommunen i forvejen er den primære aktør eller 'producent'. Her tænkes især på de store velfærdsområder: Det sociale område, ældreområdet samt undervisningsområdet.

For det tredje antager vi, at samarbejdet mellem foreninger og kommunale institutioner afhænger af foreningens 'kapacitet', som her anvendes som et samlet udtryk for foreningens evne til og interesse for at samarbejde med kommunale institutioner. Her tænkes især på foreningens størrelse, foreningens mål og værdier, foreningens humane ressourcer i form af frivillige og lønede samt foreningens forhold til lokalsamfundet. De specifikke antagelser uddybes i kapitel 3.

For det fjerde antager vi, at der har været en stigning i antallet af foreninger, som har et samarbejde med kommunale institutioner, siden de første større foreningsundersøgelser blev gennemført på Fyn, Langeland og Ærø i 2004 og 2010, hvor foreningerne bl.a. blev spurgt om dette. Undersøgelsen i 2010 påviste en betydelig vækst i andelen af foreninger, der samarbejdede med en kommunal institution, og eftersom de fleste kommuner de seneste år har bestræbt sig på at øge samarbejdet med foreninger og frivillige, er der grund til at forvente en forøgelse af samarbejdstendenserne blandt foreningerne..

Rapporten er disponeret på følgende måde. I det næste kapitel 2 beskrives, hvordan undersøgelsen er gennemført, og hvor mange foreninger der har besvaret spørgeskemaet. Det efterfølgende kapitel 3 indeholder en beskrivelse af foreningslivet i de undersøgte kommuner. Der indgår her en analyse af foreningstætheden, foreningernes størrelse og alder, hvilke aktiviteter og grupper foreningerne især beskæftiger sig med, foreningernes mål og værdier samt deres forhold til lokalsamfundet. I de efterfølgende kapitler analyseres betydningen af disse sider ved foreningerne for samarbejdet med kommunale institutioner. Rapporten har som nævnt især fokus på foreningernes samarbejde med kommunale forvaltninger og institutioner men også foreningernes samarbejde med andre foreninger, private virksomheder samt kirken. I kapitel 4 analyseres samarbejdets omfang, i kapitel 5 hvad der samarbejdes om, og hvor formaliseret samarbejdet er, og i kapitel 6 analyseres foreningernes vurdering af og holdning til samarbejdet. I det sidste kapitel 7 diskuteres og perspektiveres undersøgelsens resultater.

2. Data og metode

Indsamlingen af data, som analyserne i denne rapport bygger på, er gennemført i to trin. Først blev der foretaget en registrering af alle foreninger i hver af de fem kommuner Odense, Faaborg-Midtfyn, Faxe, Rudersdal og Aarhus. I Aarhus er undersøgelsen dog afgrænset til de boligsociale, almennyttige boligområder. Med en forening forstår vi en *'frivillig sammenlutning af mennesker, som er formelt uafhængig af den offentlige sektor, ikke tager sigte på profit, beskæftiger sig med et afgrænset mål eller en afgrænset interesse, og som fungerer efter demokratiske og legale principper'* (Ibsen, Thøgersen & Levinsen 2013: 19).

Registreringen af foreningerne gennemførtes ved hjælp af informationer fra a) kommunen om foreninger, som de forskellige kommunale forvaltninger og administrative enheder har kendskab til samt b) Danmarks Statistiks forholdsvis nye forenings-CVR-register over foreninger i Danmark, som i princippet omfatter alle foreninger, der har en bankkonto og / eller får økonomisk støtte fra det offentlige. Hovedparten af foreninger i de undersøgte kommuner fandtes både på den kommunale liste og forenings-CVR-registeret, men der var også en del foreninger, som kun fandtes på en af de to lister.

Dernæst blev der gennemført en spørgeskemaundersøgelse stilet til alle de registrerede foreninger, hvor det var muligt at identificere en e-mailadresse. Spørgeskemaet indeholdt for det første en række spørgsmål om foreningens alder, aktiviteter og målgrupper, hvor mange medlemmer og frivillige foreningen har samt om foreningens mål og værdier og dens forhold til lokalsamfundet. For det andet omfattede spørgeskemaet en række spørgsmål om, hvem foreningen samarbejder med, hvad samarbejdet med kommunale institutioner går ud på samt foreningens vurdering af og holdning til et samarbejde med kommunale institutioner.

Dataindsamlingen blev gennemført ved hjælp af det internetbaserede survey-program SurveyXact, idet lederen af foreningen modtog en e-mail med invitation til at deltage i undersøgelsen og besvare spørgsmålene online. Foreninger hjemmehørende i Odense Kommune, Faaborg-Midtfyn Kommune og Faxe Kommune samt foreninger tilhørende de boligsociale områder i Aarhus besvarede spørgeskemaet først på året i 2016, mens foreningerne i Rudersdal Kommune besvarede spørgeskemaet i efteråret 2016.

Spørgeskemaet blev i første omgang forsøgt distribueret via e-mail til 3.642 foreninger, som var registreret i de fem kommuner, og det også var lykkedes at finde en e-mailadresse på. Efterfølgende måtte 397 foreninger slettes fra udsendelseslisten, fordi foreningens e-mailadresse ikke fungerede, eller fordi modtageren af e-mailen oplyste, at foreningen er nedlagt eller ubekendt. Det reelle antal foreninger, som modtog spørgeskemaet, og som beregningen af besvarelsesprocenten derfor er baseret på, er således 3.246 foreninger. Ved manglende besvarelse blev der gennemført to rykkere.

På tværs af de fem kommuner har 47 pct. af foreningerne besvaret spørgeskemaet. Af disse var der knap fem procent, som ikke fuldførte hele besvarelsen, og en del foreninger undlod at besvare enkelte spørgsmål. Det er en ganske tilfredsstillende besvarelsesprocent, når vi sammenligner med andre foreningsundersøgelser. Foreningsundersøgelsen i 2010 af foreningerne på Fyn, Langeland og Ærø blev således besvaret af 39 pct. af de foreninger, der fik tilsendt et spørgeskema (Ibsen, Levinsen & Thøgersen 2013).

Som det fremgår af tabel 1 blev den højeste svarprocent opnået i Faaborg-Midtfyn Kom-

mune, hvor 57 pct. af foreningerne besvarede spørgeskemaet. Odense Kommune og Faxe Kommune havde med 44 pct. de laveste svarprocenter. På tværs af de forskellige foreningsområder, som vi i denne undersøgelse skelner mellem, er der små afvigelser i besvarelsesprocenten. Dog er svarprocenten 38 blandt bolig- og lokalsamfundsforeninger (primært grundejerforeninger og andre boligforeninger) markant lavere, hvilket trækker den samlede svarprocent ned under 50.

Table 1. Andel af foreninger, som besvarede spørgeskemaet helt eller delvist, opdelt på kommuner og foreningsområder

	Besvarede spørgeskemaet helt eller delvist (pct.)	Besvarede ikke spørgeskemaet (pct.)	N
KOMMUNER			
Odense	44	56	1299
Faaborg-Midtfyn	57	43	689
Faxe	44	56	442
Aarhus (boligsociale områder)	47	53	289
Rudersdal	46	54	527
FORENINGSSOMRÅDER			
IDRÆTSFORENINGER	48	52	832
KULTUR- OG FRITIDSFÖRENINGER			
Kultur og kunst	50	50	492
Fritid og hobbies	50	50	362
VELFÆRDSFORENINGER			
Uddannelse og forskning	49	51	128
Sundhed	53	47	137
Social indsats	60	40	295
BOLIG- OG LOKALFORENINGER	38	62	651
INTERESSEFORENINGER (politik, arbejde, religion, miljø mv.)	45	55	349
ALLE FORENINGER	47	53	3246

Selvom denne undersøgelse hører til blandt de mest omfattende danske foreningsundersøgelser, bør det nævnes, at den med sine fem case kommuner selvsagt ikke er repræsentativ for hele landet. Med dette in mente antager vi dog, at de grundlæggende mønstre og sammenhænge, som vi finder i foreningernes samarbejde med offentlige institutioner, også gælder i andre sammenlignelige danske kommuner. Dels fordi forskellene mellem kommunerne – på trods af deres forskellighed – er forholdsvis små på de fleste af de undersøgte områder, dels fordi de fundne sammenhænge mellem foreningskarakteristika og foreningernes samarbejde med kommunale institutioner går igen i alle de kommuner, som undersøgelsen omfatter.

I analyserne i de efterfølgende kapitler skelnes der mellem fem typer af foreninger:

- *Idrætsforeninger* beskæftiger sig primært med idræt, sport, motion og lignende fysisk aktivitet.
- *Kultur- og fritidsforeninger* omfatter foreninger, der beskæftiger sig med kulturelle aktiviteter (teater, historie, musik mv.), hobbies (fx fiske, væve, modellflyvning, hundeføring, jagt, bogbinding, bridge og skak) samt foreninger for børn og unge, der ikke er idrætsforeninger (primært spejderkorps og andre børne- og ungekorps).
- *Velfærdsforeninger* er en samlet betegnelse for foreninger, som tilbyder undervisning og folkeoplysning i fritiden (aftenskoler ol.), sociale foreninger (ældreforeninger, foreninger for en udsat gruppe eller en særlig social indsats, foreninger hvis mål er at støtte en kommunal institution (især plejecentre) mv.) samt foreninger for forebyggelse og sundhed (bl.a. lokale afdelinger af patientorganisationer).
- *Bolig- og lokalforeninger* er primært grundejerforeninger samt foreninger for ejere og lejere af lejligheder men også foreninger for lokale fælleshuse (især forsamlingshuse) og lokale installationer (fx vindmølle).
- *Interesseforeninger* er en samlet betegnelse for foreninger, hvis primære mål er at varetage og samle borgere om politiske mål, faglige og erhvervsmæssige mål, religiøse mål, grønne mål ol.

3. Foreningslivet i de fem kommuner

Næsten alle voksne danskere er medlem af en forening, de fleste er medlem af flere, og omkring hver fjerde dansker er så engageret i en forening, at de udfører et frivilligt foreningsarbejde (Fridberg & Henriksen 2014). Vi tænker måske ikke så meget over det, men foreningerne står for en række aktiviteter og interesser, som har stor betydning for mange. Men hvordan ser det samlede foreningslandskab ud? Hvor mange foreninger findes, hvad beskæftiger de sig med, hvor store og hvor gamle er de, hvilke holdninger og værdier bygger de på, og hvad er deres forhold til lokalsamfundet? Svarene på disse spørgsmål er centrale for en vurdering af foreningslivets potentialer i forhold til et samarbejde med forskellige typer af kommunale institutioner. Det skal vi se på i dette kapitel.

Foreningstæthed og foreningssammensætning

Mulighederne for et samarbejde mellem den frivillige og den kommunale sektor må antages at afhænge af bl.a. antallet af foreninger. Jo flere foreninger de kommunale institutioner så at sige kan vælge imellem, jo større er chancen for, at der etableres kontakter og eventuelt et samarbejde.

Denne og tidligere danske undersøgelser viser, at foreningstætheden – målt som antal indbyggere pr. forening – varierer mellem kommunerne fra omkring 50 indbyggere pr. forening til knap 100 indbyggere pr. forening (Torpe & Kjeldgaard 2003; Ibsen, Thøgersen & Levinsen 2013). Foreningstætheden hænger sammen med befolkningstætheden. Kommuner med lav befolkningstæthed har således relativt flere foreninger end kommuner med en høj befolkningstæthed. Den største foreningstæthed i denne undersøgelse finder vi i Faaborg-Midtfyn Kommune med 51 indbyggere pr. forening og lidt mindre i Faxe Kommune (61), mens den er noget mindre i Rudersdal Kommune (90) og Odense Kommune (93). Til gengæld er afstanden til en forening, målt på antal foreninger pr. km², lavest i de to mest urbaniserede kommuner (Bilag 1, tabel 1).

Mulighederne for samarbejdsrelationer mellem foreningslivet og den kommunale sektor hænger også sammen med, hvilke foreninger der findes, og hvad de beskæftiger sig med. Det er vores forventning, at foreninger, der har mål og målgrupper, som er sammenfaldende med mål og aktiviteter i bestemte kommunale institutioner, i højere grad har et samarbejde med en kommunal institution, end foreninger der primært beskæftiger sig med mål og aktiviteter, som ikke er en væsentlig kommunal opgave. Det betyder mere konkret, at foreninger som beskæftiger sig med velfærdsmæssige (det sociale område, sundhed og uddannelse) samt politiske emner (fx partier og fagforeninger) forventes at være mere samarbejdsorienterede end øvrige foreningsområder.

Det største foreningsområde, opgjort i antal foreninger, er idræts-, kultur- og fritidsforeninger, der tilsammen udgør halvdelen af alle foreningerne. Hver fjerde forening har idræt eller motion som primære mål og aktivitet. Foreninger for andre fritids- og kulturaktiviteter udgør en tilsvarende andel. Det tredje største foreningsområde er bolig- og lokalsamfund, dvs. grundejerforeninger, ejer- og lejerforeninger, borgerforeninger, kolonihaveforeninger samt foreninger for lokale institutioner (fx forsamlingshuse) eller installationer (fx vindmøl-

ler). Disse foreninger udgør hver femte forening. Det er samtidig et område, hvor det er svært at få et samlet, helt dækkende tal for antallet af foreninger, fordi der findes mange meget små foreninger, fx små grupper af ejere og lejere, som ikke er registreret hos kommunen eller i forenings-CVR-registret. Til sammenligning udgør velfærdsforeninger under en femtedel af alle foreningerne. Dette område omfatter bl.a. alle ældreforeningerne. Foreninger, der arbejder for politiske eller religiøse mål (bl.a. politiske partier), særlige samfundsmæssige interesser (fx miljøforeninger) samt foreninger, der varetager arbejdsgiveres og arbejdstageres interesser, udgør til sammen kun ca. hver tiende forening på det lokale plan.

Mellem kommunerne er der især store forskelle på, hvor mange bolig- og lokalsamfundsforeninger, der findes. I Rudersdal kommune udgør disse foreninger næsten hver tredje forening, mens de på det boligsociale område i Aarhus kun udgør hver tiende forening. Det hænger sammen med den dominerende boligform i det to områder. Rudersdal Kommune og til dels Odense Kommune har forholdsvis færre foreninger på det sociale område, end de har i de øvrige kommuner (tabel 2).

De fleste af foreningerne har således ikke tæt interessesammenfald med kommunernes primære opgaver og de kommunale institutioner og indsatser på disse områder.

Tabel 2. Foreningernes fordeling på områder, opdelt på kommuner. Procent.

KOMMUNE	Idrætsforeninger	Kultur- og fritidsforeninger	Velfærdsforeninger	Bolig- og lokalforeninger	Interesseforeninger	Alle
Odense	24	25	18	21	12	1523
Faaborg-Midtfyn	22	31	18	19	10	747
Faxe	26	27	21	18	9	491
Aarhus (boligsocial.)	31	30	18	9	13	306
Rudersdal	27	23	8	32	11	575
Alle	25	26	17	21	11	3642

Foreningernes alder og størrelse

Det er også tænkeligt, at foreningens alder har indflydelse på dens interesse i og vilje til at samarbejde med kommunen. Nye foreninger vil som regel være præget af den tid, de er dannet i, mens gamle foreninger kan have svært ved at tilpasse mål, aktiviteter og arbejdsformer til nye tider. Da samarbejdet mellem den frivillige og den offentlige sektor har været italesat det seneste årti, og kommuner og en del landsorganisationer har taget mange initiativer til at styrke samarbejdet, kan det antages, at nye foreninger i højere grad søger et samarbejde med kommunale institutioner, end ældre foreninger gør. Omvendt er det også muligt, at de ældre foreninger, i kraft af deres rodfæstethed i lokalsamfundet vil have et større lokalt netværk, som også omfatter aktører i det offentlige system herunder kommunale institutioner. Det er således et åbent spørgsmål, hvilken rolle foreningernes alder spiller for samarbejdet med kommunale institutioner, som vi i de senere analyser (i kapitel 4) vil undersøge nærmere.

Her skal vi først se på aldersfordelingen blandt de medvirkende foreninger i undersøgelsen.

sen. En forholdsvis stor andel på godt en tredjedel (34 pct.) af foreningerne er dannet siden 2000, knap en tredjedel (31 pct.) er dannet i perioden fra 1975 til 1999, 16 pct. er dannet mellem 1950 og 1974, 16 pct. er fra perioden 1900 og 1949 og fire pct. er dannet før 1900. Det skal dog bemærkes, at hver fjerde forening i undersøgelsen ikke har svaret på spørgsmålet om foreningens alder. Der er forholdsvis flest nye foreninger inden for 'social indsats', 'kultur og kunst' og 'uddannelse og forskning' (som dog omfatter relativt få foreninger). Relativt færrest nye foreninger findes inden for idræt (bilag 1, tabel 2).

Det er også sandsynligt, at foreningernes størrelse har betydning for, om der samarbejdes med kommunale institutioner. Dels fordi større foreninger har flere frivillige, og nogle gange også lønnede medarbejdere, og i det hele taget større kapacitet til at indgå i et samarbejde med andre. Dels fordi større foreninger som regel har et bredere sigte, mens små foreninger typisk afgrænser sig til få specifikke aktiviteter.

De fleste foreninger har færre end 100 medlemmer. 40 pct. har færre end 50 medlemmer, 19 pct. har mellem 50 og 100 medlemmer, 16 pct. har mellem 100 og 200 medlemmer, 14 pct. mellem 200 og 500 medlemmer, og kun 11 pct. har mere end 500 medlemmer. Med små variationer gælder dette mønster på tværs af de fem kommuner. De små foreninger findes især inden for 'kultur og kunst' samt 'fritid og hobbies', mens der er forholdsvis mange store foreninger inden for 'sundhed', 'uddannelse og forskning' samt 'idræt' (bilag 1, tabel 3).

Aktiviteter og målgrupper

Et samarbejde mellem en forening og en kommunal institution er ofte meget aktivitetsbaseret, dvs. foreningen står for aktiviteter i den kommunale institution, som foreningen beskæftiger sig med. Derfor kan det antages, at samarbejdet med en kommunal institution afhænger af, at foreningen har aktiviteter for bestemte målgrupper, der er interessant og værdifuld for den konkrete kommunale institution.

Selvom foreninger typisk er forholdsvis afgrænsede og målrettede, hvad angår de aktiviteter og områder, den enkelte forening beskæftiger sig med, er der dog en del foreninger, som beskæftiger sig med flere områder. Kultur, fritid og idræt er det samfundsområde, hvor flest foreninger har oplyst, at de beskæftiger sig med. Det gælder for 61 pct. af foreningerne (34 pct. beskæftiger sig med idræt, 20 pct. med 'kultur, kunst, musik eller historie' og 14 pct. med en anden fritids- og hobbyaktivitet). 18 pct. beskæftiger sig med en eller anden form for 'social indsats', 17 pct. med 'lokalsamfund eller bolig', 16 pct. med 'uddannelse, undervisning, forskning mv.' og 16 pct. med 'sundhed'.

På tværs af kommunerne, som undersøgelsen er gennemført i, er der forholdsvis små forskelle på dette, men foreningerne med aktiviteter i almennyttige boligområder i Aarhus er dog noget bredere i deres sigte og aktivitetstilbud, end foreningerne i de øvrige kommuner er (bilag 1, tabel 4).

Til forskel fra aktivitetsområdet, foreningerne beskæftiger sig med, er de fleste foreninger forholdsvis brede hvad angår målgrupper, dvs. der er mange foreninger, som i princippet er rettet mod de fleste aldersgrupper. 77 pct. af foreningerne svarer, at voksne er (en af) foreningens målgruppe, unge er en af målgrupperne i 55 pct. af foreningerne, 45 pct. angiver børn som målgruppe, og 55 pct. har ældre som målgruppe.

Det er imidlertid meget få foreninger, som tager sigte på marginaliserede eller vanskeligt stillede samfundsgrupper. 15 pct. arbejder især for personer med en sygdom eller et handicap, 9 pct. for flygtninge og indvandrere, 5 pct. for hjemløse og 4 pct. for misbrugere. Dvs. at der er forholdsvis få foreninger, som arbejder for grupper, som i kommunalt regi udgør vigtige målgrupper.

Borgere fra et afgrænset lokalsamfund eller boligområde er især målgruppe for 19 pct. af foreningerne, og det gælder først og fremmest grundejer- og boligforeninger, mens det kun er 5 pct. af foreningerne, som især målretter sine aktiviteter mod personer med bestemte holdninger eller værdier. Dette bekræfter, hvad vi senere kommer ind på, at en meget lille del af foreningerne tilslutter sig eller bygger på særlige værdier, holdninger eller ideologier (bilag 1, tabel 5).

Formål og værdier

Det forventes normalt af foreninger, at de er 'ideale' i den forstand, at de ikke tager sigte på profit eller personlig gevinst, og at de arbejder for mål og værdier, som tager sigte på hele samfundet eller en samfundsgruppes ve og vel. Derfor betegnes foreninger også som almennyttige. Tidligere undersøgelser (Ibsen, Thøgersen & Levinsen 2013) har imidlertid vist, at en stor del af foreningerne ikke bygger på egentlige ideologier eller overordnede værdier og holdninger. Spørgsmålet er derfor, om det betyder noget for deres interesse for at samarbejde med kommunale institutioner. På den ene side kan man forestille sig, at foreninger som bevidst bygger på og søger at fremme overordnede samfundsmæssige værdier, også i højere grad end mindre ideologiske foreninger søger at fremme dette ved at samarbejde med kommunale institutioner. På den anden side kan det også forholde sig således, at jo mere ideologisk en forening er, jo mindre er den tilbøjelig til at samarbejde med en kommunal institution, som ikke har samme tydelige holdningsmæssige sigte.

Historisk set har en stor del af foreningslivet været knyttet til politiske, religiøse eller kulturelle værdier og ideologier, som satte sit præg på samfundet. I denne undersøgelse har vi i lighed med tidligere foreningsundersøgelser søgt at belyse dette ved at spørge foreningen, om den har tilknytning til eller bygger på bestemte værdier, holdninger, ideologier og bevægelser af åndelig, politisk eller samfundsmæssig karakter. Foreningen kunne sætte kryds ved forskellige typer af værdier eller ideologier eller svare, at foreningen ikke bygger på særlige værdier eller ideologier.

På tværs af de fem kommuner og de forskellige foreningsområder svarer 51 pct., at foreningen bygger på sådanne særlige værdier, holdninger, ideologier eller bevægelser. Men det er især værdier, som ikke er specifikt ideologiske, som forholdsvis store andele af foreningerne tilslutter sig, såsom 'lokalt fællesskab' (28 pct.), 'humanitære værdier' (16 pct.), 'folkelig oplysning' (16 pct.), 'grønne værdier' (9 pct.), 'menneskerettigheder / borgerrettigheder' (8 pct.) og 'international solidaritet og samarbejde' (6 pct.), mens de mere politiske og religiøse værdier har forholdsvis lille tilslutning. 6 pct. svarer, at foreningen bygger på kristne værdier, og 3 pct. tilslutter sig socialistiske værdier.

Dette mønster finder vi – med små variationer – i alle de fem kommuner. Dog er foreningerne på det boligsociale område i Aarhus betydeligt mere orienteret mod overordnede

værdier og holdninger (bilag 1, tabel 6).

Mellem foreningsområderne er der flere væsentlige forskelle på, hvor meget foreningerne bygger på særlige værdier eller ideologier, og hvilke værdier de har tilknytning til.

- Det er især foreningerne, som beskæftiger sig med social indsats og uddannelse og forskning, som oplyser, at foreningen bygger på særlige værdier eller ideologier (henholdsvis 73 og 69 pct.), mens idrætsforeninger i meget mindre grad gør det (35 pct.).
- Tilknytning til '*kristne værdier*' finder vi især blandt fritids- og hobbyforeninger, foreninger for social indsats samt foreninger for politik, arbejde eller religion.
- Foreninger, som bygger på forskellige '*politiske værdier eller ideologier*', finder vi især inden for uddannelse og forskning og 'andre foreninger' (politik, arbejde og religion).
- '*International solidaritet*', '*menneskerettigheder / borgerrettigheder*' og '*humanitære værdier*' finder vi i særlig grad blandt foreninger inden for social indsats og sundhed samt 'andet' (politik, religion og arbejde).
- Værdien '*lokalt fællesskab*' har især tilslutning blandt bolig- og lokalsamfundsforeninger og idrætsforeninger.
- '*Grønne værdier*' finder vi især blandt fritids- og hobbyforeninger, bolig- og lokalsamfundsforeninger og 'andre foreninger'.
- '*Folkelig oplysning*' er især en værdi inden for 'uddannelse, undervisning og forskning' (gælder for mere end halvdelen af disse foreninger, hvoraf mange er aftenskoler og lignende foreninger).

(bilag 1, tabel 7).

En sammenligning med foreningernes svar på samme spørgsmål i to tidligere undersøgelser af foreningslivet på Fyn, Langeland og Ærø viser, at andelen af foreningerne, som har oplyst, at foreningen ikke bygger på eller har tilknytning til særlige værdier, holdninger, ideologier og bevægelser af åndelig, politisk eller samfundsmæssig karakter, er vokset betydeligt. I 2004 svarede 34 pct. af foreningerne, at foreningen ikke byggede på særlige værdier eller ideologier, i 2010 var denne andel steget til 42 pct., og i denne undersøgelse er andelen som nævnt 51 pct. Dette gælder også, når analysen afgrænses til Odense Kommune og Faaborg-Midtfyn Kommune, som har indgået i alle tre undersøgelser.

Dette billede af et foreningsliv, der i aftagende grad bygger på og søger at fremme politiske og samfundsmæssige værdier eller ideologier, forstærkes af foreningernes svar på spørgsmålet, hvad foreningens formål er. Spørgsmålet skulle besvares på den måde, at foreningen med egne ord beskrev foreningens formål. Det gjorde 823 foreninger. Mange, især idræts-, fritids- og kulturforeninger samt bolig- og lokalsamfundsforeninger, nævnte blot aktiviteten eller den specifikke interesse, som foreningen beskæftiger sig med, fx badminton, korsang, motionsløb, backgammon, orkideer, vinterbadning, hundetræning, folkeoplysning, foredrag, grundejerforening.

De fleste foreninger sætter dog ord og udtryk foran den konkrete aktivitet. De mest benyttede udtryk er: Fremme (114 foreninger), skabe (107), give (63), samle (60), udbrede (55), kendskab (54), virke (48), styrke (47), tilbyde (46), varetage (39), dyrke (32), udvikle (32), drive (25), afholde (24), indsamle (16), arrangere (13), udøve (13). Foreninger for social ind-

sats og foreninger for sundhed og forebyggelse bruger især ord, der refererer til en hjælpe- og støttefunktion som støtte (71) og hjælpe (35). Som regel nævnt i sammenhæng med en bestemt gruppe, som foreningen arbejder for.

Relativt få foreninger bruger ord, som refererer til det interne sociale liv i foreningen (samvær (55), fællesskab (32), glæde (18) og sammenhold (11)). Muligvis fordi det tages for givet. Det er også lidt overraskende, at nogle af de ord og udtryk, som ofte bruges, når foreningernes værdier italesættes, som 'frivillig', 'medansvar', 'demokrati', 'forpligtende' og 'integrere', kun nævnes af ganske få foreninger (færre end 10 for hver af disse udtryk), mens lidt flere bruger lokalsamfund (21) i deres beskrivelse af foreningens formål.

Meget få foreninger henviser eksplicit til en politisk eller religiøs værdi. 12 foreninger bruger ord og udtryk, hvor kristen indgår, én forening bruger ordet socialistisk, én forening bruger ordet liberal, mens 9 bruger udtryk som humanitær eller humanistisk.

Mange af foreningerne har dog givetvis mere ideale formuleringer for formålet i deres vedtægter, end ovenstående kunne give indtryk af, og når de fleste foreninger ikke bruger ord, som udtrykker traditionelle foreningsværdier, er det ikke ensbetydende med, at fællesskab, frivillighed og foreningsdemokrati ikke tillægges betydning. Det er måske blot udtryk for, at det er en grundlæggende værdi, som foreningen tager for givet og derfor ikke nævner.

Forholdet til lokalsamfundet

Det må forventes, at foreningens forhold til det lokalområde, foreningens aktiviteter primært foregår i, kan have betydning for interessen for at samarbejde med en kommunal institution i samme lokalområde. Dels fordi foreningen og den kommunale institution kan have en fælles interesse i at styrke lokalsamfundet, dels fordi mange af foreningens medlemmer og frivillige også har en tilknytning til en eller flere kommunale institutioner (fx den lokale skole, børnehave eller plejecenter).

Denne undersøgelse viser, at det kun er godt hver tredje forening, som ud fra en geografisk bestemt forståelse af lokalsamfund kan betegnes som en lokalforening. På spørgsmålet, hvad det primære geografiske område for foreningens virksomhed er, svarer 24 pct. 'boligkvarter, skoledistrikt eller afgrænset bydel', og yderligere 15 pct. svarer 'større bydel i kommunen'. Mere end halvdelen svarer, at 'hele kommunen eller det meste af kommunen' (22 pct.) eller 'kommunen og omkringliggende kommuner' (31 pct.) er det primære geografiske område for foreningens virksomhed, og hver tiende forening svarer 'hele landet' (9 pct.).

Foreningerne i almennyttige og boligsociale områder i Aarhus er – som forventet – i meget højere grad lokalforeninger (68 pct.) end foreningerne i Faaborg-Midtfyn Kommune (43 pct.), Odense Kommune (34 pct.), Rudersdal Kommune (34 pct.) og Faxe Kommune (33 pct.) (bilag 1, tabel 8).

Lokalsamfundet har ikke samme betydning for alle foreninger. Nogle foreninger opfatter sig som forening for et bestemt lokalsamfund, hvorfra medlemmer primært kommer, og som derfor også ofte har et samarbejde med andre foreninger og institutioner, som hører til i samme område. Andre foreninger har et mindre nært forhold til det lokalsamfund, hvor foreningens aktiviteter foregår. På spørgsmålet, 'hvad er foreningens forhold til lokalsamfundet', tillægger 60 pct. af foreningerne det meget stor eller stor betydning 'at rekruttere medlemmer

fra lokalsamfundet', og 54 pct. tillægger det meget stor eller stor betydning 'at være synlig i lokalsamfundet'. Noget mindre betydning tillægges det 'at bidrage til lokalsamfundets udvikling' (36 pct.) og 'at arbejde sammen med andre lokale foreninger' (32 pct.), og mindst betydning tillægges det, 'at arbejde sammen med den lokale skole, børneinstitution eller anden kommunal institution' (24 pct.), 'at deltage i lokale møder, som vedrører lokalsamfundet' (24 pct.) og 'at engagere sig i lokalsamfundet på anden måde' (23 pct.) (bilag 1, tabel 9).

På alle de lokalsamfundsforhold, som der blev spurgt om, har lokalsamfundet en større betydning blandt foreningerne på det boligsociale område i Aarhus, i Faaborg-Midtfyn Kommune og i Faxe Kommune end i Odense Kommune og Rudersdal Kommune. Foreningerne med aktiviteter i almennyttige og boligsociale områder i Aarhus adskiller sig yderligere fra Faaborg-Midtfyn Kommune og Faxe Kommune ved at tillægge det større betydning at bidrage til lokalsamfundets udvikling og arbejde sammen med andre foreninger og kommunale institutioner i området (bilag 1, tabel 10).

Det frivillige arbejde i foreningerne

Det er velkendt, at arbejdet i langt de fleste foreninger udføres af frivillige, og at foreningens aktiviteter og eksistens derfor afhænger af dens evne til at rekruttere og fastholde kvalificerede frivillige (Ibsen, Thøgersen & Levinsen 2013). Der er derfor også sandsynligt, at foreningernes samarbejde med kommunale institutioner afhænger af, hvor mange frivillige foreningen har, hvor let den har ved at skaffe frivillige, og om foreningen også benytter lønnet arbejdskraft.

Undersøgelsen bekræfter, at det frivillige arbejde har stor betydning for foreningerne. På spørgsmålet 'hvor vigtigt er det frivillige arbejde for foreningens virke' kunne foreningen angive betydningen af det frivillige arbejde på en skala fra 10 (= meget stor betydning) til 0 (= ingen betydning).

Der er små variationer i besvarelsene på denne skala, idet 73 pct. af foreningerne satte kryds ved 10 og yderligere 15 pct. ved 9 eller 8. Kun 6 pct. satte kryds ved tallene 0 til 5 som udtryk for, at det frivillige arbejde har lille eller ingen betydning. Der er også forholdsvis små forskelle på tværs af foreningerne i de fem kommuner, som undersøgelsen er gennemført i, men andelen, som tillægger det frivillige meget stor betydning, er dog lidt større i de to mindst urbaniserede kommuner, Faaborg-Midtfyn Kommune og Faxe Kommune, end foreningerne i de øvrige mere urbaniserede kommuner.

En sammenligning på tværs af de forskellige foreningsområder viser, at det primært er 'uddannelse og forskning', som skiller sig ud, idet andelen, som tillægger det frivillige arbejde meget stor betydning, er meget mindre (48 pct.), mens andelen, som tillægger det mindre eller ingen betydning, er meget større (37 pct.) end på de øvrige foreningsområder. Foreningerne inden for 'bolig og lokalsamfund' tillægger heller ikke det frivillige arbejde samme store betydning, som foreningerne på de øvrige foreningsområder gør (bilag 1, tabel 11).

I gennemsnit benytter foreningerne sig af 22 frivillige pr. forening, fordelt på knap 7 i bestyrelse og godt 15 til andre opgaver i foreningen. Der er dog store forskelle mellem foreningerne på, hvor mange frivillige de benytter. Hver fjerde forening benytter mellem 0 og 5 frivillige, lidt flere benytter mellem 6 og 10 frivillige, en fjerdedel benytter 11 til 25 fri-

villige, og i den sidste fjerdedel af foreningerne er der mere end 25, som arbejder frivilligt. Nogle foreninger har flere hundrede frivillige, og det trækker gennemsnittet op. Det er især blandt idrætsforeningerne, vi finder foreninger med mere end 25 frivillige og forholdsvis få foreninger med 0 til 5 frivillige, hvilket hænger sammen med, at der er forholdsvis mange store idrætsforeninger. Omvendt er det især på blandt foreningerne inden for 'bolig og lokalsamfund', at foreningerne benytter 0 til 5 frivillige (bilag 1, tabel 12).

26 pct. af foreningerne oplyser, at de benytter en eller flere lønnede medarbejdere. Det gør foreningerne i Odense og det boligsociale områder i Aarhus i højere grad end foreningerne i Faaborg-Midtfyn Kommune, Faxe Kommune og Rudersdal Kommune. Det er især inden for 'uddannelse og forskning' (aftenskolerne bl.a.), at man benytter lønnede medarbejdere (64 pct.), mens det kun er hver tiende forening blandt fritids- og hobbyforeningerne, som gør det samme (bilag 1, tabel 13).

Den seneste landsdækkende undersøgelse af det frivillige arbejde i Danmark viste, at lidt flere mænd end kvinder udfører frivilligt arbejde – henholdsvis 36 og 33 pct. (Fridberg & Henriksen (red.) 2014). Nærværende undersøgelse viser, at 45 pct. af de frivillige ifølge foreningernes svar er kvinder. Denne kønsfordeling blandt frivillige gør sig gældende i alle kommunerne. Mellem foreningsområderne er der imidlertid store forskelle på kønsfordelingen blandt de frivillige. Inden for 'idræt', 'fritid og hobbies', 'bolig og lokalsamfund' og 'politik, religion og arbejde' udgør kvinderne kun godt en tredjedel af alle de frivillige, mens de udgør to tredjedele inden for 'social indsats' og 'sundhed' og godt halvdelen inden for 'kultur og kunst' og 'uddannelse og forskning' (bilag 1, tabel 14).

Ofte hører man foreninger give udtryk for, at det er svært at rekruttere og fastholde frivillige, og flere undersøgelser har vist, at foreningerne selv opfatter det som en af de største udfordringer i deres arbejde (Ibsen, Thøgersen & Levinsen 2013). Men når foreningerne i denne undersøgelse blev spurgt, om de har fået flere eller færre frivillige inden for det seneste år, så svarede en betydelig større andel, at de har fået flere (30 pct.), end at de har fået færre frivillige (13 pct.). Langt de fleste foreninger oplyser dog, at antallet er stort set uændret. Foreninger med tilknytning til de boligsociale områder i Aarhus oplyser i højere grad, end foreningerne i de øvrige kommuner, at de har flere frivillige end fem år tidligere. Det er især de sociale foreninger, som svarer, at de har fået flere frivillige de seneste fem år, men ellers er der forholdsvis små forskelle mellem foreningsområderne på vurderingen af antallet af frivillige på besvarestidspunktet i sammenligning med fem år tidligere (bilag 1, tabel 15).

Som belyst ovenfor er det kun omkring 30 pct. af foreningerne, som benytter sig af lønnede medarbejdere, og 61 pct. svarer, at de ikke har haft lønnede medarbejdere de seneste fem år. Selvom 10 pct. af foreningerne svarer, at de har flere lønnede end fem år tidligere, mens 5 pct. svarer, at de har færre, så er der intet tegn på en stærk professionalisering af foreningerne. Det er primært foreninger tilhørende det boligsociale område i Aarhus og dernæst foreninger i Odense Kommune og Rudersdal Kommune, som svarer, at de har fået flere lønnede medarbejdere, mens meget få foreninger i Faaborg-Midtfyn Kommune og Faxe Kommune angiver dette. Det er inden for 'uddannelse og forskning', at forholdsvis flest foreninger har fået flere lønnede medarbejdere, mens der er næsten ingen inden for 'fritid og hobbies' og 'bolig og lokalsamfund', som oplyser dette (bilag 1, tabel 16).

Til sidst skal vi se på foreningernes holdning til det frivillige arbejde. Foreningerne blev

bedt om at forholde sig til to modsatrettede udsagn på en skala fra 1 til 5. 'Arbejdet i foreningen bør i højere grad lønnes', og 'Arbejdet i foreningen bør være helt ulønnet'. Hvis foreningen er helt enig i det første standpunkt, skulle krydset sættes ved 1. Hvis foreningen er helt enig i det andet standpunkt, skulle krydset sættes ved 5. Godt halvdelen af foreningerne svarer, at de helt tilslutter sig, at 'arbejdet i foreningen bør være helt ulønnet', og kun 10 pct. tilslutter sig det modsatte standpunkt, at 'arbejdet i foreningen bør i højere grad lønnes'. Foreningerne inden for 'idræt' og 'uddannelse og forskning' tilslutter sig i mindre grad end foreningerne på de øvrige foreningsområder, at arbejdet i foreningen bør være helt ulønnet (bilag 1, tabel 17).

4. Foreningernes samarbejde med kommunale institutioner samt andre foreninger

Det er givet, at typen og omfanget af samarbejde med andre organisationer og institutioner, som foreningerne er involveret i, varierer på tværs af forskellige foreningsområder. Dette skyldes først og fremmest, at foreningerne er optaget af vidt forskellige mål og aktiviteter, samt at institutionaliseringen af samarbejdsrelationerne historisk set er forløbet forskelligt. Det er eksempelvis forskellige former for lovgivning, som gør sig gældende på tværs af idræts-, kultur- og fritidsområdet og det sociale område. Den kommunale støtte til idræts-, kultur- og fritidsforeninger sker inden for de rammer, der er udstukket af Folkeoplysningsloven, som giver foreningerne en ret til at benytte kommunale lokaler og faciliteter vederlagsfrit og at modtage økonomisk støtte efter nogle objektive kriterier uden reel kommunal indblanding i, hvad foreningerne beskæftiger sig med og bruger faciliteterne og pengene til (under forudsætning af at aktiviteterne er lovlige). Den kommunale støtte til foreninger på det sociale område, som kommunerne er forpligtet til at støtte i henhold til Serviceloven (paragraf 18), sker i langt de fleste kommuner på den måde, at foreningerne kan søge en kommunal pulje til bestemte formål, som kommunalbestyrelsen på forhånd har defineret (Ibsen 2014). Foreningerne har altså ikke krav på støtte, og kommunen bestemmer i meget højere grad, hvad der kan opnås støtte til, end man gør på folkeoplysningsområdet.

I denne rapport har vi især fokus på foreningernes samarbejde med kommunale institutioner, men vi spurgte også foreningerne om deres samarbejde med andre foreninger, en kirke eller en privat virksomhed. Foreningerne kunne angive, hvorvidt de har samarbejde i dag, om de tidligere har haft samarbejde, eller om de aldrig har haft samarbejde.

Samarbejde med kommunale institutioner

Blandt de kommunale institutioner er det særligt skolerne, som foreningerne samarbejder med. Som det fremgår af tabel 3, er det samlet set godt en fjerdedel af foreningerne (26 pct.), som aktuelt har et samarbejde med skolerne, og 16 pct. som tidligere har haft et samarbejde. Det er blandt idrætsforeningerne, vi finder den største andel, der samarbejder med en skole. Her svarede en tredjedel af foreningerne, at de har et samarbejde, og en femtedel, at de tidligere har haft et samarbejde med en skole. Samarbejdet med skolerne er noget mindre udbredt blandt lokalsamfunds- og boligforeningerne (17 pct.), mens der blandt de øvrige foreningsområder ikke er de store forskelle, idet 23-26 pct. af foreningerne samarbejder med skoler. Blandt foreninger for lokalsamfund og bolig er der dog lidt færre, som har eller har haft et samarbejde med en skole.

Hos foreningerne i Faaborg-Midtfyn Kommune er det samlet set en tredjedel, som samarbejder med skolerne, mens det i Rudersdal blot er en sjettedel, der gør det. Den store forskel skyldes til dels, at Rudersdal Kommune har forholdsvis mange bolig- og lokalforeninger, som ikke samarbejder lige så meget med skolerne, som de andre foreningstyper gør. Men det er ikke hele forklaringen, da samarbejdet med kommunale institutioner også er lavere i Rudersdal Kommune på flere af de øvrige foreningsområder - især idræt - end i de øvrige kommuner.

Tabel 3. Foreningernes samarbejde med skoler, opdelt på kommuner og foreningstyper. Procent.

		Har samarbejde i dag	Har tidligere haft samarbejde	Har aldrig haft samarbejde	Ved ikke	Antal (N)
ALLE KOMMUNER	Idræt og sport	33	22	41	4	321
	Fritid og kultur	23	21	52	4	307
	Velfærd	26	12	54	9	207
	Lokalsamfund og bolig	17	4	73	5	187
	Interesseforeninger	23	16	57	5	109
	Samlet andel	26	16	53	5	1131
ODENSE	Idræt og sport	39	20	37	5	122
	Fritid og kultur	20	24	52	4	155
	Velfærd	32	10	49	9	98
	Lokalsamfund og bolig	10	3	86	2	62
	Interesseforeninger	16	9	71	4	45
	Samlet andel	26	15	54	5	442
FAABORG-MIDTFYN	Idræt og sport	41	25	32	2	68
	Fritid og kultur	28	24	47	1	85
	Velfærd	17	11	63	9	46
	Lokalsamfund og bolig	37	6	52	6	52
	Interesseforeninger	45	20	30	5	20
	Samlet andel	33	18	46	4	271
FAXE	Idræt og sport	21	29	44	6	34
	Fritid og kultur	19	17	60	4	47
	Velfærd	21	10	52	17	29
	Lokalsamfund og bolig	0	12	82	6	17
	Interesseforeninger	20	27	53	0	15
	Samlet andel	18	19	56	7	142
AARHUS	Idræt og sport	36	11	46	7	44
	Fritid og kultur	24	24	38	14	21
	Velfærd	22	28	50	0	18
	Lokalsamfund og bolig	54	9	9	27	11
	Interesseforeninger	25	38	25	13	8
	Samlet andel	32	19	39	10	102
RUDERSDAL	Idræt og sport	17	26	55	2	53
	Fritid og kultur	26	10	62	3	39
	Velfærd	25	6	63	6	16
	Lokalsamfund og bolig	2	0	93	4	45
	Interesseforeninger	19	10	67	5	21
	Samlet andel	16	12	68	3	174

Foreningernes samarbejde med kommunale institutioner samt andre foreninger

Table 4. Foreningernes samarbejde med daginstitution, SFO, fritidsklub og lign., opdelt på kommuner og foreningstyper. Procent.

		Har samarbejde i dag	Har tidligere haft samarbejde	Har aldrig haft samarbejde	Ved ikke	Antal (N)
ALLE KOMMUNER	Idræt og sport	18	17	57	7	310
	Fritid og kultur	14	12	68	7	286
	Velfærd	14	8	70	8	195
	Lokalsamfund og bolig	16	6	74	4	186
	Interesseforeninger	14	11	72	4	103
	Samlet andel	16	12	67	6	1080
ODENSE	Idræt og sport	23	17	54	7	114
	Fritid og kultur	14	10	68	8	107
	Velfærd	12	7	75	7	91
	Lokalsamfund og bolig	10	0	89	2	61
	Interesseforeninger	12	2	83	2	41
	Samlet andel	15	9	70	6	414
FAABORG-MIDTFYN	Idræt og sport	18	22	53	7	68
	Fritid og kultur	21	12	63	5	78
	Velfærd	5	2	82	11	44
	Lokalsamfund og bolig	29	12	53	6	51
	Interesseforeninger	16	26	47	11	19
	Samlet andel	19	14	60	7	260
FAXE	Idræt og sport	9	18	64	9	33
	Fritid og kultur	0	10	83	7	41
	Velfærd	19	12	54	15	26
	Lokalsamfund og bolig	11	6	78	6	18
	Interesseforeninger	13	7	80	0	15
	Samlet andel	9	11	71	8	133
AARHUS	Idræt og sport	21	7	65	7	43
	Fritid og kultur	13	30	44	13	23
	Velfærd	42	16	37	5	19
	Lokalsamfund og bolig	64	18	9	9	11
	Interesseforeninger	25	38	25	13	8
	Samlet andel	28	17	46	9	104
RUDERSDAL	Idræt og sport	14	21	62	4	52
	Fritid og kultur	14	8	76	3	37
	Velfærd	13	13	73	0	15
	Lokalsamfund og bolig	0	4	91	4	45
	Interesseforeninger	10	5	85	0	20
	Samlet andel	10	11	76	3	169

Table 5. Foreningernes samarbejde med anden kommunal/regional institution eller forvaltning, opdelt på kommuner og foreningstyper. Procent.

		Har samarbejde i dag	Har tidligere haft samarbejde	Har aldrig haft samarbejde	Ved ikke	Antal (N)
ALLE KOMMUNER	Idræt og sport	25	11	55	9	309
	Fritid og kultur	31	13	45	11	313
	Velfærd	49	11	34	7	233
	Lokalsamfund og bolig	32	6	55	7	198
	Interesseforeninger	36	10	51	3	111
	Samlet andel	34	11	48	8	1164
ODENSE	Idræt og sport	22	15	54	9	116
	Fritid og kultur	24	12	52	12	113
	Velfærd	47	11	35	7	110
	Lokalsamfund og bolig	25	3	67	5	64
	Interesseforeninger	15	10	76	0	41
	Samlet andel	29	11	53	8	444
FAABORG-MIDTFYN	Idræt og sport	18	8	62	12	66
	Fritid og kultur	25	17	46	12	81
	Velfærd	45	4	43	8	49
	Lokalsamfund og bolig	48	2	41	9	56
	Interesseforeninger	54	13	29	4	24
	Samlet andel	34	9	47	10	276
FAXE	Idræt og sport	30	7	57	7	30
	Fritid og kultur	52	6	31	10	48
	Velfærd	47	25	22	6	32
	Lokalsamfund og bolig	21	21	53	5	19
	Interesseforeninger	43	7	50	0	14
	Samlet andel	41	13	39	7	143
AARHUS	Idræt og sport	27	7	57	9	44
	Fritid og kultur	39	13	30	17	23
	Velfærd	55	9	27	9	22
	Lokalsamfund og bolig	55	9	9	27	11
	Interesseforeninger	50	13	13	25	8
	Samlet andel	40	9	37	14	108
RUDERSDAL	Idræt og sport	36	15	43	6	53
	Fritid og kultur	36	9	51	4	47
	Velfærd	65	5	30	0	20
	Lokalsamfund og bolig	23	8	65	4	48
	Interesseforeninger	46	8	46	0	24
	Samlet andel	37	10	50	4	192

Sammenlignet med foreningernes samarbejde med skolerne er der betydelig færre foreninger, som har eller tidligere har haft et samarbejde med en daginstitution, SFO, fritidsklub og lignende institutioner. I tabel 4 ses, at det i alt er 16 pct. af foreningerne, der 'i dag' har et samarbejde, og 12 pct., der 'tidligere har haft et samarbejde'. Dette er også i overensstemmelse med resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen af de kommunale institutioners samarbejde med foreninger og frivillige, som viste, at institutioner for børn og unge i mindre grad end andre kommunale institutioner og indsatsområder har et samarbejde med foreninger og frivillige (Ibsen & Levinsen 2017). Også her er det blandt idræts- og sportsforeningerne, vi finder den største andel af foreninger, der har et samarbejde (18 pct.). Forskellene på tværs af foreningsområder er dog ikke store, idet 13-16 pct. oplyste, at de har et samarbejde. På tværs af kommunerne er denne form for samarbejde meget mere udbredt blandt foreningerne på det boligsociale område i Aarhus end blandt foreningerne i især Faxe Kommune.

Foruden skoler og forskellige daginstitutioner for børn, kan foreningerne også indgå samarbejde med andre typer af kommunale eller regionale institutioner (f.eks. sygehuse, sundhedscentre, plejehjem). Foreningerne kan også samarbejde med særlige centre eller centrale dele af den kommunale forvaltning, fx en borgerforenings pasning af et grønt område, en fiskeforenings pasning af et vandløb og en kulturforenings samarbejde med den kommunale flygtningeindsats.

Som det fremgår af tabel 5, svarede godt en tredjedel af alle foreningerne, at de i dag har et samarbejde med 'anden kommunal eller regional institution eller forvaltning' (34 pct.), mens omkring en tiendedel oplyste, at de tidligere har haft et samarbejde. Her er det særligt foreningerne på velfærdsområdet (dvs. sociale foreninger samt foreninger for sundhed og uddannelse), som har en relativt høj andel med et sådant samarbejde. Halvdelen af foreningerne på dette område har et samarbejde, mens det blandt foreninger for fritid og kultur er knap en tredjedel og for sport og idræt en fjerdedel. På tværs af kommunerne skiller Faxe Kommune og foreningerne på det boligsociale område i Aarhus sig ud ved en klart højere andel med et sådant samarbejde end i de øvrige kommuner.

Samarbejde med andre foreninger

På tværs af de forskellige mulige samarbejdspartnere, som der er spurgt om i denne undersøgelse, er det tydeligvis 'andre foreninger med samme aktivitet', som foreningerne især samarbejder med. Det er fx når en ældreforening samarbejder med en anden ældreforening, eller et spejderkorps samarbejder med et andet spejderkorps. Som det fremgår af tabel 6, er det samlet set godt halvdelen af foreningerne, som aktuelt (på det tidspunkt spørgeskemaet blev besvaret) har et samarbejde med en anden lignende forening, mens knap en tredjedel aldrig har haft et samarbejde. Blandt foreninger for idræt, fritid og kultur samt interesseforeninger er det mere end halvdelen af foreningerne, som i dag samarbejder med andre foreninger inden for samme område (52-57 pct.), mens det blandt foreninger for bolig- og lokalsamfund er omkring en tredjedel.

Når det gælder samarbejdsrelationer med foreninger, som beskæftiger sig med andre aktiviteter og målgrupper, end foreningen selv beskæftiger sig med (fx hvis en idrætsforening samarbejder med en borgerforening), ses det i tabel 7, at det samlet er knap en tredjedel af for-

Tabel 6. Foreningernes samarbejde med forening med samme aktivitet, målgruppe, mv., opdelt på kommuner og foreningstyper. Procent.

		Har samarbejde i dag	Har tidligere haft samarbejde	Har aldrig haft samarbejde	Ved ikke	Antal (N)
ALLE KOMMUNER	Idræt og sport	52	18	26	4	343
	Fritid og kultur	57	17	23	3	371
	Velfærd	56	11	27	6	267
	Lokalsamfund og bolig	32	14	50	5	206
	Interesseforeninger	59	14	24	3	137
	Samlet andel	52	15	29	4	1324
ODENSE	Idræt og sport	47	20	26	8	120
	Fritid og kultur	56	20	22	2	134
	Velfærd	57	10	26	7	121
	Lokalsamfund og bolig	28	9	58	5	67
	Interesseforeninger	54	10	35	2	52
	Samlet andel	50	15	30	5	494
FAABORG-MIDTFYN	Idræt og sport	60	15	20	5	80
	Fritid og kultur	60	19	21	1	107
	Velfærd	43	15	34	8	61
	Lokalsamfund og bolig	48	9	32	11	56
	Interesseforeninger	59	21	15	6	34
	Samlet andel	55	16	24	5	338
FAXE	Idræt og sport	43	27	27	3	37
	Fritid og kultur	59	12	25	4	49
	Velfærd	62	10	24	5	42
	Lokalsamfund og bolig	10	25	65	0	20
	Interesseforeninger	63	13	25	0	16
	Samlet andel	51	17	30	3	164
AARHUS	Idræt og sport	48	18	34	0	44
	Fritid og kultur	59	10	21	10	29
	Velfærd	73	9	18	0	22
	Lokalsamfund og bolig	75	17	8	0	12
	Interesseforeninger	67	33	0	0	9
	Samlet andel	60	16	23	3	116
RUDERSDAL	Idræt og sport	58	11	29	2	62
	Fritid og kultur	50	15	33	2	52
	Velfærd	62	5	33	0	21
	Lokalsamfund og bolig	16	20	63	2	51
	Interesseforeninger	65	8	23	4	26
	Samlet andel	47	13	38	2	212

Foreningernes samarbejde med kommunale institutioner samt andre foreninger

Tabel 7. Foreningernes samarbejde med forening med anden aktivitet eller målgruppe end foreningens, opdelt på kommuner og foreningstyper. Procent.

		Har samarbejde i dag	Har tidligere haft samarbejde	Har aldrig haft samarbejde	Ved ikke	Antal (N)
ALLE KOMMUNER	Idræt og sport	26	15	52	8	304
	Fritid og kultur	29	19	45	8	317
	Velfærd	43	10	39	8	226
	Lokalsamfund og bolig	20	7	65	8	190
	Interesseforeninger	35	16	43	6	116
	Samlet andel	30	14	49	8	1153
ODENSE	Idræt og sport	20	15	57	8	112
	Fritid og kultur	20	20	50	10	118
	Velfærd	49	8	36	7	109
	Lokalsamfund og bolig	13	2	78	8	63
	Interesseforeninger	22	16	60	2	45
	Samlet andel	26	13	53	8	447
FAABORG-MIDTFYN	Idræt og sport	37	13	43	7	68
	Fritid og kultur	40	16	38	6	87
	Velfærd	29	10	46	15	48
	Lokalsamfund og bolig	44	8	40	8	52
	Interesseforeninger	48	17	26	9	23
	Samlet andel	39	13	40	8	278
FAXE	Idræt og sport	24	18	46	12	33
	Fritid og kultur	30	17	46	7	46
	Velfærd	37	10	47	7	30
	Lokalsamfund og bolig	11	11	72	6	18
	Interesseforeninger	27	20	40	13	15
	Samlet andel	28	16	49	9	142
AARHUS	Idræt og sport	24	15	51	10	41
	Fritid og kultur	29	29	29	13	24
	Velfærd	40	25	30	5	20
	Lokalsamfund og bolig	42	8	25	25	12
	Interesseforeninger	56	22	0	22	9
	Samlet andel	33	20	35	13	106
RUDERSDAL	Idræt og sport	26	14	56	4	50
	Fritid og kultur	29	14	52	5	43
	Velfærd	53	5	42	0	19
	Lokalsamfund og bolig	0	11	82	7	45
	Interesseforeninger	46	8	46	0	24
	Samlet andel	26	12	59	4	180

eningerne, som samarbejder med andre typer foreninger. Knap halvdelen af foreningerne har aldrig samarbejdet med andre typer foreninger. Velfærdsforeningerne (som bl.a. omfatter de sociale foreninger), adskiller sig fra de øvrige, idet 43 pct. af disse oplyste, at de samarbejder med andre typer af foreninger. En sammenligning på tværs af kommunerne viser, at andelen af foreningerne, der samarbejder med andre typer foreninger, er lavest i Odense og Rudersdal (26 pct.) og højest i Faaborg-Midtfyn (39 pct.).

Samarbejde med kirke og private virksomheder

Kirken er også en central lokal institution, som nogle foreningstyper traditionelt har haft et tæt samarbejde med. Det gælder selvfølgelig især de foreninger, som bygger på et kristent grundlag (fx FDF og KFUM). På tværs af de forskellige foreningstyper er det dog betydeligt færre foreninger, som har et samarbejde med kirken (16 pct.), end på de andre samarbejdsområder, men der er klare forskelle på dette på tværs af foreningsområderne. Omkring en fjerdedel af henholdsvis fritids- og kulturforeningerne (som bl.a. omfatter ovennævnte børne- og ungdomsforeninger) samt velfærdsforeningerne svarede, at de har et samarbejde, mens det for lokal- og boligforeninger og interesseforeninger kun er 13-15 pct. Ganske få – knap to procent – af idrætsforeningerne svarede, at de har et samarbejde med kirken. Andelen af foreningerne i Faxe Kommune, der har et samarbejde med en kirke, er signifikant højere end i de øvrige kommuner (tabel 8).

Samlet set oplyste knap en fjerdedel af foreningerne (23 pct.), at de i dag har et samarbejde med en privat virksomhed. Vi ser i tabel 9, at der ikke er store forskelle på tværs af foreningsområderne. Ikke overraskende er det særligt blandt interesseforeningerne (som inkluderer lokale arbejdstager- og arbejdsgiverforeninger), at vi finder den største andel af foreninger (28 pct.), som har et tæt samarbejde med private virksomheder. Blandt foreninger for 'idræt og sport' samt 'fritid og kultur' er det omkring en femtedel, der har et samarbejde, hvilket her typisk vil omfatte sponsoraftaler og samarbejde om aktiviteter. Samarbejdet med en privat virksomhed er noget mere udbredt blandt foreningerne på det boligsociale område i Aarhus end i de øvrige kommuner.

Foreningernes samarbejde på tværs af typer af kommunale institutioner

Foreningernes samarbejde med kommunale institutioner vil for de flestes vedkommende være afgrænset til nogle enkelte institutioner og institutionstyper, men nogle foreninger vil også have et mere omfattende samarbejde, som går på tværs af forskellige institutionstyper. Dette kan ske, når fx en idrætsforening indgår en aftale med flere kommunale forvaltninger om at samarbejde med skoler og daginstitutioner. I dette tilfælde har foreningen et bredere og ofte mere vidtrækkende netværk af offentlige samarbejdspartnere. I nedenstående tabel 10 vises en opgørelse over foreningernes samarbejde med de tre tidligere nævnte typer af offentlige kommunale samarbejdspartnere: skoler, daginstitutioner og andre offentlige institutioner og forvaltninger. Af tabellen fremgår det, at 23 pct. samarbejder med én af disse typer af kommunale samarbejdspartnere, 10 pct. samarbejder med to, og 7 pct. samarbejder med tre typer. Set på tværs af kommunerne er det Faaborg-Midtfyn Kommune og det boligsociale område

Tabel 8. Foreningernes samarbejde med kirke, opdelt på kommuner og foreningstyper. Procent.

		Har samarbejde i dag	Har tidligere haft samarbejde	Har aldrig haft samarbejde	Ved ikke	Antal (N)
ALLE KOMMUNER	Idræt og sport	2	4	88	6	289
	Fritid og kultur	26	12	58	5	307
	Velfærd	23	7	63	7	203
	Lokalsamfund og bolig	13	7	75	5	184
	Interesseforeninger	15	4	78	3	105
	Samlet andel	16	7	72	5	1088
ODENSE	Idræt og sport	3	6	85	7	107
	Fritid og kultur	25	13	57	5	112
	Velfærd	19	7	67	6	98
	Lokalsamfund og bolig	7	2	87	3	61
	Interesseforeninger	12	0	88	0	43
	Samlet andel	14	7	74	5	421
FAABORG-MIDTFYN	Idræt og sport	2	0	92	6	63
	Fritid og kultur	23	12	61	5	86
	Velfærd	22	4	67	7	45
	Lokalsamfund og bolig	26	18	51	6	51
	Interesseforeninger	22	11	61	6	18
	Samlet andel	18	9	67	6	263
FAXE	Idræt og sport	3	9	84	3	32
	Fritid og kultur	32	4	60	4	47
	Velfærd	39	0	57	4	23
	Lokalsamfund og bolig	12	0	82	6	17
	Interesseforeninger	21	0	79	0	14
	Samlet andel	23	4	70	4	133
AARHUS	Idræt og sport	0	7	85	7	41
	Fritid og kultur	10	25	55	10	20
	Velfærd	24	14	48	14	21
	Lokalsamfund og bolig	50	20	10	20	10
	Interesseforeninger	33	11	33	22	9
	Samlet andel	15	14	59	12	101
RUDERSDAL	Idræt og sport	0	0	96	4	46
	Fritid og kultur	34	7	56	2	41
	Velfærd	19	19	56	6	16
	Lokalsamfund og bolig	0	0	96	4	45
	Interesseforeninger	5	5	91	0	21
	Samlet andel	11	4	82	4	169

Table 9. Foreningernes samarbejde med privat virksomhed, opdelt på kommuner og foreningstyper. Procent.

		Har samarbejde i dag	Har tidligere haft samarbejde	Har aldrig haft samarbejde	Ved ikke	Antal (N)
ALLE KOMMUNER	Idræt og sport	20	12	60	8	291
	Fritid og kultur	22	13	57	7	292
	Velfærd	23	11	57	8	203
	Lokalsamfund og bolig	25	4	64	7	190
	Interesseforeninger	28	13	55	5	109
	Samlet andel	23	11	59	8	1085
ODENSE	Idræt og sport	19	9	59	13	109
	Fritid og kultur	17	17	56	9	109
	Velfærd	24	11	57	8	97
	Lokalsamfund og bolig	25	3	67	5	64
	Interesseforeninger	24	9	67	0	46
	Samlet andel	21	11	60	8	425
FAABORG-MIDTFYN	Idræt og sport	26	12	60	2	65
	Fritid og kultur	28	14	52	6	81
	Velfærd	16	11	62	11	45
	Lokalsamfund og bolig	41	7	43	9	54
	Interesseforeninger	32	26	32	11	19
	Samlet andel	28	13	52	7	264
FAXE	Idræt og sport	10	7	68	16	31
	Fritid og kultur	19	9	65	7	43
	Velfærd	25	13	54	8	24
	Lokalsamfund og bolig	17	6	72	6	18
	Interesseforeninger	40	20	40	0	15
	Samlet andel	20	10	62	8	131
AARHUS	Idræt og sport	25	13	55	8	40
	Fritid og kultur	21	21	47	11	19
	Velfærd	45	10	35	10	20
	Lokalsamfund og bolig	33	0	33	33	9
	Interesseforeninger	43	14	0	43	7
	Samlet andel	31	13	43	14	95
RUDERSDAL	Idræt og sport	15	20	63	2	46
	Fritid og kultur	28	3	68	3	40
	Velfærd	12	12	77	0	17
	Lokalsamfund og bolig	9	0	87	4	45
	Interesseforeninger	18	5	77	0	22
	Samlet andel	17	8	74	2	170

i Aarhus, som har de største andele af foreninger, som samarbejder med to eller tre forskellige typer af offentlige institutioner, og de mindste andele af foreningerne, som slet ikke har et samarbejde med offentlige institutioner, mens Odense Kommune og Rudersdal Kommune har forholdsvis flest foreninger, der ikke har et samarbejde.

Tabel 10. Foreningernes samarbejde på tværs af forskellige typer kommunale institutioner: 'Skoler', 'Daginstitution, SFO, fritidsklub og lign' og 'anden kommunal/regional institution eller forvaltning', opdelt på kommuner. Procent.

KOMMUNER	Ingen offentlige institutioner	En type offentlig institution	To typer af offentlige institutioner	Tre typer af offentlige institutioner	N
Odense	64	18	12	6	401
Faaborg-Midtfyn	55	25	12	8	250
Faxe	59	32	5	3	125
Aarhus	48	26	12	14	92
Rudersdal	66	23	8	4	165
Alle kommuner	60	23	10	7	1033

Hvilke foreninger samarbejder med kommunale institutioner? En samlet analyse

De forudgående analyser har belyst, hvem foreningerne samarbejder med og forskellene i samarbejdet på tværs af forskellige offentlige samarbejdspartnere og på tværs af kommuner og foreningsområder. Den følgende analyse er baseret på et samlet og reduceret mål for samarbejdet med kommunale institutioner. Vi er her interesserede i at undersøge, hvilke forhold eller karakteristika ved foreningerne der har betydning for, om foreningerne aktuelt har et samarbejde med en eller flere typer af offentlige kommunale institutioner. Der er tale om en sammenfattende analyse i den forstand, at vi benytter os af statistiske metoder (multivariat logistisk regression), som gør det muligt at undersøge den relative betydning af flere forskellige faktorer, når der er taget højde for disse faktoreres indbyrdes sammenhæng. Analysen inkluderer (1) foreningens kommunale tilhørsforhold, (2) foreningstype, (3) foreningens alder, (4) foreningens størrelse (medlemstal), (5) tilstedeværelsen af lønnede ansatte, samt (6) foreningens syn på dens egen rolle i lokalsamfundet.

Analysen er gennemført i fem trin (se bilag 2, tabel 2). I første trin (model 1) indgår undersøgelsens fem kommuner (med Odense som referencekategori) samt de fem foreningsområder (med idræts- og sportsforeninger som referencekategori). I overensstemmelse med tidligere resultater i dette kapitel ses det, at foreningerne i Faaborg-Midtfyn Kommune er mere tilbøjelige til at have samarbejdsrelationer med kommunale institutioner, end foreningerne i Odense Kommune har. Sammenlignet med Odense er andelen af foreninger, der samarbejder, højere i både Faxe og Aarhus og mindre i Rudersdal, men disse forskelle er ikke statistisk signifikante. Resultaterne viser desuden, at lokal- og boligforeninger og interesseforeninger i betydelig mindre grad end idrætsforeningerne har et samarbejde med kommunale institu-

tioner. Derimod finder vi ingen signifikante forskelle mellem idrætsforeninger, fritids- og kulturforeninger samt velfærdsforeninger.

Samarbejdsrelationer tager tid at udvikle, og foreningernes samarbejde med kommunale institutioner kan tænkes at være betinget af, hvor lang tid foreningen har eksisteret. Resultaterne viser (model 2), at dette til dels er tilfældet. Der er imidlertid ikke signifikante forskelle mellem foreninger i de yngste alderskategorier, men der er forskel på de yngste og de ældste foreningers samarbejde med kommunale institutioner.

De nævnte forskelle i andelen af foreninger, som samarbejder med kommunale institutioner, kan imidlertid også skyldes foreningernes størrelse. Som nævnt i indledningen antager vi, at store foreninger med mange medlemmer er mere tilbøjelige til at samarbejde med kommunale institutioner end små foreninger. Foreningens medlemsmæssige størrelse kan ses som en kapacitetsfaktor, der muliggør samarbejde, men dette kan skyldes flere forskellige forhold. Store foreninger råder i kraft af medlemsskaren over flere arbejdsressourcer samt større socialt netværk end små foreninger. Da tværsektorielle samarbejdsaktiviteter ofte er ressourcekrævende, vil det dermed være lettere for store foreninger at stille mandskab til rådighed. Ligeledes kan der ud fra netværks-perspektivet argumenteres for, at kontaktfladerne mellem foreningen og dens omgivelser, og herunder de offentlige institutioner, vil være større, jo flere medlemmer der er, og at det derfor er mere sandsynligt, at der etableres forbindelser med eksterne aktører. Set fra de offentlige institutioners perspektiv kan der også være den forklaring, at store foreninger er mere synlige, og at de for potentielle offentlige samarbejdspartnere fremstår som mere stabile og ressourcestærke.

Model 3 inkluderer foreningsstørrelse i analysen og viser, som forventet, at der er signifikante forskelle på tværs af foreningsstørrelser: Jo større foreningerne er, jo større er sandsynligheden for, at foreningen har et samarbejde med en offentlig kommunal institution. Det skal her bemærkes, at alderseffekten forsvinder, når foreningsstørrelse tages med i analysen. Dette skyldes til en vis grad, at der er en positiv sammenhæng mellem alder og størrelse. I den efterfølgende model 5 har vi derfor valgt at udelade foreningsalderen som forklaringsfaktor.

Som det er fremgået ovenfor, kan foreningens medlemsmæssige størrelse betragtes som en kapacitet, der muliggør samarbejde med offentlige institutioner. Et andet kapacitets-element handler om professionaliseringen af foreningen. Samarbejdsrelationer med offentlige institutioner kræver i nogle tilfælde en vis administrativ ekspertise at håndtere, fx når der skal søges om midler, evalueres og afrapporteres til offentlige partnere. Antagelsen er her, at foreninger, som har lønnede ansatte, råder over flere 'professionelle' ressourcer, som kan anvendes til at håndtere etablering, gennemførelse og fastholdelse af samarbejdsrelationer, end foreninger uden lønnede medarbejdere. I analysens model 4 er det belyst, om tilstedeværelsen af lønnede ansatte i foreningen har betydning for, hvorvidt der samarbejdes med kommunale institutioner eller ej. Lønnede medarbejdere kan selvsagt være ansat til at varetage andre typer opgaver end de rent administrative (som det er tilfældet for fx trænere og instruktører). Vore analyser viser dog, at foreninger med lønnede medarbejdere, som forventet, er mere tilbøjelige til at samarbejde med offentlige institutioner end foreninger uden lønnede medarbejdere.

I den sidste analyse (model 5) ser vi nærmere på betydningen af foreningens syn på dens egen rolle i lokalsamfundet ud fra den forventning, at foreninger, der mener, at de spiller en væsentlig rolle for lokalsamfundets udvikling, også vil være mere tilbøjelige til at have et

samarbejde med kommunale institutioner. Vi har derfor inkluderet et samlet mål for foreningens selvoplevede rolle i lokalsamfundet, der er baseret på spørgsmål, der undersøger, hvor stor betydning foreningen tillægger følgende egenskaber: 'At være synlig i lokalsamfundet', 'at rekruttere medlemmer fra lokalsamfundet', 'at bidrage til lokalsamfundets udvikling', 'at arbejde sammen med andre lokale foreninger' og 'at deltage i møder, som vedrører lokalsamfundet'.

Resultaterne af analysen viser, at sandsynligheden for, at foreningen har et samarbejde med kommunen er tæt forbundet med foreningens eget syn på dens rolle i lokalsamfundet: Jo stærkere foreningens oplevede rolle i lokalsamfundet er, jo større er sandsynligheden for, at den har et samarbejde med kommunale institutioner. Det skal også bemærkes, at denne 'effekt' gør sig gældende efter kontrol for de øvrige faktorer i analysen. Samtidig ses det også i model 5, at de statistiske forskelle mellem foreningernes kommunale tilhørsforhold samt forskellene mellem foreningsområderne reduceres og bliver statistisk insignifikante, når foreningens selvoplevede rolle i lokalsamfundet indgår i analysen.

Sammenfattende viser analysen altså, at følgende forhold har betydning for, om foreningerne samarbejder med en eller flere kommunale institutioner og indsatsområder:

- *Kommunens tilhørsforhold*, dvs. hvilken kommune foreningen har sine aktiviteter i. I denne analyse samarbejder foreninger i Faaborg-Midtfyn Kommune signifikant mere med kommunale institutioner, end foreningerne gør i de andre kommuner, men især i sammenligning med Odense Kommune. Denne sammenhæng mellem hvilken kommune foreningen hører til i og samarbejde med en kommunal institution forsvinder dog, når der kontrolleres for de øvrige forhold, der har betydning for samarbejdet.
- *Foreningstype*, dvs. hvad foreningens primære aktivitets- og interesseområde er. Analysen viser, at lokal- og boligforeninger samarbejder signifikant mindre, end foreninger på de øvrige samfundsområder gør. Denne sammenhæng forsvinder dog også, når der kontrolleres for de øvrige forhold, der har betydning for samarbejdet.
- *Foreningsstørrelse*, dvs. antallet af medlemmer. Jo større foreningen er, jo større er sandsynligheden for, at foreningen samarbejder med en eller flere kommunale institutioner.
- *Foreningens professionalisering*, dvs. om foreningen benytter sig af en eller flere lønnede medarbejdere. Foreninger, som har lønnede medarbejdere, samarbejder i højere grad med kommunale institutioner – også når der er taget højde for bl.a. det forhold, at det typisk er større foreninger, som har lønnede medarbejdere.
- *Foreningernes selvoplevede rolle i lokalsamfundet*, dvs. om foreningen oplever, at det er vigtigt at være synlig i lokalsamfundet, at den rekrutterer medlemmer i lokalsamfundet, at den bidrager til lokalsamfundets udvikling, arbejder sammen med andre lokale foreninger, og deltager i møder vedrørende lokalsamfundet.

Det skal her bemærkes, at det ikke på baggrund af de foreliggende data er muligt at tolke de nævnte forhold som entydige 'årsagsfaktorer'. Det er som antydnet meget plausibelt, at foreninger, der mener at de spiller en vigtig rolle i lokalsamfundet, i højere grad vælger at indgå et samarbejde med kommunen, end foreninger der ikke har dette syn på egen rolle.

På det anden side, er det også muligt, at foreninger som i forvejen har indgået et samarbejde med kommunale institutioner, over tid har udviklet en stærkere oplevelse af deres egen rolle i lokalsamfundet.

Udviklingen i samarbejdet med kommunale institutioner

I de tidligere undersøgelser af foreningslivet på Fyn, Langeland og Ærø i 2004 og 2010 (Ibsen, Thøgersen & Levinsen 2013) blev foreningerne også spurgt om deres samarbejde med kommunale institutioner. Derfor er det muligt at belyse, om der siden da har været en udvikling i andelen af foreninger, som har et samarbejde med kommunale institutioner for henholdsvis Odense og Faaborg-Midtfyn Kommune

Vores tidligere analyser viste, at der fra 2004 til 2010 var en vækst i andelen af foreningerne, på tværs af de to kommuner, der samarbejdede med en skole, fra 24 pct. af foreningerne til 33 pct. af foreningerne. Men siden da har ikke været en vækst, idet andelen af foreningerne, der samarbejder med en skole i 2016 var 30 pct. På lignende vis finder vi, at andelen af foreninger, der samarbejder med børneinstitutioner, SFO eller fritidsklub stort set ikke har ændret sig siden 2010. I perioden 2004 til 2010 var der en vækst fra 9 pct. til 17 pct., men i 2016 var andelen næsten den samme som i 2010 nemlig 18 pct. Udviklingen i samarbejdet med 'anden institution' er også helt den samme. Andelen af foreninger, der deltog i et sådant samarbejde, voksede fra 2004 til 2010 fra 23 pct. til 34 pct., men i 2016 var den fortsat 34 pct.

Vores forventninger om en fortsat vækst i andelen af foreninger, som i Odense og Faaborg-Midtfyn har et samarbejde med kommunale institutioner er dermed ikke blevet bekræftet. Da der ikke findes data fra tidligere undersøgelser fra de øvrige kommuner, er det selvsagt ikke muligt at sige noget om, hvorvidt denne stagnation også gør sig gældende andre steder.

Foreningernes involvering i offentlige og politiske emner

Nyere forskning i civilsamfundet har peget på, at civilsamfundets forhold til det offentlige er ved at ændre sig på den måde, at foreningers og frivilliges bidrag til det offentliges 'output' (service mv.) i stigende grad spiller en rolle, mens deres 'input' rolle er vigende, dvs. at civilsamfundet i mindre grad bidrager med ideer til og søger indflydelse på den offentlige sektor (Amnå 2006). Her skal vi give facts til denne diskussion.

Foreningernes involvering i offentlige og politiske spørgsmål kan opdeles i to. Den ene del handler om, i hvilket omfang foreningerne søger indflydelse på forhold, som vedrører foreningens egne interesser (fx adgang til lokaler og faciliteter og kommunalt tilskud), og det område foreningen beskæftiger sig med mere generelt (fx miljøforeningers interesse for miljøet i kommunen og idrætsforeningers interesse for kommunens idrætspolitik). Den anden del handler om, i hvilket omfang foreningerne involverer sig i generelle politiske emner, som ikke i snæver forstand vedrører foreningens interesser og aktiviteter (fx skolepolitik, trafikplanlægning og sundhedspolitik).

Hver tredje forening (33 pct.) har inden for de seneste to år involveret sig i offentlige / politiske forhold, som har betydning for foreningens egne aktiviteter. Andelen af foreningerne, der gør det, er dog næsten dobbelt så stor i Aarhus (foreninger i boligsociale områder) end

i Odense Kommune. Det er især idrætsforeningerne (42 pct.) og foreningerne på det sociale område (40 pct.), som har gjort det, mens fritids- og hobbyforeningerne i mindre grad har involveret sig i sådanne spørgsmål. Det hænger givetvis sammen med, at de to førstnævnte foreningsområder i meget højere grad modtager kommunale tilskud og benytter sig af kommunale lokaler og faciliteter.

Lidt færre, 27 pct., svarede, at de i samme tidsrum har involveret sig i spørgsmål, der vedrører det område, som foreningen mere generelt beskæftiger sig med. Her ser vi også, at andelen er noget større i Aarhus end i de øvrige kommuner, som der ikke er væsentlige forskelle mellem desangående. Her er det især sundhedsforeninger og sociale foreninger, som engagerer sig i denne type spørgsmål til forskel fra især kulturforeningerne og fritids- og hobbyforeningerne. Det hænger givetvis sammen med, at netop disse to foreningsområder i høj grad ser det som en af deres opgaver at påvirke kommunens politik på sundheds- og socialområdet.

Knap hver fjerde forening (23 pct.) oplyste, at de har involveret sig i generelle politiske emner inden for de seneste to år. Andelen er lidt lavere blandt foreningerne i Odense end i de øvrige kommuner. Her er det også først og fremmest sundhedsforeningerne og interesse- og værdiorienterede foreninger (politik, arbejde og religion), som involverer sig i denne type po-

Tabel 11. Har foreningen inden for de seneste to år involveret sig i offentlige / politiske spørgsmål, opdelt på kommuner og foreningsområder. Procent.

KOMMUNER	Vedr. interne forhold i foreningen (fx foreningen adgang til lokaler og anlæg, kommunal økonomisk støtte)		Vedr. det område foreningen beskæftiger sig med generelt (fx sociale forhold, boligforhold, idræt, miljø)		Generelle politiske emner (fx trafikplanlægning, skolepolitik, sundhedspolitik, fritids- og kulturpolitik)	
	Pct.	N	Pct.	N	Pct.	N
Odense	26	491	24	465	18	470
Faaborg-Midtfyn	35	337	27	299	28	310
Faxe	39	160	25	142	27	144
Aarhus (Boligsoc.)	47	111	42	108	23	105
Rudersdal	35	210	26	203	22	201
Alle kommuner	33	1309	27	1217	23	1230
P <	.001		.01		.01	
FORENINGSSOMRÅDER						
Kultur og kunst	34	222	18	193	13	198
Idræt	42	342	26	308	17	316
Fritid og hobbies	28	160	16	154	15	151
Uddannelse og forsk.	33	45	24	42	27	44
Sundhed	39	59	40	55	46	57
Social indsats	40	152	36	138	26	132
Bolig og lokalsamf.	19	196	31	197	30	198
Andet	27	133	33	130	34	134
Alle	33	1309	27	1217	23	1230
P <	.001		.001		.001	

litiske spørgsmål, mens forholdsvis få kulturforeninger, idrætsforeninger og fritids- og hobbyforeninger gør det (tabel 11).

Sammenfatning

Ovenstående analyser af udbredelsen af samarbejdsrelationer mellem foreninger og forskellige kommunale institutioner har vist, at det særligt er idrætsforeninger, foreninger for fritid og kultur samt velfærdsforeninger, som har eller har haft et samarbejde med offentlige institutioner. Samarbejdet med offentlige kommunale institutioner er mindre udbredt blandt lokal- og boligforeninger og interesseforeninger.

Vurderingen af hvorvidt der er forskelle mellem kommunerne særskilt inden for de forskellige foreningsområder er forbundet med relativt stor statistisk usikkerhed, når data brydes ned på både kommuner og foreningsområder. Derfor tages særlige forbehold, når der sammenlignes på kommuneniveau. Analyserne tyder dog på, at det blandt kommunerne særligt er Faaborg-Midtfyn og Aarhus (det boligsociale område), som har den største samlede andel af foreninger, som har et samarbejde med en eller flere kommunale institutioner, og at Rudersdal har den laveste andel.

Udover at belyse forskellene på tværs af kommuner og foreningsområder har vi i en samlet analyse også undersøgt, om foreningernes samarbejde med kommunale institutioner hænger sammen med foreningernes alder, størrelse, forhold til lokalsamfundet og benyttelsen af lønnede medarbejdere.

Unge foreninger (0-5 år) samarbejder i mindre grad med offentlige kommunale institutioner end ældre foreninger, men det skyldes især, at de forholdsvis nye foreninger typisk også er forholdsvis små, og foreningsstørrelsen har betydning for, om der samarbejdes med kommunale institutioner.

Analyserne viste, at sandsynligheden for at der samarbejdes øger med foreningsstørrelsen. Størrelseseffekten ser dog ud til at aftage, når foreningerne bliver større end 500 medlemmer. Sammenhængen mellem foreningsstørrelse og samarbejde kan både skyldes, at store foreninger råder over flere ressourcer i form af frivillig arbejdskraft, at de har et større socialt netværk, og at de er mere synlige for potentielle offentlige samarbejdspartnere end små foreninger.

Den samlede analyse viste også, at foreninger med lønnede ansatte er mere tilbøjelige til at have et samarbejde end foreninger uden lønnede ansatte – også når der tages højde for foreningstype og foreningsstørrelse.

Endelig har analysen vist, at foreninger, som tillægger forholdet til lokalsamfundet stor betydning, i højere grad samarbejder med én eller flere kommunale institutioner, end foreninger der ikke tillægger lokalsamfundet så stor betydning

En sammenligning med tidligere undersøgelser af foreningslivet, hvor der også blev spurgt om foreningernes samarbejde med bl.a. kommunale institutioner, viser, at andelen af foreningerne, der samarbejder med en eller flere kommunale institutioner eller forvaltninger, ikke er øget siden 2010, og det gælder på alle tre områder af kommunen, som der er spurgt om (skole; daginstitutioner, SFO'er og fritidsklubber; og anden kommunal eller regional institution eller forvaltning).

Forholdet til kommunen handler imidlertid ikke kun om samarbejde om konkrete mål og aktiviteter. Det man i forskningen kalder 'output siden'. Lige så vigtig er 'input siden', dvs. foreningernes involvering i offentlige og politiske spørgsmål og forhold. Hver tredje forening har inden for de seneste to år involveret sig i offentlige / politiske forhold, som har betydning for foreningens egne aktiviteter (hvor foreningen søger indflydelse på fx adgangen til faciliteter og de kommunale tilskud til foreningen). Lidt færre, hver fjerde forening, har involveret sig i spørgsmål, der vedrører det område, som foreningen mere generelt beskæftiger sig med, men ikke specifikt vedrører foreningens egne forhold (fx sundhedspolitik, idrætspolitik, socialpolitik). En tilsvarende andel, hver fjerde forening, har involveret sig i generelle politiske emner inden for de seneste to år (fx skolepolitik og trafikplanlægning).

Der er meget fokus på foreningernes samarbejde med kommunale institutioner, men foreningerne samarbejder også med andre. Mest almindeligt er samarbejde med en anden forening, der beskæftiger sig med samme aktivitet og målgruppe, som foreningen selv gør. Det svarer halvdelen af foreningerne, at de gør. Noget færre, hver tredje forening, samarbejder med en eller flere foreninger, der beskæftiger sig med en anden aktivitet og målgruppe. Foreningerne samarbejder altså først og fremmest med andre foreninger. Mindre udbredt er samarbejdet med private virksomheder, men det gælder dog for hver fjerde forening. Mindst udbredt er samarbejdet med en kirke, som kun hver sjette af foreningerne har et samarbejde med.

5. Hvad samarbejdes der om med de kommunale institutioner?

I kapitel 4 så vi alene på, om foreningerne har eller tidligere har haft et samarbejde med en kommunal institution. Det er imidlertid lige så interessant, hvad samarbejdet går ud på, og hvordan der samarbejdes. Det ser vi på i dette kapitel.

De foreninger, som svarede, at de har et samarbejde 'i dag' (dvs. på det tidspunkt hvor spørgeskemaet blev besvaret) med kommunale institutioner (skoler, daginstitution, fritidsklub, SFO eller andre kommunale institutioner), fik derpå et spørgsmål om, hvad samarbejdet går ud på. Foreningerne fik således mulighed for at tilkendegive, hvorvidt de var aktive eller ej i forhold til række mulige samarbejdsaktiviteter, som omfattede direkte deltagelse i aktiviteter i institutionerne, samarbejde om særlige arrangementer, reklame for foreningen, samarbejde om brug af faciliteter samt samarbejde med henblik på at få (politisk) indflydelse på kommunale forhold og beslutninger.

Foreningernes involvering i forskellige typer af samarbejdsaktiviteter

Tabel 12 viser, hvilke typer af samarbejdsaktiviteter foreningerne er involveret i på skoleområdet. Procentopgørelserne viser, at det især er 'lokaler, faciliteter og rekvisitter, som både skolen og foreningen benytter' (44 pct. af foreningerne som har et samarbejde) samt 'særlige arrangementer' (43 pct.), der samarbejdes om. Herudover nævner en tredjedel, at foreningen 'gør reklame for foreningens aktiviteter ved arrangementer og særlige undervisningsforløb', mens omkring en fjerdedel nævner 'undervisningsforløb i skolen' og 'hold eller aktiviteter, som skolen henviser til'. Det er særligt idrætsforeninger, fritids- og kulturforeninger samt

Tabel 12. Hvad går samarbejdet med skolerne ud på, opdelt på foreningstyper? (Procent)

	Idræt og sport	Fritid og kultur	Velfærd	Lokal og bolig	Interesse forening	Samlet (pct.)	Sig. forskel
Foreningen står for eller deltager i undervisningsforløb i skolen	29	31	19	0	28	24	***
Foreningen har hold eller aktiviteter, som skolen eller SFO'en henviser børnene til	36	20	21	9	20	25	**
Foreningen gør reklame for aktiviteter ved arrangementer og i undervisningsforløb	38	31	26	25	40	33	NS
Samarbejde om lokaler, faciliteter og rekvisitter	51	48	32	38	40	44	NS
Samarbejde om særlige arrangementer	40	41	42	59	44	43	NS
Samarbejde i forhold til at få indflydelse på kommunale forhold og beslutninger	15	9	5,7	47	16	15	**
Antal (N)	107	71	53	32	25	288	

Note: Pearson Chi-Square test af statistiske forskelle: ** p<0.05; * p<0.10; NS = ikke signifikant

velfærdsforeninger, som er aktive ved de sidstnævnte former for samarbejde. Blandt de lokal- og boligforeninger, som har et samarbejde, er det hovedsagelig 'særlige arrangementer' samt 'indflydelse på kommunale forhold', der samarbejdes om – men her skal der tages forbehold, idet antallet af foreninger, som samarbejder på dette område, er relativt lavt (n=32).

Sammenlignet med skoleområdet var der som tidligere nævnt en betydelig lavere andel af foreningerne, som oplyste, at de har samarbejde med daginstitution, SFO, fritidsklub og lignende. I alt er der 16 pct. af foreningerne i undersøgelsen, som har et samarbejde med denne kategori af institutioner (se tabel 4). Den type samarbejdsaktivitet, som er mest udbredt på daginstitutionsområdet, er 'samarbejde om særlige arrangementer' (49 pct.), og den samarbejdsaktivitet, der er mindst udbredt, er 'samarbejde i forhold til at få indflydelse på kommunale forhold og beslutninger' (14 pct.). Som det fremgår af tabel 13, har lokal- og boligforeningerne den største andel foreninger (af de foreninger der samarbejder), som deltager i samarbejde omkring indflydelse på kommunale forhold.

Tabel 13. Hvad går samarbejdet med daginstitution, SFO, fritidsklub og lign ud på, opdelt på foreningstyper? Procent.

	Idræt og sport	Fritid og kultur	Velfærd	Lokal og bolig	Interesse forening	Samlet (pct.)	Sign. forskel
Foreningen står for eller deltager i aktiviteter i institutionen	37	31	29	10	36	29	NS
Foreningen gør reklame for foreningens aktiviteter ved aktiviteter/arrangementer	47	33	29	30	50	38	NS
Samarbejde om lokaler, faciliteter og rekvisitter	37	41	21	43	36	36	NS
Samarbejde om særlige arrangementer	47	54	43	53	50	49	NS
Samarbejde i forhold til at få indflydelse på kommunale forhold og beslutninger	11	8	18	30	7	14	*
Antal (N)	57	39	28	30	14	168	

Note: Pearson Chi-Square test af statistiske forskelle: *** p<0.001; ** p<0.05; * p<0.10; NS = ikke signifikant

Blandt de foreninger, som har et samarbejde med 'anden kommunal/regional institution eller forvaltning', er det især 'samarbejde om særlige arrangementer', der samarbejdes om (se tabel 14). Samlet set oplyste godt halvdelen af de foreninger, som har et samarbejde, at de samarbejder om særlige arrangementer, og knap halvdelen samarbejder om 'lokaler, faciliteter og rekvisitter'. De øvrige samarbejdsområder er lidt mindre fremtrædende. En tredjedel af foreningerne gør 'reklame for foreningens aktiviteter ved aktiviteter og arrangementer', en tilsvarende andel samarbejder om at få indflydelse på kommunale forhold og beslutninger, og en fjerdedel samarbejder om aktiviteter i institutionen.

Tabel 14. Hvad går samarbejdet med anden kommunal/regional institution eller forvaltning ud på, opdelt på foreningstyper? Procent.

	Idræt og sport	Fritid og kultur	Velfærd	Lokal og bolig	Interesse forening	Samlet (pct.)	Sign. forskel
Foreningen står for eller deltager i aktiviteter i institutionen	24	33	33	19	18	27	*
Foreningen gør reklame for foreningens aktiviteter ved aktiviteter/arrangementer	32	32	48	14	28	33	***
Samarbejde om lokaler, faciliteter og rekvisitter	62	49	48	23	30	45	***
Samarbejde om særlige arrangementer	50	57	58	34	45	51	**
Samarbejde i forhold til at få indflydelse på kommunale forhold og beslutninger	22	27	39	45	38	33	**
Antal (N)	78	98	114	64	40	394	

Note: Pearson Chi-Square test af statistiske forskelle mellem foreninger: ** p<0.05; * p<0.10; NS = ikke signifikant

Formaliseringen af samarbejdet

Samarbejdet mellem foreninger og kommunale institutioner kan foregå på mange måder. Det kan være forholdsvis tilfældigt og sporadisk, når det er meningsfuldt for begge parter. Det kan være mere kontinuert, men forholdsvis uformelt. Men der kan også være indgået en mere formel aftale mellem de to parter, fx om hvornår en af idrætsforeningens instruktører skal introducere idrætsgrenen for et klassetrin på skolen, og hvad vilkårene for samarbejdet eventuelt er (fx en form for betaling). Tidligere analyser har vist, at en af følgerne af kommunalreformen og de større kommuner, reformen førte til, er en større formalisering af relationerne mellem foreninger og kommune (Thøgersen 2012; Levinsen, Thøgersen og Ibsen 2012)

Som det fremgår af tabel 15 er skriftlige aftaler for samarbejdet med kommunale institutioner mest udbredt blandt foreninger, der har et samarbejde med 'anden kommunal/regional institution eller forvaltning'. På dette område oplyser halvdelen af foreningerne, at de har skriftlige aftaler. Der er ikke stor variation på tværs af foreningsområderne: Den højeste andel med skriftlige aftaler (55 pct.) findes hos idrætsforeningerne, mens den laveste andel (43 pct.) findes hos interesseforeningerne. Mellem kommunerne er der ikke signifikante forskelle på, hvor formaliserede foreningernes samarbejde er på dette område.

Blandt foreninger, som har samarbejde med skoler, svarede godt en fjerdedel (28 pct.), at samarbejdet bygger på en aftale, der er beskrevet skriftligt. De formaliserede skriftlige aftaler findes på dette område fortrinsvis blandt idrætsforeninger (31 pct.) og fritids- og kulturforeninger (34 pct.), og det er noget mere almindeligt i Odense Kommune end i de andre kommuner.

Andelen af formaliserede skriftlige aftaler er betydeligt lavere blandt foreninger, der har samarbejde med daginstitutioner, SFO, fritidsklubber og lignende. På dette område er der samlet set 17 pct. af foreningerne, som har skriftlige aftaler. Der er dog store forskelle på tværs af foreningsområderne, idet godt en fjerdedel af henholdsvis idrætsforeninger og fritids- og kulturforeninger har formaliserede aftaler, mens det blot er 7 pct. af både

velfærdsforeningerne og interesseforeningerne. Der er ligeledes store forskelle mellem kommunerne på, hvor stor en andel af foreningerne, der har et samarbejde på dette område, som har formaliserede aftaler. Især i Rudersdal Kommune og Odense Kommune er andelen med en formaliseret samarbejdsaftale forholdsvis stor.

Tabel 15. Formalisering af arbejdet. Aftalen bygger på en skriftlig aftale. Andel af foreninger, som har svaret, at de har et samarbejde, opdelt på kommuner og foreningstyper.*

KOMMUNE	Samarbejde med skole		Samarbejde med daginstitution, SFO, fritidsklub og lign.		Samarbejde med anden kommunal/regional institution eller forvaltning	
	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal
Odense	37	112	25	60	58	120
Faaborg-Midtfyn	21	86	13	47	45	92
Faxe	26	23	0	12	39	56
Aarhus	21	33	11	28	53	40
Rudersdal	26	27	44	16	52	71
P <	.05		.001		.30	
FORENINGSTYPE						
Idræt og sport	31	105	26	55	55	76
Fritid og kultur	34	68	24	38	51	96
Velfærd	24	51	7	27	50	106
Lokalsamfund og bolig	16	32	17	29	49	61
Interesseforeninger	24	25	7	14	43	40
Alle	28	281	17	163	50	379

*Spørgsmål: Er samarbejdet formaliseret? Svarmuligheder: (1) 'Ja, aftalen bygger på en skriftlig aftale, der er beskrevet skriftligt'; (2) 'Nej, aftalen bygger kun på en mundtlig aftale'; (3) 'Ved ikke'.

Sammenfatning

Analysen af hvad samarbejdet mellem foreninger og kommunale institutioner går ud på, viser, at det på skoleområdet især er det praktiske samarbejde vedrørende fælles brug af faciliteter samt samarbejde om konkrete aktiviteter og arrangementer, der dominerer. Det er også disse samarbejdstyper, som fylder forholdsvis mest på daginstitutionsområdet og i samarbejdet med andre kommunale og regionale institutioner og forvaltninger, om end det på disse områder er i noget mindre skala.

Samarbejder, hvor foreningen er ansvarlig for eller deltager i aktiviteter i institutionen, findes i størst omfang på skoleområdet, hvor knap en fjerdedel (af de foreninger som har et samarbejde) deltager i denne type samarbejde. Det er især foreninger for idræt samt foreninger for fritid og kultur, som deltager i denne type af samarbejde.

Samarbejde om indflydelse på kommunale forhold og beslutninger er samlet set noget

mindre udbredt end de øvrige samarbejdstyper, og ved denne type samarbejde er det især lokal- og boligforeninger, som er aktive.

Omkring halvdelen af de foreninger, der samarbejder med andre kommunale institutioner og forvaltninger (end skole og daginstitutioner), oplyser, at de har skriftlige (formaliserede) aftaler med de kommunale samarbejdsparter. Blandt de foreninger, som har et samarbejde med skoler, er det knap en tredjedel, der svarer, at samarbejdet er formaliseret, mens det er mindre end en femtedel af foreningerne, som samarbejder med daginstitutioner SFO'er og lign, der har formaliserede samarbejdsaftaler. Trods tendenser til tiltagende formalisering af samarbejdsrelationerne mellem foreningslivet og det offentlige, er det værd at bemærke, at hovedparten af samarbejdsaktiviteterne er uformelle.

6. Holdninger til og vurderinger af samarbejdet med kommunale institutioner

Samarbejdet mellem foreninger og kommunale institutioner kan tillægges forskellig betydning af foreningerne. Som vi tidligere har belyst i en undersøgelse af de kommunale institutioners samarbejde med frivillige og foreninger, hersker der ingen tvivl om, at langt hovedparten af de kommunale institutioner ser positivt på en udvidelse af samarbejdet (Ibsen & Levinsen 2017). Det er derfor interessant også at få belyst foreningernes vurderinger af det eksisterende samarbejde. I det følgende ser vi først på foreningernes principielle holdning til deres rolle i forhold til den kommunale sektor, som alle foreninger har forholdt sig til. Derpå afgrænses analysen til de foreninger, der har et samarbejde med foreningerne. Hvilken betydning tillægger disse foreninger samarbejdet, og hvordan vurderer de det? Er samarbejdet tidsskrævende, er relationerne bureaukratiske, er det svært at leve op til de kommunale forventninger osv.?

Foreningernes principielle holdning til samarbejdet

I kapitel 1 skelnes der mellem to principielt forskellige holdninger til civilsamfundets og foreningernes samfundsmæssige rolle. Den første holdning lægger vægt på foreningerne som 'frie fællesskaber' og deres selvstændige samfundsmæssige rolle. Den anden holdning lægger mere vægt på foreningernes samspil med og betydning for velfærdssamfundet (underforstået den offentlige sektor).

Foreningernes egen holdning til dette kommer til udtryk i deres svar på to spørgsmål, hvor de blev bedt om at forholde sig til to modsatrettede udsagn på en skala fra 1 til 5. I de to følgende tabeller er svar imellem de to yderpunkter slået sammen. I det første spørgsmål blev foreningerne bedt om at forholde sig til to standpunkter: 'Det er naturligt, at foreningerne deltager aktivt i løsningen af kommunale opgaver', contra 'det er ikke foreningernes opgave at bidrage til løsningen af kommunale opgaver'. På tværs af kommuner og foreningstyper tilslutter 12 pct. af foreningerne sig entydigt det første standpunkt, mens 40 pct. entydigt tilslutter sig det andet standpunkt. Dvs. at foreningerne i meget højere grad synes, at det ikke er foreningernes opgave at bidrage til løsningen af kommunale opgaver end at deltage aktivt i løsningen af kommunale opgaver. Der er kun små forskelle på dette svarmønster mellem kommunerne og mellem foreningstyperne. Dog er foreningerne fra de almennyttige og boligsociale områder i Aarhus lidt mere indstillede på, at det er foreningernes opgave at bidrage til løsningen af kommunale opgaver, end de er i de øvrige kommuner. Som forventet er andelen af foreningerne, som entydigt tilslutter sig denne holdning, størst blandt velfærdsföreningerne (uddannelse, social indsats samt sundhed og forebyggelse) og mindst blandt idrætsforeningerne, men forskellene er forholdsvis små (tabel 16).

Table 16. Foreningernes tilslutning til to modstridende udsagn om foreningernes deltagelse i løsningen af kommunale opgaver, opdelt på kommuner og foreningstyper. Procent.

	Det er naturligt, at foreningerne deltager aktivt i løsningen af kommunale opgaver (sat kryds ved 1)	Holdning imellem de to yderpunkter (sat kryds ved 2, 3 eller 4)	Det er ikke foreningernes opgave at bidrage til løsningen af kommunale opgaver (sat kryds ved 5)	N
KOMMUNER				
Odense	12	49	39	498
Faaborg-Midtfyn	11	46	43	346
Faxe	11	43	46	168
Aarhus	16	59	25	118
Rudersdal	10	50	41	216
Alle foreninger	12	49	40	1346
P < .05				
FORENINGSTYPE				
Idræt	6	61	33	353
Fritid og kultur	10	45	44	377
Velfærd	18	43	39	272
Lokalsamfund og bolig	13	42	45	205
Interesseforening	15	48	37	139
Alle foreninger	12	49	40	1346
P < .001				

I kapitel 3 viste vi imidlertid, at selvom flertallet af foreninger ikke mener, at det er foreningernes opgave at bidrage til løsningen af kommunale opgaver, så samarbejder mange foreninger med kommunale institutioner, og mange foreninger er også afhængige af adgangen til kommunale faciliteter og får kommunale tilskud til foreningens aktiviteter. Spørgsmålet er derfor, hvor villige foreningerne er til at tilpasse sig kommunale ønsker og behov for at få kommunale tilskud. Foreningernes svar på dette kan ses som et udtryk for foreningernes principielle holdning til, hvor selvstændige og autonome de skal være i forhold til kommunen. I dette andet spørgsmål blev foreningerne bedt om at forholde sig til følgende to standpunkter: 'Foreningerne bør tilpasse deres aktiviteter til kommunens ønsker og behov for at få kommunale tilskud', contra 'foreningerne bør ikke indrette deres aktiviteter efter, hvad kommunen vil støtte økonomisk'. Svarmønsteret ligner svarmønsteret på det første spørgsmål. Mere end halvdelen af alle foreningerne mener entydigt, at foreningerne ikke bør indrette deres aktiviteter efter, hvad kommunen vil støtte økonomisk, mens færre end hver tiende forening entydigt støtter det modsatte standpunkt. Også her skiller foreningerne med tilknytning til de boligsociale områder i Aarhus sig lidt ud ved i mindre grad at afvise en tilpasning af aktiviteter for at opnå økonomiske tilskud, end foreningerne gør i de øvrige kommuner. På tværs af foreningstyper er der små forskelle, men idrætsforeningerne skiller sig ud fra de andre ved at være lidt mere pragmatiske, end foreningerne i de andre foreningstyper er (tabel 17).

Tabel 17. Foreningernes tilslutning til to modstridende udsagn om foreningernes tilpasning til kommunale ønsker og behov, opdelt på kommuner og foreningstyper. Procent.

	Foreningerne bør tilpasse deres aktiviteter til kommunens ønsker og behov for at få kommunale tilskud	Holdning imellem de to yderpunkter (sat kryds ved 2, 3 eller 4)	Foreningerne bør ikke indrette deres aktiviteter efter, hvad kommunen vil støtte økonomisk	N
KOMMUNER				
Odense	6	44	50	498
Faaborg-Midtfyn	6	35	60	344
Faxe	7	33	60	170
Aarhus	12	57	32	120
Rudersdal	7	39	54	217
Alle foreninger	7	41	53	1349
P < .001				
FORENINGSTYPE				
Idræt	5	50	45	352
Fritid og kultur	8	39	53	379
Velfærd	8	40	52	273
Lokalsamfund og bolig	7	35	57	206
Interesseforening	4	30	66	139
Alle foreninger	7	41	53	1349
P < .001				

Det store flertal af foreningerne synes altså ikke, at det er foreningernes opgave at bidrage til løsningen af kommunale opgaver og de mener ikke, at foreningerne skal tilpasse sig kommunale krav og ønsker for at opnå kommunale tilskud. På tværs af kommuner og foreningstyper er der forholdsvis små forskelle på denne holdning. Der er endvidere en svag tendens til, at gamle foreninger (dannet før 1975) og små foreninger i højere grad forfægter dette standpunkt, end forholdsvis nye foreninger og store foreninger gør.

Hvor vigtigt opleves samarbejdet?

Vi vender os derpå til foreningernes vurdering af samarbejdet blandt de foreninger, som aktuelt (da spørgeskemaet blev besvaret) har et samarbejde med en kommunal institution eller forvaltning.

I spørgeskemaundersøgelsen blev foreningerne spurgt, hvor vigtigt dette samarbejde er for foreningen. I tabel 18 vises andelen af foreninger, der svarer, at samarbejdet 'udgør en stor del af foreningens arbejde'.

Som det fremgår, er det især foreningerne, som samarbejder med anden kommunal eller regional institution eller forvaltning', som tilslutter sig, at samarbejdet udgør en stor del af

foreningens arbejde (40 pct.). Velfærdsforeningerne skiller sig ud fra de øvrige foreninger, idet godt halvdelen af disse foreninger mener, at det udgør en stor del af deres virksomhed.

På skoleområdet er det knap en tredjedel, som svarer, at samarbejdet udgør en stor del af foreningens arbejde, og her er især fritids- og kulturforeningerne, som svarer dette (42 pct.).

Blandt de 163 foreninger, som har samarbejde med kommunale institutioner på daginstitutionsområdet, oplyser blot 17 pct., at samarbejdet udgør en stor del af deres arbejde.

Det er altså et mindretal af de foreninger, som har et samarbejde, som tillægger det stor betydning for foreningen, og det er især blandt foreninger, som samarbejder med anden kommunal eller regional institution eller forvaltning, mens en meget lille andel af foreningerne, der samarbejder med en daginstitution, SFO eller fritidsklub tillægger samarbejdet stor betydning for foreningen.

Tabel 18. Hvor vigtigt er samarbejdet med den kommunale institution for foreningen, opdelt på foreningstyper?*

	Samarbejde med skole		Samarbejde med daginstitution, SFO, fritidsklub og lign.		Samarbejde med anden kommunal/regional institution eller forvaltning	
	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal
Ildræt og sport	21	105	9	55	40	77
Fritid og kultur	42	69	29	38	39	96
Velfærd	21	52	19	27	52	113
Lokalsamfund og bolig	16	32	10	29	39	62
Interesseforeninger	32	25	29	14	36	39
Alle	27	283	17	163	43	387

*Andel i procent af foreninger, der har et samarbejde, som svarede, at 'Det udgør en stor del af foreningens arbejde'. Øvrige svarmuligheder var: 'Det udgør en mindre del af foreningens virksomhed', 'Det udgør en ubetydelig del af foreningens virksomhed' samt 'Ved ikke/svært at svare'.

Foreningernes vurdering af samarbejdet med kommunale institutioner

Det sidste spørgsmål vi skal belyse i dette kapitel er, hvordan foreningerne synes, at samarbejdet fungerer. For at få et nærmere indblik deri, fik foreningerne, der indgår i et samarbejde, også mulighed for at forholde sig til en række udsagn om dette, som de kunne erklære sig mere eller mindre enige i. Disse udsagn, som både kan være positive og negative vurderinger af samarbejdet, fremgår af nedenstående tabel 19, der også viser, hvordan tilslutningen til udsagnene (målt som procentandelen, som svarer meget enig og overvejende enig) fordeler sig på de fem forskellige foreningsområder.

En af de centrale problematikker i forbindelse med foreningernes samarbejde med den offentlige sektor er, om samarbejdet er tids- og dermed ressourcekrævende. Foreningernes svar viser, at 44 pct. af foreningerne erklærer sig meget enige eller overvejende enige i, at samarbejdet er tidskrævende. Selvom interesseforeningerne ser ud til at skille sig ud med 51 pct., er forskellene på tværs af foreningsområder ikke statistisk signifikante. Godt halvdelen af foreningerne er enige i, at samarbejdet er inspirerende, men her finder vi betydelige forskelle

på tværs af foreningsområderne. Velfærdsforeningerne samt interesseforeningerne er her de mest positive, idet hhv. 63 og 65 pct. er enige i dette udsagn. Andelen af idrætsforeninger, som finder samarbejdet inspirerende, er betydeligt mindre (38 pct.).

Godt en tredjedel af de foreninger, som har et samarbejde, erklærer sig enige i, at samarbejdet er bureaukratisk, og her finder vi stort set ingen forskelle på tværs af foreningsområderne. Samlet set oplever knap halvdelen af de samarbejdende foreninger (46 pct.), at samarbejdet er ligeværdigt. Men her finder vi igen betydelige forskelle på tværs af foreningsområderne, idet fritids- og kulturforeningerne (54 pct.) samt velfærdsforeningerne (56 pct.) er noget mere positive end idrætsforeningerne, hvor kun 35 pct. er enige i, at samarbejdet er ligeværdigt.

Et centralt tema i diskussionerne om samarbejde og 'samproduktion' handler om, hvorvidt der opstår et forventningspres, når foreningerne indgår i et samarbejde med offentlige myndigheder og institutioner. Hvis dette er tilfældet kunne det fx manifestere sig i, at foreningerne synes, det er vanskeligt at indfri kommunens og de kommunale institutioners krav og forventninger. Vurderet ud fra undersøgelsens resultater ser dette imidlertid ikke ud til at være en dominerende problematik. Der er kun 14 procent af foreningerne, som er meget eller overvejende enige i, at krav og forventninger er vanskelige at indfri, og der er ingen signifikante forskelle på tværs af foreningsområderne.

Et lille flertal på 57 pct. er enige i, at kommunen er lydhør over for foreningens forventninger og behov. Hos interesseforeningerne, der bl.a. inkluderer lokale partiforeninger, er tre

Tabel 19. Foreningens vurdering af samarbejdet med kommunale myndigheder og institutioner, opdelt på foreningstyper. Procent.*

	Idræt og sport	Fritid og kultur	Velfærd	Lokal og bolig	Interesseforening	Samlet (pct.)	Sig. forskel
Samarbejdet er tidskrævende (152)	46	41	46	40	51	44	NS
Samarbejdet er inspirerende (153)	38	49	63	53	65	52	***
Samarbejdet er bureaukratisk (154)	31	32	31	31	34	31	NS
Samarbejdet er ligeværdigt (168)	35	54	56	39	48	46	**
Det er vanskeligt at indfri kommunens eller institutionens krav og forventninger (155)	13	11	15	20	18	14	NS
Kommunen er lydhør over for foreningens forventninger og behov (169)	52	58	61	48	75	57	**
Samarbejdet forudsætter, at foreningen har lønnettede medarbejdere (171)	14	10	33	14	9	17	***
Samarbejdet er problemfrit (156)	48	59	57	47	51	53	NS

* Tallene i tabellen angiver procentdel af foreninger, der har samarbejde, som svarede 'Meget enig' eller 'Overvejende enig' i de nævnte udsagn om samarbejdet. Svarmulighederne var (1) Meget enig; (2) Overvejende enig; (3) Hverken enig eller uenig; (4) Overvejende uenig; (5) Meget uenig; (6) Ved ikke. N: 494-523.

fjerdedele af foreningerne enige, mens det kun er omkring halvdelen af idrætsforeningerne samt lokal- og boligforeningerne, som er enige i, at kommunen er lydhør over for forventninger og behov.

Det næste udsagn handler om, hvordan foreningen vurderer deres professionelle kapacitet i forhold til at samarbejde med kommunen. I alt er knap en femtedel (17 pct.) af foreningerne enige i, at samarbejdet med kommunen forudsætter lønnede medarbejdere. Hos velfærdsforeningerne, som typisk også har flere lønnede ansatte i deres foreninger (primært på undervisningsområdet), end de øvrige foreninger, er det imidlertid en tredjedel, som erklærer sig enige i dette udsagn.

Det sidste udsagn, 'samarbejdet er problemfrit', er godt halvdelen af foreningerne enige i, og her finder vi ingen signifikante forskelle på tværs af foreningerne.

Det samlede indtryk af foreningernes besvarelser på de forskellige positive og negative udsagn om samarbejdet er, at den største gruppe af foreninger, nemlig idrætsforeningerne, generelt er mindre positive i deres vurdering af samarbejdet med kommunale institutioner, end de øvrige foreninger er. Foreningernes vurderinger af samarbejdet kan selvfølgelig også hænge sammen med en række andre forhold. I det følgende afsnit har vi gennemført en udvidet (multivariat) analyse, hvor vi først på baggrund af ovenstående spørgsmål og svar konstruerer et samlet mål for, hvor positivt foreningerne vurderer samarbejdet, og dernæst inkluderer en række andre forklaringsfaktorer.

Foreningers vurdering af samarbejdet: Samlet analyse

Som det fremgår af tabel 19, blev foreningerne bedt om at vurdere en række forskellige udsagn. En faktoranalyse af svarene viser, at der tegner sig et klart mønster i besvarelserne, derved at nogle af disse har en høj indbyrdes sammenhæng (korrelation). Ikke overraskende viser det sig således, at der er relativt høje korrelationer mellem følgende variable/udsagn: 'Samarbejdet er inspirerende', 'Samarbejdet er ligeværdigt', 'Kommunen er lydhør over for foreningens forventninger og behov', og 'Samarbejdet er problemfrit' (se bilag 2, tabel 1). Vi har derfor udarbejdet et samlet mål for, hvor positivt foreningerne vurderer samarbejdet med kommunale institutioner. Skalaen er konstrueret således, at værdierne fra svarene på hvert af udsagnene er lagt sammen og herefter transformeret til en skala, der går fra 0-100. Analyserne af fordelingerne viser, at gennemsnitsværdien for alle foreninger er 62 med en standardafvigelse på 19. Se variationerne mellem kommunerne og mellem de forskellige foreningsområder i tabel 20.

I en samlet trinvis analyse (se bilag 2, tabel 3) har vi først undersøgt effekterne af hhv. kommune, foreningsområde og foreningsstørrelse (antal medlemmer). Resultaterne viser her, at der er forskelle på kommuneniveau, idet Faaborg-Midtfyn Kommune skiller sig ud fra de øvrige kommuner ved at foreningerne, der samarbejder med kommunale institutioner, er de mindst positive i vurderingen af samarbejdet. I overensstemmelse med ovenstående bivariate analyse finder vi også, at idrætsforeningerne er signifikant mindre positive i deres vurderinger af samarbejdet end de øvrige foreninger, mens velfærdsforeningerne er de mest positive.

I den forudgående analyse af, hvorvidt der samarbejdes med kommunale institutioner (se bilag 2, tabel 1) var det tydeligt, at store foreninger er mere tilbøjelige til at samarbejde med

Tabel 20. Score på skala for positiv vurdering af samarbejde, opdelt på kommuner og foreningstyper.

	Gennemsnit (0-100)	Standardafvigelse	N
KOMMUNE			
Odense	62,5	18,7	165
Faaborg-Midtfyn	58,2	18,2	127
Faxe	66,3	18,5	60
Aarhus (boligsocial)	62,9	15,9	53
Rudersdal	64,8	19,1	71
FORENINGSOMRÅDER			
Idræt og sport	58,2	17,4	128
Fritid og kultur	63,4	17,9	126
Velfærd	66,1	19,1	115
Lokalsamfund og bolig	59,1	18,0	61
Interesseforeninger	64,3	19,4	46
BUREAUKRATISK SAMARBEJDE			
Meget enig	46,0	21,2	49
Overvejende enig	56,3	16,9	99
Hverken enig eller uenig	63,3	15,0	153
Overvejende uenig	67,8	15,4	83
Meget uenig	77,2	17,9	57
ROLLE AT BIDRAGE TIL LOKALSAMFUNDETS UDVIKLING			
Meget stor betydning	64,9	18,9	121
Stor betydning	60,5	19,6	107
En vis betydning	64,2	17,3	106
Lille betydning	58,5	14,5	53
Ingen betydning	62,5	18,9	25
Ikke relevant for foreningen	61,6	20,3	37
Samlet	62,2	18,4	476

kommunale institutioner end små foreninger. I forlængelse heraf er det relevant at se nærmere på, om foreningsstørrelsen også betyder noget for, hvordan gruppen af foreninger, der har et samarbejde, vurderer dette. Ud fra et kapacitets- og ressourceperspektiv kan det forventes, at store foreninger vil være mere positivt indstillede end små foreninger. Vi finder dog ingen signifikante forskelle på tværs af de forskellige størrelseskategorier.

Herefter har vi (i model 4) undersøgt, om det gør en forskel at have lønnede ansatte. Forventningen var her, at foreninger med lønnede ansatte vil have bedre forudsætninger for og flere ressourcer til at håndtere den administrative del af samarbejdet med kommunen og derfor være mere positivt indstillede i forhold til samarbejdet. Vi finder imidlertid ingen signifikante forskelle mellem foreninger med og uden lønnede ansatte i vurderingen af deres

samarbejde med kommunen.

I den sidste del af den samlede analyse (model 5) forholder vi os til, hvilke andre aspekter af foreningernes vurderinger af samarbejdet, der har betydning for, hvor positivt man vurderer samarbejdet. Vi finder her en signifikant negativ sammenhæng mellem oplevelsen af samarbejdet som bureaukratisk og oplevelsen af de positive aspekter af samarbejdet. Det betyder med andre ord, at jo mere enig foreningen er i udsagnet om, at samarbejdet med kommunen er bureaukratisk, jo mindre positiv er den generelt over for samarbejdet med kommunen.

Endelig viser analysen, at foreninger, der mener, at det er deres opgave er at bidrage til lokalsamfundets udvikling, er mere positive i deres vurderinger af samarbejdet, end foreninger, der ikke ser sig selv som bidragydere til lokalsamfundets udvikling.

I ovenstående tabel 20 vises de enkelte gruppers gennemsnitlige score på skalaen for positiv vurdering af samarbejdet med kommunen. I tabellen er kun inkluderet de signifikante variable: kommune, foreningsområde, bureaukratisk samarbejde samt bidrag til lokalsamfundsudvikling. Den samlede statistiske analyse findes i bilag 2, tabel 3.

Sammenfatning

Dette kapitel har belyst foreningernes holdning til og vurdering af samarbejdet med kommunale institutioner. Hvad angår det principielle spørgsmål, om det er foreningernes opgave at bidrage til løsningen af kommunale opgaver, er det en meget lille del af foreningerne, og især velfærdsforeninger, som entydigt mener, at det er foreningens opgave. Og foreningerne er heller ikke indstillede på at tilpasse sig kommunale krav og ønsker for at opnå kommunale tilskud. På tværs af kommuner og foreningstyper er der forholdsvis små forskelle på denne holdning.

Mange foreninger er imidlertid pragmatiske og samarbejder med kommunale institutioner om forskellige opgaver. For de fleste af disse foreninger udgør dette samarbejde imidlertid en lille del af foreningens virksomhed, men det afhænger af, hvilken del af kommunen, der samarbejdes med. Når det gælder 'samarbejde med anden kommunal/regional institution eller forvaltning' oplyser 40 pct. af de foreninger, som har et samarbejde, at det udgør en stor del af deres virksomhed. På dette område skiller velfærdsforeningerne sig ud fra de øvrige foreninger, idet godt halvdelen af foreningerne på dette område vurderer, at samarbejdet udgør en stor del af deres virksomhed. Knap en tredjedel af de samarbejdende foreninger på skoleområdet mener, at samarbejdet udgør en stor del, og her er det foreningerne på fritids- og kulturområdet som skiller sig ud fra de øvrige foreninger. Betydeligt færre oplever, at samarbejdet med daginstitutioner, SFO'er og fritidsklubber udgør en vigtig del af deres virksomhed.

Hvad angår vurderingen af det konkrete samarbejde, er foreningerne, der indgår i et samarbejde, overvejende positive i vurderingen. Omkring halvdelen af de samarbejdende foreninger erklærer sig (meget eller overvejende) enige i en række positive udsagn om, at samarbejdet er 'ligeværdigt', 'inspirerende' og 'problemfrit', og en endnu højere andel mener, at 'kommunen er lydhør over for foreningens forventninger og behov'. Modsat er der imidlertid en tredjedel af foreningerne, som er enige i, at samarbejdet er bureaukratisk, og knap halvdelen mener, det er tidskrævende.

Foreningerne fra Faaborg-Midtfyn Kommune skiller sig ud fra foreningerne i de øvrige

kommuner ved at have de mindst positive vurderinger af samarbejdet – også efter kontrol for en række andre faktorer. Idrætsforeningerne samt lokal- og boligforeningerne er de mindst positive i vurderingen af samarbejdet, mens foreningerne på velfærdsområdet er de mest positive. Hverken foreningernes størrelse eller tilstedeværelsen af lønnede medarbejdere har indflydelse på, hvor positivt foreningerne vurderer samarbejdet. Derimod finder vi, at foreninger, som oplever samarbejdet med kommunen som bureaukratisk, generelt er mindre positive i forhold til samarbejdet, end foreninger der ikke har denne oplevelse. Endelig viser analysen, at foreninger, der ser det som deres opgave at bidrage til lokalsamfundets udvikling, er mere positive i deres vurderinger af samarbejdet, end foreninger der ikke tillægger dette stor betydning.

7. Sammenfatning og diskussion

Analyserne i denne rapport bygger på en undersøgelse af foreningerne og deres samarbejde med kommunale institutioner, som er gennemført i Odense Kommune, Faaborg-Midtfyn Kommune, Faxe Kommune, Rudersdal Kommune og det almennyttige og boligsociale område i Aarhus Kommune. Undersøgelsen er en del af et større forskningsprojekt om 'Samspillet mellem den frivillige og den kommunale sektor', som har til formål at skabe større viden om omfanget og karakteren af samspillet, analysere fordele og ulemper ved forskellige samarbejdsformer og at bidrage til en diskussion om, hvordan samarbejdet kan udvikles.

Undersøgelsens formål og metode

Undersøgelsen har især fokus på den form for samspil, hvor foreningen og den kommunale institution har et konkret samarbejde om fx en facilitet eller et udstyr, som begge benytter; et 'projekt' (fx en indsats i forhold til en bestemt gruppe); foreningens deltagelse i aktiviteter på fx et plejecenter, en skole eller i kommunens flygtningeindsats; eller foreningens deltagelse i udvalg, råd eller nævn, som kommunen har nedsat. Denne form for samarbejde betegnes i den internationale litteratur som 'co-production' eller 'co-design' og omtales i den danske debat som samskabelse eller samproduktion.

I Danmark har der gennem mange år været relativt tætte relationer mellem offentlige institutioner og dele af foreningslivet, men det har primært handlet om statens og kommunernes økonomiske støtte til foreninger og deres adgang til offentlige lokaler og faciliteter. De seneste to årtier har forskellige politikker på området imidlertid forsøgt at fremme et tættere og mere formaliseret samarbejde mellem foreninger og offentlige institutioner. Tidligere rapporter fra samme forskningsprojekt har vist, at de fleste kommunale institutioner og forvaltninger har et samarbejde med foreninger eller frivillige, og i den kommunale verden er der generelt en meget positiv holdning til et sådant samarbejde, som mange politikere og ledere i kommunerne gerne vil udvikle.

I denne rapport har vi rettet blikket mod foreningerne med det formål at belyse udbredelsen og omfanget af samarbejdet mellem foreninger og kommunale institutioner samt at analysere foreningernes vurderinger af og holdninger til samarbejdet. Analyserne blev opdelt i to dele. Den første del (kapitel 3) indeholdt en beskrivelse af foreningslivet i de undersøgte kommuner: Foreningstætheden, foreningernes størrelse og alder, hvilke aktiviteter og grupper foreningerne især beskæftiger sig med, foreningernes mål og værdier samt deres forhold til lokalsamfundet. I den anden del (kapitel 4, 5 og 6) analyserede vi omfanget og karakteren af foreningernes samarbejde med kommunale institutioner samt hvilke sider ved foreningerne, der har betydning for, om foreningerne etablerer et samarbejde. Undersøgelsen er gennemført på den måde, at først blev der foretaget en registrering af alle foreninger på alle områder i de kommuner, undersøgelsen omfatter, og derpå blev et digitalt spørgeskema sendt til alle de registrerede foreninger, som havde en gyldig e-mailadresse. På tværs af de fem kommuner blev spørgeskemaet (helt eller delvist) bevaret af 47 procent af foreningerne.

Hvad karakteriserer foreningerne?

Mulighederne og sandsynligheden for at etablere samarbejdsrelationer mellem foreningslivet og den kommunale sektor hænger formentlig sammen med både foreningernes antal og udbredelse og med en række karakteristika ved foreningerne: Hvad foreningen beskæftiger sig med og interesserer sig for, hvor stor den er, foreningens formål og værdier, lokalsamfundets betydning for foreningen samt omfanget af og holdningen til frivilligt arbejde i foreningen.

Foreningstæthed

Den største foreningstæthed i denne undersøgelse finder vi i landkommunerne Faaborg-Midtfyn Kommune med 51 indbyggere pr. forening og lidt mindre i Faxe Kommune (61), mens den er noget mindre i Rudersdal Kommune (90) og Odense Kommune (93). Til gengæld er afstanden til en forening, målt på antal foreninger pr. km², lavest i de to mest urbaniserede kommuner.

Foreningstyper

Det største foreningsområde, opgjort i antal foreninger, er idræts-, kultur- og fritidsforeninger, der tilsammen udgør halvdelen af alle foreningerne. Hver fjerde forening er en forening, hvis primære mål og aktivitet er idræt, motion mv. Foreninger for andre fritids- og kulturaktiviteter udgør en tilsvarende andel. Det tredje største foreningsområde er bolig- og lokalsamfund, dvs. grundejerforeninger, ejer- og lejerforeninger, borgerforeninger, kolonihaveforeninger samt foreninger for lokale institutioner (fx forsamlingshuse) eller installationer (fx vindmøller). Disse foreninger udgør hver femte forening. Til sammenligning udgør velfærdforeninger under en femtedel af alle foreningerne. Dette område omfatter bl.a. alle ældreforeningerne. Foreninger, der arbejder for politiske eller religiøse mål (bl.a. politiske partier), særlige samfundsmæssige interesser (fx miljøforeninger) samt foreninger, der varetager arbejdsgiveres og arbejdstageres interesser, udgør til sammen kun ca. hver tiende forening på det lokale plan.

Størrelse

Langt de fleste foreninger må betegnes som små: 40 pct. har færre end 50 medlemmer, 19 pct. har mellem 50 og 100 medlemmer, 16 pct. har mellem 100 og 200 medlemmer, 14 pct. mellem 200 og 500 medlemmer, og kun 11 pct. har mere end 500 medlemmer. De små foreninger findes især blandt kultur- og fritidsforeningerne, mens der er forholdsvis mange store foreninger inden for velfærdsområdet samt idrætsområdet.

Værdier

I lighed med tidligere foreningsundersøgelser blev foreningerne spurgt, om de har tilknytning til eller bygger på bestemte værdier, holdninger, ideologier og bevægelser af åndelig, politisk eller samfundsmæssig karakter. På tværs af de fem kommuner og de forskellige foreningsområder svarede godt halvdelen, at foreningen bygger på sådanne særlige værdier, holdninger, ideologier eller bevægelser. De værdier, som nævnes, er imidlertid ikke specifikt ideologiske (i politisk eller religiøs forstand). Forholdsvis store andele af foreningerne tilslutter sig værdier såsom 'lokalt fællesskab', 'humanitære værdier', 'folkelig oplysning', 'grønne

værdier' og 'menneskerettigheder / borgerrettigheder'. Politiske og religiøse værdier har forholdsvis lille tilslutning.

Lokalsamfundets betydning

Foreningslivet tillægges ofte stor betydning for især lokalsamfundet og ofte betegnes foreninger som 'lokalforeninger' for at adskille dem fra frivillige landsorganisationer. Undersøgelsen viste imidlertid, at det kun er godt hver tredje forening, som ud fra en geografisk bestemt forståelse af lokalsamfund kan betegnes som en lokalforening ('boligkvarter, skoledistrikt eller afgrænset bydel'). Vores forståelse af, hvad der er et lokalsamfund, varierer imidlertid meget, og samtidig har det ikke samme betydning for alle foreninger. Nogle foreninger har en klar identifikation med det nære lokalsamfund, mens andre – både medlemsmæssigt og aktivitetsmæssigt – ikke er særligt knyttede til en bestemt lokalitet. Hver tredje forening tillægger det stor eller meget stor betydning 'at bidrage til lokalsamfundets udvikling', og omkring en fjerdedel svarer, at det for foreningen har stor eller meget stor betydning 'at arbejde sammen med den lokale skole, børneinstitution eller anden kommunal institution'.

Frivilligt arbejde

Undersøgelsen bekræfter, at det frivillige arbejde har afgørende betydning for foreningerne. På spørgsmålet 'hvor vigtigt er det frivillige arbejde for foreningens virke', kunne foreningen angive betydningen af det frivillige arbejde på en skala fra 10 (= meget stor betydning) til 0 (= ingen betydning). 73 pct. af foreningerne satte kryds ved 10 og yderligere 15 pct. ved 9 eller 8. Kun 6 pct. satte kryds ved tallene 0 til 5 som udtryk for, at det frivillige arbejde har lille eller ingen betydning. På tværs af kommuner og foreningstyper er der små forskelle på svarmønsteret på dette spørgsmål.

I gennemsnit benytter foreningerne sig af 22 frivillige pr. forening, fordelt på knap 7 i bestyrelse og godt 15 til andre opgaver i foreningen. Der er dog store forskelle mellem foreningerne på, hvor mange frivillige, de benytter. Der er betydeligt flere foreninger, som skønner, at de på tidspunktet for spørgeskemaets besvarelse (2016) havde flere frivillige end fem år tidligere, end antallet der svarer, at de har færre. Langt de fleste foreninger skønner dog, at antallet er stort set uændret. Det samme svarmønster finder vi også på spørgsmålet om antallet af lønnede medarbejdere i sammenligning med fem år tidligere.

Undersøgelsen viste, at det store flertal af foreningerne (eller lederne der har besvaret spørgeskemaet) tilslutter sig 'det frivillige ideal'. Godt halvdelen af foreningerne svarer, at de helt entydigt tilslutter sig, at 'arbejdet i foreningen bør være helt ulønnet', og kun 10 pct. tilslutter sig hel entydigt det modsatte standpunkt, at 'arbejdet i foreningen bør i højere grad lønnes'.

Foreningernes samarbejde med kommunale institutioner og andre partnere?

Som nævnt har undersøgelsen især fokus på foreningernes samarbejde med kommunale institutioner. Foreningernes svar viser, at 26 pct. har aktuelt (da spørgeskemaet blev besvaret i 2016) et samarbejde med en skole, 16 pct. med en daginstitution, SFO, fritidsklub eller lignende og 34 pct. med anden kommunal eller regional offentlig institution. En sammenligning med resultaterne af en tidligere undersøgelse af foreningslivet, hvor de samme spørgsmål om

foreningernes samarbejde med kommunale institutioner blev stillet, viser, at andelen af foreningerne, der samarbejder med en kommunal institution, er stort set den samme som i 2010, men klart højere end i 2004.

Foreningerne i Faaborg-Midtfyn Kommune og det boligsociale område i Aarhus har den største andel med et kommunalt samarbejde, og Rudersdal har den laveste andel. Når det gælder udbredelsen af samarbejdsrelationer mellem foreninger og forskellige kommunale institutioner, er det især idrætsforeninger, foreninger for fritid og kultur samt velfærdsforeninger, som har eller har haft et samarbejde med kommunale institutioner. Samarbejdet med den kommunale sektor er noget mindre udbredt blandt lokal- og boligforeninger og interesseforeninger. Det skal bemærkes, at foreningerne fra de forskellige foreningsområder samarbejder med forskellige dele af det offentlige kommunale system. Eksempelvis oplyser tæt på halvdelen af foreningerne inden for velfærdsområdet (social, sundhed og uddannelse), at de har et samarbejde med kommunal/regional institution og forvaltning, mens det kun gælder for en tredjedel af foreningerne inden for idræt og sport. Derimod har sidstnævnte type af foreninger gennemsnitligt set en større andel, som samarbejder med skoler end foreningerne på velfærdsområdet.

Undersøgelsen viste, at en række foreningskarakteristika har betydning for, om foreningen samarbejder med en kommunal institution.

For det første er store foreninger mere tilbøjelige til at have et samarbejde med kommunale institutioner end små foreninger, men størrelseseffekten ser ud til at aftage, når foreningerne bliver større end 500 medlemmer.

For det andet er foreninger med lønnede ansatte mere tilbøjelige til at have et kommunalt samarbejde, end foreninger uden lønnede ansatte – også når der tages højde for foreningstype og foreningsstørrelse.

For det tredje samarbejder foreninger, som tildeler lokalsamfundet stor betydning for foreningen og interesserer sig for lokalsamfundets udvikling, mere med kommunale institutioner end foreninger, der ikke tillægger lokalsamfundet så stor betydning.

Vi har i denne undersøgelse især fokus på foreningernes samarbejde med offentlige kommunale institutioner, men de fleste foreninger samarbejder også med en række andre eksterne samarbejdspartnere. Heriblandt er det især andre foreninger med samme aktivitet, som udgør den største andel. Halvdelen af de medvirkende foreninger oplyser at have denne form for samarbejde.

Hvad samarbejdes der om?

Samarbejdets indhold afhænger af, hvilke typer af offentlige institutioner, foreningerne samarbejder med. Samarbejdet med skole og børne- og ungdomsinstitutioner drejer sig hovedsageligt om fælles brug af lokaler, faciliteter og rekvisitter samt samarbejde om konkrete aktiviteter og arrangementer. Samarbejder, hvor foreningen står for eller deltager ansvarlig for eller deltager i aktiviteter i institutionen, findes i størst omfang på skoleområdet. En fjerdedel af de samarbejdende foreninger oplyser, at det har stået for eller deltaget i undervisningsforløb i skolen, og her er det især foreninger for idræt samt foreninger for fritid og kultur, som deltager i den form for aktivitet. Fordelingerne er nogenlunde de samme på daginstitutionsområdet, men der betydeligt færre foreninger, som samarbejder med denne institutionstype.

Velfærdsforeningerne er generelt mere aktive i relation til samarbejdet med 'andre kommunale og regionale institutioner og forvaltninger'. Her oplyste godt halvdelen, at de samarbejder om særlige arrangementer, lidt færre samarbejder om at gøre reklame for institutionen og samarbejde om lokaler, faciliteter og rekvisitter. Det er også på dette område, vi finder forholdsvis flest foreninger, der samarbejder med sigte på at få indflydelse på kommunale forhold og beslutninger.

Formalisering af samarbejdet

Selvom tidligere undersøgelser har vist, at samarbejdet mellem foreninger og kommunale institutioner i stigende grad formaliseres, viser denne undersøgelse, at hovedparten af samarbejdsaktiviteterne er 'uformelle' i den forstand, at de kun baseres på mundtlige aftaler. Halvdelen af de foreninger, der samarbejder med andre kommunale institutioner og forvaltninger (end skole og daginstitutioner), oplyser, at de har skriftlige (formaliserede) aftaler med de kommunale samarbejdsparter. Blandt de foreninger, som har et samarbejde med skoler, er det knap en tredjedel, og mindre end en femtedel af foreningerne, som samarbejder med daginstitutioner SFO'er og lign., har formaliserede samarbejdsaftaler.

Holdninger til og vurderinger af samarbejdet

Udover at belyse, hvilke foreninger der samarbejder, og hvad der samarbejdes om, har undersøgelsen også givet svar på, hvordan foreningerne forholder sig til at samarbejde med det offentlige, og hvordan de synes, at samarbejdet fungerer, hvis de indgår i et samarbejde.

I diskussioner om foreningers og frivilliges involvering i kommunale opgaver har Kommunernes Landsforening brugt udtrykket 'Velfærdsalliancer', som udtryk for en vision om, at det er en fælles opgave for kommunerne og private og civile aktører at styrke velfærden. Det store flertal af foreningerne mener imidlertid ikke, at det er foreningens opgave at deltage aktivt i løsningen af kommunale opgaver, og de er heller ikke særligt indstillede på at tilpasse foreningens aktiviteter til kommunale ønsker og behov for at opnå kommunal økonomisk støtte. Velfærdsforeningerne er dog i lidt højere grad end især idrætsforeningerne indstillede på, at det er foreningernes opgave at bidrage til løsningen af kommunale opgaver, men forskellene er forholdsvis små. En sammenligning med tidligere foreningsundersøgelser, hvor de samme spørgsmål blev stillet, viser, at foreningernes principielle holdning til dette ikke har ændret sig siden 2004, hvor spørgsmålet første gang blev stillet.

For de fleste af de foreninger, der samarbejder med en kommunal institution eller forvaltning, udgør samarbejdet en mindre eller lille del af foreningens samlede aktiviteter og virksomhed. 40 pct. af de foreninger, som har et samarbejde, mener, at det udgør en stor del af deres virksomhed. Hos velfærdsforeningerne er det godt halvdelen af foreningerne, som mener dette. Knap en tredjedel af de samarbejdende foreninger på skoleområdet mener, at samarbejdet udgør en stor del af deres arbejde, men her gælder det især for foreningerne på fritids- og kulturområdet.

De samarbejdende foreninger vurderer dog det konkrete samarbejde positivt. Omkring halvdelen af foreningerne er (meget eller overvejende) enige i, at samarbejdet er 'ligeværdigt', 'inspirerende' og 'problemfrit', og en lidt højere andel mener, at 'kommunen er lydhør over for foreningens forventninger og behov'. Der er imidlertid også en tredjedel af forenin-

gerne, som mener, at samarbejdet er 'bureaukratisk', og knap halvdelen mener, at det er 'tidskrævende'. Idrætsforeningerne samt lokal- og boligforeningerne er de mindst positive i vurderingen af samarbejdet, mens foreningerne på velfærdsområdet er de mest positive. Hverken foreningernes størrelse eller tilstedeværelsen af lønnede medarbejdere har indflydelse på, hvor positivt foreningerne vurderede samarbejdet. Foreninger, som oplever samarbejdet med kommunen som bureaukratisk, er generelt mindre positive i forhold til samarbejdet, end foreninger der ikke har denne oplevelse. Endvidere er foreninger, der ser det som deres opgave at bidrage til lokalsamfundets udvikling, mere positive i deres vurderinger af samarbejdet, end foreninger der ikke prioriterer dette.

Foreningernes involvering i offentlige politiske emner

Foreningernes relationer til kommunen handler imidlertid ikke kun om, hvordan de kan samarbejde med kommunen og dens institutioner om forskellige formål og aktiviteter. Mange foreninger forsøger også at påvirke kommunale beslutninger og involverer sig i offentlige politiske emner.

Undersøgelsen viste, at hver tredje forening inden for de seneste to år har involveret sig i offentlige / politiske forhold, som har betydning for foreningens egne aktiviteter. Det er især idrætsforeningerne og foreningerne på det sociale område, som har gjort det, mens fritids- og hobbyforeningerne i mindre grad involverer sig i sådanne spørgsmål.

Knap en tredjedel har involveret sig i spørgsmål, der vedrører det område, som foreningen mere generelt beskæftiger sig med. Her er det især sundhedsforeninger og sociale foreninger, som engagerer sig i denne type spørgsmål til forskel fra især kulturföreningerne og fritids- og hobbyforeningerne.

Foreningernes involvering i generelle politiske emner er dog noget mindre. Knap hver fjerde forening har involveret sig i generelle politiske emner inden for de seneste to år. Andelen er lidt lavere blandt foreningerne i Odense end i de øvrige kommuner. Her er det også først og fremmest sundhedsforeningerne og – ikke overraskende – de interesse- og værdiorienterede foreninger (politik, arbejde og religion), som involverer sig.

Diskussion

Den omsiggribende diskussion om et stærkere samarbejde mellem den kommunale og den frivillige sektor – mange steder benævnt som samskabelse – synes først og fremmest at have involveret politikere og ledere i kommunerne, mens denne dagsorden ikke i samme grad er slået igennem i foreningslivet. De tidligere undersøgelser af kommunale fagchefer i alle kommuner i Danmark (Ibsen & Espersen 2016) og af de kommunale institutioner i Odense Kommune, Faaborg-Midtfyn Kommune, Faxe Kommune, Rudersdal Kommune og de almennyttige boligsociale områder i Aarhus (Ibsen & Levinsen 2017) viste, at de kommunale ledere ser meget positivt på samarbejdet og en udvikling deraf.

Foreningerne er forbeholdne over for et samarbejde

Denne undersøgelse af foreningerne i de samme kommuner viser også, at der er et omfattende samarbejde. Omkring hver tredje forening har oplyst, at de samarbejder med kommunale

institutioner, men det ser ikke ud til, at denne andel er øget siden 2010, dvs. før debatten om samskabelse for alvor tog fart. Undersøgelsen viser endvidere, at samarbejdet for de fleste foreningers vedkommende er forholdsvis begrænset og ikke tillægges større betydning for foreningen. Helt grundlæggende er det store flertal af foreninger af den opfattelse, at det ikke er foreningernes opgave at bidrage til løsningen af kommunale opgaver. Dermed adskiller de sig markant fra holdningerne hos kommunalpolitikere, som i meget højere grad mener, at det er en af foreningernes opgaver (Ibsen, Thøgersen & Levinsen 2013). Foreningslivet synes altså i høj grad være præget af det syn på foreningernes samfundsmæssige rolle, der i indledningen blev karakteriseret som 'frie fællesskaber'. Men trods denne opfattelse af foreningerne som 'uafhængige' af det offentlige er der i store dele af foreningslivet en forventning om, at kommunerne skal sikre gode rammer og vilkår for foreninger i form af gratis adgang til lokaler og faciliteter og direkte økonomisk støtte. I en europæisk sammenligning er denne kombination af (forventet) uafhængighed af og (forventet) økonomisk støtte fra den offentlige sektor måske et særligt kendetegn ved foreningslivet i Danmark. Det tyder en stor undersøgelse af idrætsforeninger i 10 europæiske lande på. Resultaterne af denne undersøgelse, som Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund har ansvaret for, offentliggøres i efteråret 2017 (<http://www.sdu.dk/sivsce>).

Der synes altså at være behov for en forventningsafstemning. I den forbindelse er det væsentligt, at den kommunale sektor og fortalere for mere samarbejde lytter til foreningerne og sætter sig ind i, hvordan foreninger fungerer, og hvad de frivillige interesserer sig for. Herunder er der også brug for en diskussion af, hvorvidt og på hvilke områder foreningslivets bidrag til det omgivende samfund bedst sker ved, at foreninger og kommunale institutioner arbejder sammen om konkrete mål og aktiviteter, eller om det bedre sker ved at give foreningerne gode vilkår til selv at stå for aktiviteter og opgaver, som kommunen i princippet ikke har ansvaret for (som Folkeoplysningsloven i princippet bygger på).

Foreningerne har et pragmatisk forhold til samarbejdet, men mange synes at det er bureaukratisk

Når dette er sagt, så viser undersøgelsen også, at hver tredje forening har et samarbejde med en kommunal institution, og at foreninger, som samarbejder med offentlige institutioner, overvejende er positive i deres vurdering deraf. Så til trods for foreningernes principielle reservationer i forhold til et samarbejde med kommunen, så er mange af dem pragmatiske i forhold til et samarbejde. Hver tredje af de samarbejdende foreninger synes dog, at samarbejdet er bureaukratisk. Det kan hænge sammen med, at foreninger fungerer meget anderledes end kommunale institutioner. De fleste foreninger har ret uformelle arbejdsgange, og arbejdet baseres i mindre grad på formelle politikker og planer. I modsætning til kommunale institutioner er der heller ikke de samme krav om, at foreningens aktiviteter (og effekterne af disse) løbende skal dokumenteres og evalueres. Derfor kan foreninger opleve det som bureaukratisk, hvis kommunen ønsker at formalisere samarbejdet og aftale regler og rammer for, hvad samarbejdet går ud på, og hvordan det skal organiseres.

Mange institutionsledere er dog tilbageholdne med at sætte for snævre rammer for samarbejdet og stille krav til foreninger og frivillige. Den tidligere undersøgelse af kommunale institutioners samarbejde med foreninger og frivillige viste, at mange institutionsledere sy-

nes, at det er svært at samarbejde med frivillige, fordi man ikke kan forpligte dem på samme måde, som man kan med ansatte. I nogle kommuner arbejder man på samarbejdsmodeller, der præciserer, hvad foreninger og frivillige kan bidrage med på fx skoler og plejecentre. Dette sker bl.a., fordi nogle faglige organisationer ønsker at få det tydeliggjort, hvad foreninger og frivillige må og ikke må i samarbejdet. Men sådanne formaliserede rammer og regler kan af foreningerne opleves som unødigt formalistiske og bureaukratiske, fordi der er store forskelle på, hvad der samarbejdes om, og måden man gør det på. Det er også væsentligt at bemærke her, at der ikke er noget i undersøgelsen, der tyder på, at foreninger, der har formaliserede (skriftlige) aftaler om samarbejde med skoler, daginstitutioner eller andre kommunale forvaltninger, er mere positive i deres vurdering af samarbejdet, end foreninger der ikke har formaliserede aftaler.

Den lokale kontekst for et samarbejde spiller en større rolle end de overordnede kommunale politikker

Undersøgelsen af de frivillige foreninger blev gennemført i fire meget forskellige kommuner samt de almennyttige og boligsociale områder i Aarhus. Alle steder interesserer man sig for og arbejder på at styrke frivilligheden og samarbejdet mellem kommunale institutioner og foreninger og frivillige. Men det er meget forskelligt, hvordan man gør det, og hvor tidligt man er kommet i gang med det. På trods af dette er forskellene mellem kommunerne på foreningernes samarbejde med kommunale institutioner forholdsvis små.

Måske spiller de formelle politikker for civilsamfund, foreningsliv, frivilligt arbejde og samskabelse ikke den store rolle for samarbejdets omfang og vurderingen deraf. Undersøgelsen tyder imidlertid på, at den lokale kontekst og foreningskapaciteten har betydning for, om foreningen indgår i et samarbejde med en kommunal institution. De fundne sammenhænge mellem foreningernes selvvaluerede rolle i lokalsamfundet og deres samarbejde med kommunale institutioner kan skyldes, at foreninger med en stærk lokal identitet findes de steder, hvor der fx er et stort sammenfald mellem skolens elever og foreningens børne- og ungdomsmedlemmer, og hvor foreningen og institutionen har en fælles interesse i at styrke lokalsamfundet.

Er der behov for større og mere professionaliserede foreninger for at fremme samarbejdet?

Hvad angår foreningens kapacitet, så har undersøgelsen vist, at store foreninger og foreninger med lønnede medarbejdere er mere tilbøjelige til at samarbejde med kommunal institutioner. Det kan skyldes, at disse foreninger netop har større kapacitet til et samarbejde i form af flere medlemmer og mere arbejdskraft, at samarbejdende foreninger måske også beskæftiger sig med en bredere vifte af aktiviteter, som er interessant for kommunale institutioner, og at samarbejdet i nogle tilfælde forudsætter (eller fremmes af) en vis professionalisering i foreningen. Man kan også forestille sig, at samarbejdet netop har ført til et øget behov for en professionalisering af foreningsarbejdet herunder de administrative opgaver.

Undersøgelsen tyder altså på, at store dele af foreningslivet ikke er interesserede i et samarbejde med den kommunale sektor? Skyldes dette et svækket foreningsliv, hvor der er færre som engagerer sig i frivilligt arbejde. Denne og tidligere undersøgelser giver dog ikke meget belæg til denne forestilling. Flere analyser af foreningslivet de seneste år har konkluderet, at

foreningslivet er præget af stor kontinuitet og stabilitet (Ibsen, Thøgersen & Levinsen 2013; Elmose-Østerlund, Pedersen & Ibsen 2017), og det bekræfter denne undersøgelse. Undersøgelsen viser, at der fortsat dannes nye foreninger, men de afviger ikke væsentligt fra gamle foreninger (bortset fra størrelsen), og foreningens alder har ikke en signifikant betydning for samarbejdet med kommunale institutioner. En af de væsentligste forandringer af foreningslivet er, at en aftagende del af foreningerne forbinder sig med overordnede værdier og ideologier af politisk, religiøs eller kulturel karakter, men det synes ikke at have større betydning for foreningernes samarbejde med kommunale institutioner.

Selvom mange foreninger giver udtryk for, at det er svært at rekruttere frivillige til de forskellige opgaver i foreningen, så er tilslutningen til det frivillige ideal fortsat meget, meget stor, og der er flere foreninger, som skønner, at de har fået flere frivillige de seneste år, end antallet af foreninger, der skønner, at antallet af frivillige er gået tilbage. Som nævnt viser undersøgelsen imidlertid, at samarbejdet i højere grad finder sted i større foreninger end i små og i foreninger med lønnet arbejdskraft end i foreninger, som kun fungerer ved frivillig arbejdskraft. I 2017 kom der en udmelding fra idrætsorganisationerne, at de gerne så flere store og mere professionelt drevne foreninger, som bedre kan 'hjælpe kommunerne med sociale opgaver fx integration og inklusion af udsatte målgrupper og arbejde med sundhedsforebyggelse' (DR-Nyheder, 1. Februar 2017). Det er en væsentlig diskussion, om dette overhovedet er muligt, og hvad konsekvenserne af en sådan udvikling vil være i forhold til nogle af de værdier og kvaliteter, der forbindes med det frivillige foreningsliv. Denne undersøgelse tyder på, at det er foreningens forhold til lokalsamfundet, og den rolle foreningen spiller for deri, som har størst betydning for samarbejdet med kommunale institutioner. Det udfordrer til gengæld den kommunale sektor, hvor der i de fleste kommuner har fundet en centralisering af kommunale institutioner sted, så lokale skoler, daginstitutioner og plejehjem er blevet nedlagt og erstattet af større institutioner for større områder og måske derfor også har fået en svagere og mere diffus tilknytning til lokale foreninger.

Nye spørgsmål

Denne undersøgelse har koncentreret sig om at kortlægge foreningslivet i de fem kommuner samt foreningernes samarbejde med kommunale institutioner. Analysen har givet anledning til en række nye spørgsmål, som senere studier forhåbentlig giver mulighed for at undersøge nærmere:

For det første viser undersøgelsen, at der stadig er behov for mere viden om, hvad der samarbejdes om, hvor tæt samarbejdet er, hvordan samarbejdet foregår, og hvad værdien af samarbejdet er. Det forventer vi imidlertid, at en række igangværende casestudier af samarbejdet mellem kommunale institutioner og foreninger og frivillige, som er en del af det samlede forskningsprojekt, kan bidrage med.

For det andet giver undersøgelsens resultater grund til at se nærmere på lokalsamfundets betydning for samarbejdet mellem foreninger og institutioner. Er et samarbejde med kommunale institutioner især relevant og meningsfyldt for foreninger, som har en tydelig lokal identitet? Har centraliseringen af en række kommunale institutioner vanskeliggjort det 'naturlige' samarbejde mellem fx den lokale skole og den lokale fritidsforening?

For det tredje giver undersøgelsen inspiration til at se nærmere på, hvilken betydning pro-

fessionalisering af foreningerne har for samarbejdet med kommunale institutioner, og hvad følgerne af en sådan professionalisering kunne være for samarbejdets karakter og foreningslivets påståede kvaliteter.

For det fjerde viser undersøgelsen, at vi må interessere os for mødet mellem de kommunale logikker og arbejdsgange og foreningers arbejds- og samarbejdsformer.

For det femte er der også grund til at fordybe sig mere i foreningernes demokratiske rolle. Hvilke problemer er der forbundet med en mere omfattende inddragelse af foreninger og frivillige i løsningen af kommunale opgaver?

Litteratur

Amnå, Erik (2006). Still a Trustworthy Ally? Civil Society and the Transformation of Scandinavian Democracy. *Journal of Civil Society*, 2 (1), 1-20.

Brandsen, Taco. and Pestoff, Victor (2006). Co-production, the third sector and the delivery of public services. *Public Management Review*, 8 (4), 493-501.

DR-Nyheder, 1. Februar 2017. <https://www.dr.dk/nyheder/viden/naturvidenskab/forbund-behovstoerre-og-mere-professionelle-idraetsforeninger>, 1. februar 2017.

Elmose-Østerlund, Karsten; Pedersen, Marlene Rosager Lund & Ibsen, Bjarne (2017). *Foreningssidrætten anno 2015 - status og udviklingstendenser*. SIVSCE Rapport. Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund. Institut for Idræt og Biomekanik. Syddansk Universitet.

Etzioni, Amitai (ed.) (1995). *New Communitarian thinking. Person, Virtues, Institutions and Communities*. Charlottesville and London: Lawrence & Wishart.

Fridberg, Torben & Lars Skov Henriksen (red.) (2014). *Udviklingen i frivilligt arbejde 2004-2012*. København: SFI: Det Nationale forskningscenter for Velfærd.

Henriksen, Lars Skov (2009). *Frivilligcentrene i Danmark: Fjerde og afsluttende delrapport vedrørende evaluering af puljen til oprettelse af nye og styrkelse af eksisterende frivilligcentre i Danmark*. 1. udg. Aalborg : Institut for Sociologi, Socialt Arbejde og Organisation, Aalborg Universitet.

Henriksen, Lars Skov (2013). Det avgränsade civilsamhället. I Lars Trädgårdh, Per Selle, Lars Skov Henriksen og Hanna Halling (red.). *Civilsamhället klämt mellan stat och kapital*. SNS Förlag.

Hirst, Paul (1994). *Associative Democracy*. Cambridge: Polity Press.

Hjære, Mette (2005). *Partnerskaber – på vej mod en ny samarbejdskultur? Rapport fra et følgestudie af tre partnerskaber mellem offentlige og frivillige sociale organisationer*. Odense: Center for frivilligt socialt arbejde.

Høyer-Kruse, Jens; Thøgersen, Malene; Støckel, Jan Toftegaard & Ibsen, Bjarne (2008). *Offentlige-frivillige partnerskaber omkring børn og fysisk aktivitet*. Odense: Institut for Idræt og Biomekanik, Syddansk Universitet.

Ibsen, Bjarne og Ulla Habermann (2006). 'Definition af den frivillige sektor i Danmark', I Thomas P. Boje, Torben Fridberg & Bjarne Ibsen (red.), *Den frivillige sektor i Danmark: Omfang og betydning* (s. 19-40). København: Socialforskningsinstituttet.

Ibsen, Bjarne (2014). *Grundstøtte eller præstationsstøtte. Virkningen af forskellige former for statsstøtte til idrætsorganisationerne*. I Klaus Eskelund og Thomas Skovgaard (red.) Samfundets idræt. Forskningsbaserede indspark i debatten om idrættens støttestrukturer. Syddansk Universitetsforlag.

Ibsen, Bjarne, Thomas Boje & Torben Fridberg (red.) (2008). *Det frivillige Danmark*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Ibsen, Bjarne & Helle Hygum Esbersen (2016). *Kommunernes samarbejde med civile aktører*. København: KORA.

Ibsen, Bjarne, Thøgersen, Malene og Levinsen, Klaus (2013). *Kontinuitet og forandring i foreningslivet*. Movements 2013: 11. Institut for Idræt og Biomekanik, Syddansk Universitet.

Ibsen, Bjarne og Levinsen, Klaus (2017). *Kommunale institutioners samarbejde med foreninger og frivillige*. Movements 2017: 1. Institut for Idræt og Biomekanik, Syddansk Universitet.

Kaspersen, Lars Bo & Ottesen, Laila (2001). Associationalism for 150 years and still alive and kicking: Some reflections on Danish civil society. *Critical Review of International Social and Political Philosophy*, 4 (1), 105-130.

Levinsen, Klaus, Malene Thøgersen & Bjarne Ibsen (2012). Institutional reforms and voluntary associations. *Scandinavian Political Studies*, 35 (4), 295-318.

Thøgersen, Malene (2012). *Institutionelle omgivelser og foreningslivet. Kommunalreformens betydning for samspillet mellem kommuner og frivillige foreninger*. PhD-afhandling. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Torpe, Lars & Torben K. Kjeldgaard (2003). *Foreningssamfundets sociale kapital. Danske foreninger i et europæisk perspektiv*. Aarhus: Magtudredningen.

Warren, Mark E. (2001). *Democracy and Associations*. Princeton: Princeton University Press.

Wolfe, Alan (1989). *Whose Keeper? Social Science and Moral Obligation*. University of California Press.

Hjemmeside:

<http://www.sdu.dk/sivsce>

Bilag 1: Tabeller af bivariate analyser

Tabel 1. Foreningstæthed i de fem kommuner

KOMMUNER	Antal foreninger	Indbyggere pr. forening	Foreninger pr. km2
Odense	2132	93	7,0
Faaborg-Midtfyn	999	51	1,6
Faxe	586	61	1,4
Rudersdal	623	90	8,5
Aarhus (boligsociale)	345	Ikke muligt at beregne	Ikke muligt at beregne

Tabel 2. Hvornår blev foreningen stiftet, opdelt på kommuner og foreningsområder (pct.)

KOMMUNE	Før 1975	1975 - 1999	2000 - 2016	N =
Odense	33	35	32	399
Faaborg-Midtfyn	39	28	33	283
Faxe	40	24	37	131
Aarhus	28	25	47	96
Rudersdal	35	36	29	179
Alle	36	31	34	1088
P < .05				
FORENINGSSOMRÅDE				
Kultur og kunst	23	41	36	191
Idræt	48	29	23	293
Fritid og hobbies	44	28	28	134
Uddannelse og forskning	26	31	43	35
Sundhed	23	38	38	47
Social indsats	19	28	53	133
Bolig og lokalsamfund	35	31	34	150
Andet (politik, arbejde, religion, miljø mv.)	44	21	35	105
P < .001				

Tabel 3. Foreningernes størrelse, antal medlemmer, opdelt på kommuner og foreningsområder (pct.)

	Under 50	50 - 99	100 - 199	200 - 499	500 og flere	N =
Odense	43	16	16	15	11	477
Faaborg-Midtfyn	35	20	16	16	12	343
Faxe	42	19	15	13	11	165
Aarhus	32	19	19	16	13	108
Rudersdal	44	21	15	11	9	218
Alle	40	19	16	14	11	1311
P < .6						
	Under 50	50 - 99	100 - 199	200 - 499	500 og flere	N =
Kultur og kunst	50	16	15	15	3	214
Idræt	32	18	16	20	15	345
Fritid og hobbies	44	26	16	10	4	160
Uddannelse og forskning	41	17	17	10	17	42
Sundhed	22	8	12	32	26	65
Social indsats	39	18	22	11	10	153
Bolig og lokalsamfund	51	20	11	10	9	200
Andet (politik, arbejde, religion, miljø mv.)	34	21	21	8	16	132
P < .001						

Tabel 4. Hvad beskæftiger foreningerne sig med, opdelt på kommuner (pct.)

	Kultur, fritid, idræt	Uddannelse, undervisning, oplysning	Sundhed, sygdom, misbrug, forebyggelse	Social indsats	Lokalsamfund, boliginteresser mv	Politik, juridisk bistand, rådgivning	Økonomisk støtte til almennyttige formål	Internationale aktiviteter, udviklingsbistand	Religion, forkyndelse	Branche- eller erhvervsinteresse	Miljø og natur	Andet	N =
Odense	57	16	11	17	11	4	1	5	3	4	3	19	576
Faaborg-Midtfyn	63	17	10	15	19	3	3	3	2	3	8	16	391
Faxe	59	14	10	24	20	4	2	5	3	3	7	14	193
Aarhus	80	21	13	33	24	9	2	10	2	2	2	6	135
Rudersdal	60	12	8	10	23	6	3	4	<1	2	7	14	241
Total	61	16	10	18	17	5	2	5	2	3	5	16	1536
P <	.001	.2	.6	.001	.001	.05	.4	.05	.4	.6	.001	.001	

Tabel 5. Hvilke målgrupper arbejder foreningen især for, opdelt på kommuner (pct.)

	Børn	Unge	Voksne	Ældre	Personer med sygdom eller handicap	Flygtninge og indvandrere	Hjemløse og udsatte grupper	Misbrugere	Anden gruppe	Personer eller husstande fra et bestemt bolig- eller lokalområde	Personer med bestemte holdninger eller værdier af kulturel, religiøs eller politisk karakter	Andre	N =
Odense	43	57	77	46	16	6	5	3	26	15	5	15	502
Faaborg-Midtfyn	41	48	80	68	15	6	3	4	25	19	4	15	358
Faxe	48	53	75	59	18	6	6	3	22	16	5	15	174
Aarhus	67	76	75	45	13	31	10	11	15	29	6	10	123
Rudersdal	43	51	74	55	12	9	4	4	21	27	4	9	217
Total	45	55	77	55	15	9	5	4	24	19	5	13	1374
P <	.001	.001	.5	.001	.6	.001	.01	.001	.1	.001	.95	.2	

Tabel 6. Har foreningen tilknytning til og/eller bygger foreningens arbejde på bestemte værdier, holdninger, ideologier og bevægelser af åndelig, politisk eller samfundsmæssig karakter? Andel af foreningerne, opdelt på kommuner (pct.) (N = 1311)

	Alle	Odense	Faaborg- Midtfyn	Faxe	Aarhus (boligsociale)	Rudersdal	P <
VÆRDIER ELLER IDEOLOGIER							
Ikke angivet en særlig værdi ¹⁾	49	53	49	41	39	54	.01
Kristne	6	8	5	9	6	2	.05
Muslimske	1	1	1	0	11	< 1	.001
Andre religiøse værdier	<1	1	1	1	2	<1	.7
Socialistiske værdier	3	3	1	2	10	2	.001
Liberale / borgerlige værdier	2	2	2	3	3	4	.6
Nationale værdier	3	3	3	5	1	2	.4
Andre politiske værdier	2	2	2	1	3	1	.6
International solidaritet / samarbejde	6	7	5	8	6	6	.8
Humanitære værdier	16	16	12	21	23	15	.05
Lokalt fællesskab	28	20	32	37	41	25	.001
Menneskerettigheder / borgerrettigheder	8	9	7	6	20	7	.001
Grønne værdier	9	7	8	7	10	14	.05
Folkelig oplysning	16	16	16	17	25	9	.01
Andre værdier ³⁾	11	11	12	8	13	13	.7
N = ²⁾	1311	482	339	164	111	215	

- 1) Andel som har sat kryds ved svarmuligheden 'Ingen specielle værdier / ideologier' og samtidig ikke har sat kryds ved en af de angivne værdier
- 2) Analysen omfatter de foreninger som har sat kryds ved mindst en af svarmulighederne
- 3) Foreninger som satte kryds ved 'andre værdier' kunne uddybe svaret. De deler sig mellem følgende typer af svar (se svarene i bilag 2):
 - a. En del foreninger beskriver – som regel meget kortfattet – hvad foreningen beskæftiger sig med, fx amatørmusik, aktiviteter for familien, bue og pile fra vikinger, det musikalske vækstlag, friluftsliv, kendskab til det gode håndværk, hunde. Enkelte skriver 'udbrede' eller 'udvikle' en bestemt aktivitet. Andre foreninger føjer særlige værdier til det, som foreningen beskæftiger sig med: Dyrevelfærd, eliteidrætsværdier, forskning som fører til pålidelige resultater, historiske værdier, kulturelle værdier, professionsfaglige værdier.
 - b. Enkelte foreninger refererer til landsorganisationen, som foreningen er medlem af, fx DDS' ideologi, Danmarks Idræts-Forbund
 - c. Andre foreninger uddyber deres værdier og formål med ord som 'hjælpe', 'skabe forståelse', 'støtte', 'arbejde for' og 'bevare'.
 - d. En del foreninger nævner de interne værdier i foreningen og mellem medlemmerne, især nævnes fællesskab og sammenhold af en del foreninger, mens andre nævner, at der er plads til alle, åbenhed og gensidig respekt som en værdi i foreningen. Ansvar og 'man skal opføre sig ordentlig' nævnes også af enkelte foreninger.
 - e. Endelig nævner flere foreninger sundhed og øget livskvalitet som en værdi i foreningen. En forening skriver, at 'sundhed og velvære står over religion'

Tabel 7. Har foreningen tilknytning til og/eller bygger foreningens arbejde på bestemte værdier, holdninger, ideologier og bevægelser af åndelig, politisk eller samfundsmæssig karakter? Andel af foreningerne, opdelt på foreningstyper (pct.). (N = 1311)

	FORENINGSTYPER										P <
	Alle	Kultur og kunst	Idræt	Fritid og hobbies	Uddannelse og forskning	Sundhed	Social indsats	Bølg og lokalsamfund	Andet (politik, arbejde, religion, miljø mv.)		
VÆRDIER ELLER IDEOLOGIER											
Ikke angivet en særlig værdi ¹⁾	49	48	65	47	31	42	27	59	34		.001
Kristne	6	4	2	18	6	2	11	<1	12		.001
Muslimske	1	3	1	0	2	2	1	<1	4		.05
Andre religiøse værdier	<1	1	1	1	0	2	1	<1	3		.4
Socialistiske værdier	3	4	1	1	10	0	4	2	8		.001
Liberale / borgerlige værdier	2	1	1	0	8	0	1	2	13		.001
Nationale værdier	3	5	1	4	4	0	1	<1	10		.001
Andre politiske værdier	2	<1	1	1	0	6	2	0	8		.001
International solidaritet / samarbejde	6	8	1	9	10	3	10	<1	19		.001
Humanitære værdier	16	13	5	15	17	32	43	2	28		.001
Lokalt fællesskab	28	33	22	28	21	14	38	31	28		.001
Menneskerettigheder / borgerrettigheder	8	7	1	7	13	26	19	2	18		.001
Grønne værdier	9	7	5	17	10	0	3	11	20		.001
Folkelig oplysning	16	24	6	15	56	22	19	5	25		.001
Andre værdier	11	10	10	13	8	17	11	9	13		.7
N = ²⁾	1311	215	338	160	48	65	157	194	134		

1) Andel som har sat kryds ved svarmuligheden 'Ingen specielle værdier / ideologier' og samtidig ikke har sat kryds ved en af de angivne værdier

2) Analysen omfatter de foreninger som har sat kryds ved mindst en af svarmulighederne

Tabel 8. Hvad er det primære geografiske område for foreningens virksomhed, opdelt på kommuner (pct.)

KOMMUNE	Boligkvarter, skoledistrikt eller afgrænset bydel	En større bydel i kommunen (med flere boligkvarterer / skoledistrikter)	Hele kommunen eller det meste af kommunen	Kommunen og omkringliggende kommuner	Hele landet	N =
Odense	22	12	19	34	14	471
Faaborg-Midtfyn	23	20	20	30	8	334
Faxe	19	14	30	29	8	160
Aarhus	38	30	20	9	4	112
Rudersdal	25	9	25	38	3	219
Alle	24	15	22	31	9	1296
P < .001						

Tabel 9. Hvad er foreningens forhold til lokalsamfundet (procent)?

	FORHOLDETS BETYDNING						N =
	Meget stor	Stor	En vis	Lille	Ingen	Ikke relevant	
At være synlig i lokalsamfundet	30	24	22	8	4	13	1293
At rekruttere medlemmer fra lokalsamfundet	31	29	17	5	4	14	1273
At bidrage til lokalsamfundets udvikling	18	18	21	14	8	21	1252
At arbejde sammen med andre lokale foreninger	15	17	27	18	8	15	123
At arbejde sammen med den lokale skole, børneinstitution eller anden kommunal institution	10	14	20	18	14	25	1240
At deltage i lokale møder som vedrører lokalsamfundet	10	14	23	20	12	21	1255
At engagere sig i lokalsamfundet på en anden måde	11	12	20	14	12	32	1069

Tabel 10. Hvad er foreningens forhold til lokalsamfundet, opdelt på kommuner? (andel af foreningerne der har svaret MEGET STOR eller STOR betydning)

	Alle	Odense	Faaborg-Midtfyn	Faxe	Aarhus (boligsociale)	Rudersdal	P <
FORHOLD TIL LOKALSAMFUNDET							
At være synlig i lokalsamfundet	54	44	65	68	63	45	.001
At rekruttere medlemmer fra lokalsamfundet	60	52	65	74	66	56	.001
At bidrage til lokalsamfundets udvikling	35	25	43	44	55	29	.001
At arbejde sammen med andre lokale foreninger	31	26	39	33	48	21	.001
At arbejde sammen med den lokale skole, børneinstitution eller anden kommunal institution	24	20	30	27	36	15	.001
At deltage i lokale møder som vedrører lokalsamfundet	24	15	34	32	40	16	.001
At engagere sig i lokalsamfundet på en anden måde	22	17	29	20	33	19	.001

Tabel 11. Foreningens svar på spørgsmålet 'hvor vigtigt er det frivillige arbejde for foreningens virke', på en skala fra 10 (meget stor betydning) til 0 (ingen betydning), opdelt på kommuner og foreningsområder (pct.)

	Meget stor betydning (10 på skalaen)	Stor betydning (6 - 9 på skalaen)	Mindre eller ingen betydning (0 - 5 på skalaen)	N
KOMMUNER				
Odense	71	20	10	527
Faaborg-Midtfyn	77	17	7	363
Faxe	75	21	4	180
Aarhus	69	28	3	128
Rudersdal	71	19	10	221
Alle	73	20	8	1419
P < .05				
FORENINGSSOMRÅDER				
Kultur og kunst	70	22	8	228
Idræt	80	18	3	373
Fritid og hobbies	76	20	4	169
Uddannelse og forskning	48	15	37	52
Sundhed	82	13	4	68
Social indsats	76	22	1	165
Bolig og lokalsamfund	63	23	14	217
Andre	71	17	12	147
Alle	73	20	8	1419
P < .001				

Tabel 12. Hvor mange ulønnede frivillige har foreningen haft det seneste år, særskilt for bestyrelse og andet frivilligt arbejde og særskilt for mænd og kvinder, opdelt på kommuner og foreningsområder.¹⁾

	BESTYRELSE				ANDET FRIVILLIGT ARBEJDE				SAMLEDE ANTAL FRIVILLIGE				
	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	0 - 5	6 - 10	11 - 25	Flere end 25	N
	Mean	Mean	Mean	Mean	Mean	Mean	Mean	Mean	Mean	Mean	Mean	Mean	
Odense	4,3	2,8	8,3	8,4	23,8	23	26	28	23	26	28	23	479
Faaborg-Midtfyn	3,5	2,8	7,2	6,9	20,3	23	32	26	20	32	26	20	342
Faxe	3,1	2,7	5,4	6,6	17,8	21	33	26	20	33	26	20	165
Aarhus	5,9	4,4	8,6	10,5	29,3	10	27	33	30	27	33	30	110
Rudersdal	3,3	2,6	7,5	6,5	19,9	31	28	23	18	28	23	18	218
Total	3,9	2,9	7,5	7,7	21,9	23	29	27	22	29	27	22	1314
	P < .01												
	BESTYRELSE				ANDET FRIVILLIGT ARBEJDE				SAMLEDE ANTAL FRIVILLIGE				
	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	0 - 5	6 - 10	11 - 25	Flere end 25	N
	Mean	Mean	Mean	Mean	Mean	Mean	Mean	Mean	Mean	Mean	Mean	Mean	
Kultur og kunst	3,2	3,1	4,8	4,7	15,8	23	32	31	14	32	31	14	215
Idræt	4,9	2,6	11,3	7,9	26,7	14	29	28	29	29	28	29	346
Fritid og hobbies	3,7	2,2	8,1	7,3	21,3	22	26	32	20	26	32	20	161
Uddannelse og forskning	2,9	3,0	2,5	3,4	11,8	33	37	15	15	37	15	15	46
Sundhed	3,1	5,4	7,0	12,1	27,7	13	28	36	23	28	36	23	64
Social indsats	2,3	3,5	8,7	16,4	30,9	18	28	23	31	28	23	31	159
Bolig og lokalsamfund	3,5	2,2	4,0	2,9	12,5	46	25	19	11	25	19	11	193
Andet (politik, arbejde, religion, miljø mv.)	5,6	2,9	7,4	8,1	24,1	22	29	27	22	29	27	22	130
Total	3,9	2,9	7,5	7,7	21,9	23	29	27	22	29	27	22	1314
	P < .001												

1) Hvis en forening har angivet et antal frivillige under en af svarmulighederne, men ikke har angivet et svar i en af de øvrige svarmuligheder betragtes svaret som 0, dvs. at missing er omkodet til 0.

Bilag

Tabel 13. Har foreningen haft lønede medarbejdere det seneste regnskabsår (til administration og ledelse, til undervisning og træning, til praktiske opgaver mv.), opdelt på kommuner og foreningsområder (pct.)

KOMMUNER	Ja	Nej	Ved ikke	N
Odense	30	70	1	501
Faaborg-Midtfyn	21	79	< 1	353
Faxe	22	78	0	170
Aarhus	34	64	3	118
Rudersdal	24	76	0	219
Alle	26	74	1	1361
P < .001				
FORENINGSSOMRÅDER				
Kultur og kunst	28	72	0	222
Ildræt	31	68	1	351
Fritid og hobbies	11	89	1	167
Uddannelse og forskning	64	36	0	50
Sundhed	20	79	2	65
Social indsats	27	73	0	162
Bolig og lokalsamfund	21	79	0	203
Andet (politik, arbejde, religion, miljø mv.)	22	77	1	141
Alle	26	74	1	1361
P < .001				

Tabel 14. Kvinders andel af alle frivillige i foreningen, opdelt på kommuner og foreningsområder

KVINDERS ANDEL AF DE FRIVILLIGE I FORENINGEN							
KOMMUNER	Mean	0	Under 25	25 - 50	50 - 75	75 - 100	N
Odense	,44	16	15	31	24	15	468
Faaborg-Midtfyn	,45	11	14	38	24	14	337
Faxe	,45	12	15	32	26	16	158
Aarhus	,45	14	20	23	28	15	109
Rudersdal	,44	13	14	34	26	13	216
Total	,45	13	15	33	25	14	1288
P < .5							
FORENINGSSOMRÅDER							
Kultur og kunst	,50	7	12	35	28	18	210
Ildræt	,36	17	22	37	13	11	343
Fritid og hobbies	,39	20	18	31	21	11	159
Uddannelse og forskning	,54	5	5	36	41	14	44
Sundhed	,65	2	3	20	56	19	64
Social indsats	,64	4	5	19	40	32	156
Bolig og lokalsamfund	,37	18	18	37	19	8	188
Andet (politik, arbejde, religion, miljø mv.)	,39	20	14	34	23	10	124
Total	,45	13	15	33	25	14	1288
P < .001							

Tabel 15. Har foreningen fået flere eller færre ulønnede frivillige inden for de seneste fem år, opdelt på kommuner og foreningsområder (pct.)

	Færre	Uændret antal	Flere	Ved ikke	N
Odense	11	53	32	4	482
Faaborg-Midtfyn	12	55	30	3	332
Faxe	16	55	27	2	167
Aarhus	13	40	41	6	125
Rudersdal	12	64	20	4	195
Alle	13	54	30	4	1301
P < .01					
FORENINGSSOMRÅDER					
Kultur og kunst	10	54	33	2	206
Idræt	15	56	27	2	357
Fritid og hobbies	17	53	29	1	157
Uddannelse og forskning	16	37	29	18	49
Sundhed	16	41	38	6	64
Social indsats	9	41	45	5	150
Bolig og lokalsamfund	9	71	16	3	192
Andet (politik, arbejde, religion, miljø mv.)	9	56	30	5	126
Alle	13	54	30	4	1301
P < .001					

Tabel 16. Har foreningen fået flere eller færre lønnede inden for de seneste fem år, opdelt på kommuner og foreningsområder (pct.)

	Færre	Uændret antal	Flere	Har ikke haft lønnede medarbejdere de seneste fem år	N
KOMMUNER					
Odense	6	25	12	57	443
Faaborg-Midtfyn	5	23	5	67	279
Faxe	2	22	7	69	135
Aarhus	5	28	18	49	89
Rudersdal	3	26	10	61	184
Alle	5	25	10	61	1130
P < .05					
FORENINGSSOMRÅDER					
Kultur og kunst	5	26	6	64	176
Idræt	5	28	15	52	312
Fritid og hobbies	2	12	4	83	138
Uddannelse og forskning	5	41	21	33	42
Sundhed	2	23	12	63	60
Social indsats	6	23	14	57	116
Bolig og lokalsamfund	3	27	4	66	175
Andet (politik, arbejde, religion, miljø mv.)	6	23	10	61	111
Alle	5	25	10	61	1130
P < .001					

Tabel 17. Det frivillige arbejdes betydning for foreningerne. Foreningernes fordeling på spørgsmålet: 'Sæt kryds ved 1 hvis du er helt enig i udsagnet til venstre, sæt kryds ved 5 hvis du er helt enig i udsagnet til højre', opdelt på kommuner og foreningsområder (pct.).

	Arbejdet i foreningen bør i højere grad lønnes (1)	2	3	4	Arbejdet i foreningen bør være helt ulønnet (5)	N
Odense	12	9	20	14	46	501
Faaborg-Midtfyn	8	5	16	12	60	352
Faxe	8	5	18	11	59	171
Aarhus	9	14	31	14	32	118
Rudersdal	10	7	14	11	58	218
Alle	10	8	19	12	52	1360
P < .001						
FORENINGSSOMRÅDER						
Kultur og kunst	11	5	19	11	55	218
Idræt	9	13	21	19	39	353
Fritid og hobbies	4	4	14	13	65	165
Uddannelse og forskning	15	11	34	9	32	47
Sundhed	15	3	18	10	54	67
Social indsats	14	6	17	7	56	162
Bolig og lokalsamfund	9	7	15	11	59	207
Andet (politik, arbejde, religion, miljø mv.)	7	8	20	9	56	141
Alle	10	8	19	12	52	1360
P < .001						

Bilag 2: Udvidede statistiske analyser

Tabel 1. Inter-item correlation matrix

	Inspirerende	Ligeværdigt	Lydhør	Problemfrit
Inspirerende	1,000	0,540	0,448	0,363
Ligeværdigt		1,000	0,468	0,475
Lydhør			1,000	0,465
Problemfrit				1,000

Note: Reliability: Cronbach's Alpha: 0,772

Tablet 2. Hvilke foreninger samarbejder med kommunale institutioner? Sammenfattende analyse (Logistisk regression)

	Model 1			Model 2			Model 3			Model 4			Model 5		
	B	S.E.		B	S.E.		B	S.E.		B	S.E.		B	S.E.	
KOMMUNE (ref. Odense)															
Faaborg-Midtfyn	0,387**	(0,166)		0,442**	(0,194)		0,309	(0,204)		0,365**	(0,181)		-0,094	(0,211)	
Faxe	0,289	(0,209)		0,157	(0,249)		0,189	(0,258)		0,322	(0,228)		-0,192	(0,266)	
Aarhus	0,242	(0,237)		0,272	(0,219)		0,068	(0,301)		0,173	(0,273)		-0,506	(0,314)	
Rudersdal	-0,062	(0,189)		-0,138	(0,219)		-0,093	(0,229)		0,140	(0,206)		0,132	(0,233)	
FORENINGSSOMRÅDE (ref. Idræt)															
Fritid og kultur	-0,248	(0,172)		-0,075	(0,198)		0,063	(0,208)		0,024	(0,191)		-0,027	(0,899)	
Velfærd	0,009	(0,193)		0,327	(0,234)		0,388	(0,251)		0,185	(0,214)		0,057	(0,819)	
Lokal og bolig	-0,772***	(0,193)		-0,522**	(0,232)		-0,375	(0,243)		-0,449**	(0,215)		-0,328	(0,185)	
Interesseforen	-0,419*	(0,237)		-0,194	(0,290)		-0,091	(0,304)		-0,159	(0,262)		-0,226	(0,448)	
FORENINGSSALDER (ref. 0-5 år)															
6-25 år				0,224	(0,240)		0,050	(0,253)							
26-50 år				0,420*	(0,250)		0,064	(0,270)							
51 år eller ældre				0,754**	(0,257)		0,220	(0,279)							
FORENINGSSSTØRRELSE (ref. 0-25)															
26-70 medl.							0,463**	(0,212)		0,555**	(0,190)		0,173	(0,218)	
71-200 medl.							0,849***	(0,230)		0,969***	(0,199)		0,455**	(0,229)	
201-500 medl.							1,566***	(0,291)		1,583***	(0,246)		1,139***	(0,280)	
501 el flere medl.							1,290***	(0,319)		1,021***	(0,285)		0,223	(0,331)	
LØNNEDE ANSATTE															
ROLLE I LOKALSAMFUNDET (0-1)										0,647***	(0,170)		0,668***	(0,195)	
Constant	0,284	0,145		-0,213			-0,612			-0,806			3,720***	(0,335)	
Nagelkerke R ²	0,037			0,048			0,113			0,137			0,326		

Noter: Signifikant: p<0,001***; p<0,05**; p<0,10*

Tablet 3. Positiv oplevelse af samarbejde (OLS regression)

	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4		Model 5	
	B	S.E.	B	S.E.	B	S.E.	B	S.E.	B	S.E.
KOMMUNE (ref. Odense)										
Faaborg-Midtfyn	-4,331*	(2,160)	-3,805*	(2,176)	-3,887*	(2,192)	-4,304*	(2,229)	-4,811**	(2,018)
Faxe	3,750	(2,758)	3,105	(2,761)	2,995	(2,775)	3,072	(2,864)	-0,064	(2,592)
Aarhus	0,354	(2,889)	0,853	(2,870)	0,584	(2,890)	0,026	(3,010)	1,733	(2,678)
Rudersdal	2,289	(2,597)	2,888	(2,607)	2,732	(2,620)	2,000	(2,647)	-0,180	(2,356)
FORENINGSSOMRÅDE (ref. Idræt)										
Fritid og kultur			5,108**	(2,298)	4,710*	(2,403)	4,790**	(2,377)	4,261**	(2,109)
Velfærd			7,883**	(2,352)	7,572**	(2,383)	7,163**	(2,418)	8,151***	(2,128)
Lokal og bolig			1,861	(2,850)	1,344	(2,899)	1,641	(2,937)	1,400	(2,618)
Interesse			5,813*	(3,129)	5,271*	(3,186)	4,962	(3,181)	5,449*	(2,807)
FORENINGSTØRRELSE (ref. 0-25)										
26-70 medl.					1,068	(2,583)				
71-200 medl.					0,412	(2,453)				
201-500 medl.					-1,888	(2,749)				
501 el flere medl.					-0,135	(3,037)				
LØNNEDE MEDARBEJDERE (01)							-1,002	1,808		
BUREAUKRATISK SAMARBEJDE (0-5)									-7,324***	(0,673)
BIDRAGE TIL LOKALSAMFUND UDV (0-6)									1,639**	(0,530)
Constant	62,500	(1,424)	58,235	(1,951)	58,646	(2,699)	59,668	(2,198)	78,713	(3,030)
R ²	0,022		0,049		0,051		0,046		0,256	

Noter: N=476; Ikke standardiserede beta-koefficienter; Signifikant: p<0,001***, p<0,05**, p<0,10*

Serien MOVEMENTS

Se de tidligere udgivelser i rapportserien på CISC's hjemmeside: www.sdu.dk/cisc

- 2017:1 Bjarne Ibsen og Klaus Levinsen: Kommunale institutioners samarbejde med foreninger og frivillige - omfang, holdninger og udfordringer.
- 2016:4 Karsten Elmosé-Østerlund og Christian Røj Jørgensen: Undersøgelse af foreningsudvikling med 'DM i foreningsudvikling' som case.
- 2016:3 Bjarne Ibsen og Klaus Levinsen: Unge, foreninger og demokrati.
- 2016:2 Søren Andkjær, Jens Høyer-Kruse og Jan Arvidsen: Børn og unges hverdagsfriluftsliv.
- 2016:1 Jens Høyer-Kruse, Peter Forsberg, Christian Gjersing Nielsen og Casper Due Nielsen: Undersøgelse af idræt- og fritidsfaciliteter i Lejre Kommune.
- 2015:10 Signe Højbjerg Larsen, Lise Specht Petersen, Bjarne Ibsen og Ilir Hasani: Parkourfaciliteter i Danmark.
- 2015:9 Jens Høyer-Kruse, Trygve Laub Asserhøj og Casper Due Nielsen: Skoleelevers og voksne borgeres deltagelse i idræts- og fritidsaktiviteter i Greve Kommune.
- 2015:8 Lise Specht Petersen og Bjarne Ibsen: Klubhusets betydning for idrætsforeningerne og deres medlemmer.
- 2015:7 Karsten Østerlund: Undersøgelse af 'DM i foreningsudvikling' 2013-2014.
- 2015:6 Bjarne Ibsen, Karsten Østerlund og Hans-Peter Qvist: Foreningsdeltagelse og frivilligt arbejdes betydning for demokratisk deltagelse.
- 2015:5 Karsten Østerlund, Bjarne Ibsen, Anne Sofie Berg og Sandra Christiansen: Muligheder og barrierer for forankring af Projekt Fokus.
- 2015:4 Bjarne Ibsen, Heidi Trankjær Bøndergaard og Peter Mindegaard: Evaluering af Projekt Fritidspas i Fredericia Kommune.
- 2015:3 Lise Specht Petersen: Aktivitetsoaser i Rudersdal Kommune.
- 2015:2 Kirsten Kaya Roessler (red.): Arkitektur og Psykologi: Casestudier i sygehuse, arbejdspladser og byrum.
- 2015:1 Bjarne Ibsen, Maja Pilgaard, Jens Høyer-Kruse og Jan Toftegaard Støckel: Pigers idrætsdeltagelse: Hvorfor er der så mange piger, der ikke går til idræt?
- 2014:15 Kamilla Ryding og Ejgil Jespersen: At mestre livet med et synstab - kursus for nyblinde som led i en rehabiliteringsindsats.
- 2014:14 Peter Mindegaard og Søren Thorgaard Skou: Bedre Liv med Artrose – en folkesygdom med slagside: Patientuddannelse og træning til borgere i Hvidovre Kommune med artrose i knæ og hofter og kort eller ingen uddannelse.
- 2014:13 Peter Mindegaard: Sund i Hømarken.
- 2014:12 Karsten Østerlund: Social kapital i gymnastik og fitness: En undersøgelse for landsudvalget i DGI Gymnastik & Fitness.
- 2014:11 Ejgil Jespersen: Handicapforskning i idræt og bevægelse - Statusnotat om Center for Handicap og Bevægelsesfremme, August 2014.
- 2014:10 Jim Toft og Maja Ahler: Bevægelse, krop & sind: Idræt, sport og motion i socialpsykiatrien i Ringsted, Slagelse og Sorø Kommune.
- 2014:9 Karsten Østerlund, Kamilla Ryding og Ejgil Jespersen: Idræt, fritid og helbred for mennesker med funktionsnedsættelse.
- 2014:8 Jens Høyer-Kruse og Bjarne Ibsen: Undersøgelse af Farum Arena.

- 2014:7 Rikke Agnete Andersen: Stemmer i Idrætshuset.
- 2014:6 Karsten Østerlund: Undersøgelse af 'DM i foreningsudvikling' 2012-2013.
- 2014:5 Jens Høyer-Kruse og Lau Tofft-Jørgensen: Undersøgelse af idrætfaciliteter i Skanderborg Kommune.
- 2014:4 Kurt Lüders: Sprækker i ADHD-diskursen.
- 2014:3 Peter Mindegaard og Bjarne Ibsen: Brugerundersøgelse af AquaPunkt-vandtræning.
- 2014:2 Bjarne Ibsen: 10 års forskning i bevægelser - CISC 2004-2014: Staturrapport for Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund - baggrund, undersøgelser og publikationer.
- 2014:1 Anna Staal: Unge, idræt og recovery: Evaluering af udviklingsprojekt om idræt for sindslidende.
- 2013:12 Maja Ahler: Lars Legemester og HandiLeg.
- 2013:11 Bjarne Ibsen, Malene Thøgersen og Klaus Levinsen: Kontinuitet og forandring i foreningslivet: Analyser af foreningslivets udbredelse, sammensætning og karakteristika i 00'erne.
- 2013:10 Thomas Gjelstrup Bredahl: Slutevaluering af projektet "Sund Rekrut"
- 2013:9 Peter Mindegaard, Bjarne Ibsen, Anne-Merete Kissow og Jan Sau Johansen: Brugerundersøgelse af undervisning i varmtvandsbassin.
- 2013:8 Sigrid Alison Rytz, Lars Elbæk og Bjarne Ibsen: Matematik- og læsetræning i en fodboldklub: Evaluering af Projekt Helhed i B 1909.
- 2013:7 Jens Høyer-Kruse og Bjarne Ibsen: Undersøgelse af 'DM i foreningsudvikling'
- 2013:6 Michael Fehsenfeld, Peter Mindegaard og Bjarne Ibsen: YOUR GAM3: Gadeidræt i udsatte boligområder.
- 2013:5 Jan Toftegaard Støckel: Fysisk aktivitet i skolefritidsordninger: En analyse af institutionsstrukturer og kulturer under forandring.
- 2013:4 Kurt Lüders og Ejgil Jespersen: Idrætsdeltagelse blandt unge voksne med sindslidelser.
- 2013:3 Charlotte Skau Pawlowski, Lars Breum Christiansen, Jasper Schipperijn og Jens Troelsen: EN GOD OMVEJ – Bevægelse i lokalområdet: Samlet evaluering af otte kommunale anlægsprojekter til fremme af rekreativ fysisk aktivitet.
- 2013:2 Jan Toftegaard Støckel: Evaluering af Anbragte Børn i Bevægelse.
- 2013:1 Bjarne Ibsen, Malene Thøgersen og Lau Tofft-Jørgensen: Fritidsfaciliteterne i Fredensborg Kommune.
- 2012:17 Charlotte Skau Pawlowski, Lars Breum Christiansen, Jasper Schipperijn og Jens Troelsen: Naturparken Mellem Bakkedrag og Dalstrøg - Evaluering af en omdannet græsmark ved boligbebyggelse i Sønderborg.
- 2012:16 Charlotte Skau Pawlowski, Lars Breum Christiansen, Jasper Schipperijn og Jens Troelsen: En Voldsom Omvej - Evaluering af en omdannet støjvold i Solrød.
- 2012:15 Charlotte Skau Pawlowski, Lars Breum Christiansen, Jasper Schipperijn og Jens Troelsen: Pixlpark - En Digital Legeplads - Evaluering af en omdannet plads i en ny bydel i Roskilde.
- 2012:14 Charlotte Skau Pawlowski, Lars Breum Christiansen, Jasper Schipperijn og Jens Troelsen: Et bevægelseseksperimentarium - Evaluering af en omdannet park ved Sundhedscentret i Nykøbing Sjælland.
- 2012:13 Charlotte Skau Pawlowski, Lars Breum Christiansen, Jasper Schipperijn og Jens Troelsen: Sidesporet - Evaluering af en omdannet asfaltplads ved Nørre Aaby station.
- 2012:12 Charlotte Skau Pawlowski, Lars Breum Christiansen, Jasper Schipperijn og Jens Troelsen: Opfordring til udfordring - Evaluering af omdannede restarealer i Kolding Bycentrum.

- 2012:11 Charlotte Skau Pawlowski, Lars Breum Christiansen, Jasper Schipperijn og Jens Troelsen: Byens Arena - Evaluering af en omdannet parkeringsplads ved boligbebyggelse i Høje Gladsaxe.
- 2012:10 Charlotte Skau Pawlowski, Lars Breum Christiansen, Jasper Schipperijn og Jens Troelsen: Dronningens Bastion - Evaluering af en omdannet bastion på et historisk voldanlæg i Fredericia.
- 2012:9 Thomas Skovgaard, Kurt Lüders, Jesper von Seelen, Mette Munk Jensen, Bjarne Ibsen, Casper Due Nielsen og Tobias Marling: Svømning i den danske folkeskole.
- 2012:8 Bjarne Ibsen, Venka Simovska og Henrik M. Larsen: Tilgængelighed til og deltagelse i idræt blandt børn og unge på Vesterbro: Evaluering af DGI-byens børne- og ungeprojekt Go-Active.
- 2012:7 Bjarne Ibsen ... et al.: Idrættens outsiders - Inklusion eller eksklusion af vanskeligt stillede børn og unge i idræt: Evaluering af puljen til idræt for vanskeligt stillede børn og unge.
- 2012:6 Jan Arvidsen, Karen Dalgaard Pedersen og Søren Andkjær: Rum og rammer for Aktivt Udeliv: Et litteraturstudie om naturlige omgivers betydning for Aktivt Udeliv.
- 2012:5 Bjarne Ibsen: Human Resource Management for Volunteers in Sports Organisations in Europe.
- 2012:4 Charlotte Skau Pawlowski og Jens Troelsen: EN GOD OMVEJ - Bevægelse i lokalområdet: Kvalitativ analyse af den kommunale planlægnings- og implementeringsproces forbundet med projektet.
- 2012:3 Louise Kamuk Storm, Simon Madsen og Bjarne Ibsen: Evaluering af projekt Grib Chancen.
- 2012:2 Louise Bæk Nielsen og Bjarne Ibsen: Idrætsdeltagelse og idrætsfaciliteter i Vordingborg Kommune.
- 2012:1 Thomas Gjelstrup Bredahl: Slutevaluering af Greve Kommunes metodeudviklingsprojekt "MultiMinen" - For 6-8 årige børn med overvægt.
- 2011:6 Peter Lund Kristensen: Evaluering af 'Sunde vaner fra barnsben': Den kvantitative del - Vejle Kommune.
- 2011:5 Louise Kamuk Storm, Simon Madsen og Bjarne Ibsen: Evaluering af 'Bevæg dig sund og glad: Et projekt i Esbjerg Kommune for overvægtige børn og deres familier.
- 2011:4 Jan Toftegaard Støckel: Evaluering vedrørende projekt Idrætszen.
- 2011:3 Bjarne Ibsen og Louise Bæk Nielsen: Idræt og idrætsfaciliteter på Bornholm.
- 2011:2 Jakob Haahr og Søren Andkjær (red.): Muligheder og begrænsninger for friluftsliv: Konferencerapport - artikler og abstracts.
- 2011:1 Ejgil Jespersen: Evaluering af Krop og Kontor forsøgsprojekter.
- 2010:7 Pernille Andreassen: Evaluering af 'Sunde vaner fra barnsben' - Vejle Kommune.
- 2010:6 Forskningsenheden for 'Bevægelse, Idræt og Samfund' (BIS): Forskningsprofil og udviklingsplaner for 2010-2014.
- 2010:5 Bjarne Ibsen, Anne Mette Walmar Hansen og Eva Vennekilde: Ændringer i kommunal idætspolitik efter kommunalreformen.
- 2010:4 Karsten Østerlund: Gå i Gang: Slutevaluering.
- 2010:3 Lise Specht Petersen: Rum for idræt og leg på Vesterbro.
- 2010:2 Bjarne Ibsen og Carsten Hvid Larsen: Aktivitet eller idrætspolitisk arbejde? Frivilligt arbejde i DGI Vestsjælland og DGI Nordsjælland.
- 2010:1 Bjarne Ibsen, Jan Toftegaard Støckel og Charlotte Klinker: Børn og fysisk aktivitet på Vesterbro.
- 2009:7 Lise Specht Petersen og Bjarne Ibsen: København – en by i bevægelse: evaluering af Københavns Kommunes motionsstrategi.

- 2009:6 Ole Lund: Evaluering af projekt 'Sund Cirkel'.
- 2009:5 Carsten Hvid Larsen og Bjarne Ibsen: Frivilligt arbejde i Gigtforeningen.
- 2009:4 Ole Lund: Sund indskoling – evaluering af sundhedsfremmende indsatser i SFO og indskoling i Frederikshavn Kommune.
- 2009:3 Kirsten Kaya Roessler: Gruppesamtaler som psykologisk behandling af kroniske smerter: erfaringer fra projektet "Tilbage til arbejdet".
- 2009:2 Lars Breum Christiansen og Jens Troelsen: Bevægelsesmuligheder i Kolding By 2008.
- 2009:1 Ole Lund: Rend og Hop – Vi si'r stop: et sundhedsprojekts bestræbelser på at skabe bedre betingelser for det sunde liv i Varde Kommune.
- 2008:10 Lars Breum Christiansen og Jens Troelsen: Bevægelsesmuligheder i Roskilde By.
- 2008:9 Per Jørgensen: Idrætspolitik i Gentofte Kommune gennem 100 år.
- 2008:8 Jens Høyer-Kruse, Malene Thøgersen, Jan Toftegaard Støckel og Bjarne Ibsen: Offentlige-frivillige partnerskaber omkring børn og fysisk aktivitet.
- 2008:7 Pernille Vibe Rasmussen: Foreninger og integration: Undersøgelse af foreningers vilkår for integrationsarbejde i Københavns Kommune.
- 2008:6 Thomas Gjelstrup Bredahl: Ekstern evaluering af Motion på Recept i Frederiksberg Kommune: September 2007.
- 2008:5 Thomas Gjelstrup Bredahl: Evaluering af Motion på Recept i Nordjylland 2007.
- 2008:4 Jens Troelsen, Kirsten Kaya Roessler, Gert Nielsen og Mette Toftager: De bolignære områders betydning for sundhed: hvordan indvirker bolignære områder på sundheden? – og hvordan kan udformningen gøres bedre?
- 2008:3 Ole Lund og Pernille Andreassen: Gå i gang: evalueringsrapport.
- 2008:2 Jan Toftegaard Støckel (red.): Parallel leg eller integreret leg? – partnerskaber om børn, leg og bevægelse.
- 2008:1 Pernille Vibe Rasmussen og Kirsten Kaya Roessler: Stofmisbrug og fysisk aktivitet: Evaluering af "Krop og læring – Mere styr på eget liv".
- 2007:1 Bjarne Ibsen: Børns idrætsdeltagelse i Københavns Kommune 2007.